

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

3

**Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy**

**Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany**

KSČ a boj o lidovou armádu v letech druhé světové války

„Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti“, jež schválilo prosincové plenární zasedání ÚV KSČ, poukazuje na to, že cílevědomý útok pravice proti základním hodnotám a normám socialismu vedl zákonitě k negativnímu vývoji v ČSLA, k narušení jejího politickomorálního stavu.

Toto zobecnění zahrnuje v sobě také fakt, že v rámci systematického náporu pravice proti socialistickému systému byl záměrně a nesprávně interpretován boj KSČ o lidovou armádu v letech druhé světové války i v poválečném období. Pod tlakem vlny nacionalismu, revizionismu a pravicového oportunismu ve výkladu dějin strany docházelo ke zkreslování vojenské

politiky KSČ v odboji, k nedoceňování boje komunistů v boji proti fašismu, k přeceňování buržoazně demokratických složek v odboji a k zpochybňování spojenectví se Sovětským svazem. Tím byly podřívány základní principy morálně politické výchovy příslušníků ČSLA a narušovány bojové revoluční tradice naší lidové armády.

Při příležitosti 50. výročí vzniku KSČ a jejího boje o skutečně lidovou armádu se proto vracím ke konkrétním historickým faktům, abych ukázal, že KSČ stála vždy v popředí boje proti fašismu, a že z rozhodného, třídně pojímaného aktivního protifašistického boje se zrodila vedoucí úloha KSČ.

V nových podmínkách po vzniku druhé světové války v září 1939 navazovala KSČ na svůj předcházející boj proti fašismu a na boj o lidovou, revoluční obranu republiky v období Mnichova. Organizační přípravy, které KSČ učinila v období zákazu své politické činnosti na podzim roku 1938, tj. vytvoření domácího ilegálního ÚV a zahraničního vedení KSČ v čele se soudruhem Gottwaldem v Moskvě, byly usku-
tečňovány pod zorným úhlem aktivní účasti v domácím a zahraničním odboji proti nacismu a jeho spojencům. Již v době příprav hitlerovského Německa k úplnému rozbití Československa vyzvedl Klement

Gottwald v únoru 1939 u příležitosti 20. výročí Komunistické internacionály jako přední úkol komunistického a dělnického hnutí tezi Jiřího Dimitrova „bránit československý lid s národy malých zemí před cizí porobou.“¹⁾

K úkolu bojovat rozhodně a aktivně za spravedlivou věc národů Československa přistoupila KSČ ihned po obsazení českých zemí hitlerovskou wehrmacht a po vytvoření lůdké klerofašistické republiky na Slovensku. KSČ vycházela z názoru, že boj za národní osvobození je nutně

¹⁾ Kl. Gottwald, spisy, svazek IX, str. 17

vést na základě široké lidové protifašistické fronty, která se ovšem rezolutně distancuje od zrádců vlastního národa. Třídní hlediska protifašistického boje, jež K. Gottwald rozvedl ve svém rozboru mezinárodní situace v červenci 1939, prolínala se zásadami proletářského internacionalismu. Boj české a slovenské dělnické třídy proti fašismu nemohl být oddělen od protifašistického boje jiných národů, německý lid nevyjímaje. Ovšem stěžejním principem protifašistického boje v duchu internacionalismu bylo v pojetí KSČ spojení se Sovětským svazem. Sotva bychom našli přesnější a výstižnější formulaci koncepce protifašistického odboje KSČ ze samého počátku odboje, než byla slova K. Gottwalda: „... pro Československo platí ještě více než pro všechny jiné malé národy, že nejen třídní otázka dělnické třídy, nýbrž také národní věc všeho lidu je nerozlučně spjata se Sovětským svazem. Proto tato spravedlivá věc zvítězí, děj se co děj!“²⁾

Tyto základní principy politiky KSČ v první fázi odboje, jež můžeme sledovat i v jiných dobových stranických dokumentech, byly přirozené i východiskem strany ve vztahu k ozbrojeným složkám našeho národního odboje. Po rozpadu buržoazní čs. armády v březnu 1939 a v době její částečné obnovy ve Francii a ve Velké Británii řídila se KSČ zásadou, že tato armáda má především bojovat proti hitlerovské wehrmacht. Linie KSČ se však rozcházel s koncepcemi buržoazní emigrace, které podřizovaly činnost čs. armády politice západních mocí. KSČ rozhodně odmítla podílet se na výstavbě takové armády, která měla podle plánů buržoazního MNO vyčkávat na porážku hitlerovského Německa a pak pouze zajišťovat doma „klid a pořádek“, tj. působit v zájmu udržení politické moci buržoazie.

Na druhé straně ovšem komunisté, kteří vstupovali do čs. zahraniční armády na Západě, projevovali se nejen jako iniciativní vojáci, ale usilovali také o to, aby v armádě byli podporováni demokraticky smýšlející velitelé. Komunisté bojovali za to, aby se armáda oprostila od osob, které svůj zájem na vybudování buržoazní armády stupňovaly až k fašizujícím formám nátlaku na řadové vojáky a velitele.

Etapa podivné války a bleskové vítězství hitlerovské wehrmacht na Západě a na Balkáně v letech 1939–1941 potvrdila správnost politické analýzy mezinárodního vývoje a vojenskostrategické situace, jak ji řešili vedoucí představitelé komunistického hnutí. Rok 1941 ukázal, že jedi-

nou reálnou nadějí lidstva na zastavení světlovládných výbojů německého imperialismu je Sovětský svaz a jeho Rudá armáda. Teprve začátek Velké vlastenecké války sovětského lidu proti německé agresi vytvořil předpoklady pro budování nové čs. armády, která mohla plně rozvinout spravedlivý boj za osvobození našich národů.

KSČ proto uvítala iniciativu sovětské vlády uzavřít s tehdejší čs. vládou smlouvu o vybudování čs. vojenských jednotek v SSSR. Strana však důrazně odmítala názor, že by čs. jednotka v SSSR měla zůstat pouze jakousi symbolickou jednotkou, jak o to usilovali představitelé čs. buržoazního MNO. Naopak, KSČ vynaložila maximální úsilí k tomu, aby organizace čs. jednotky v SSSR umožňovala její postupné rozvíjení ve vyšší organizační celky (prapor — brigáda — armádní sbor). Neméně představitelé moskevského vedení KSČ zaměřil činnost k tomu, aby čs. jednotky v SSSR byly dokonale vyzbrojeny a vycvičeny v duchu bojových zásad Rudé armády.

Hlavní úsilí zaměřili však vedoucí představitelé KSČ i neveřejně pracující stranické organizace uvnitř jednotky k tomu, aby československé vojsko v SSSR vyrůstalo jako politicky a morálně pevně stmelенý celek. Základem morálně politické jednoty se přes brzdící záhady a vlivy buržoazního MNO stávala především myšlenka spojení se Sovětským svazem, přátelství se sovětským lidem a bojové spolupráce s Rudou armádou. Tyto zásady budování nové čs. armády byly v naprostém souladu s antifašistickým bojem našich národů, posilovaly je, dávaly mu perspektivu — a jak napsal K. Gottwald v červenci 1941 — též „... naprostou jistotu konečného vítězství.“³⁾

Upevňování morálně politické jednoty v čs. jednotce v SSSR nebylo přímočarým a jednoduchým procesem. KSČ, která spatřovala v čs. jednotce v SSSR důležitou složku a mocenský nástroj celonárodní antifašistické fronty, představují blok pracujících měst a venkova s vyloučením zrádců a kolaborantů, sváděla zápas o politické přesvědčení vojáků i velitelů jednotky. Tento ideologický boj vedla nejen na úrovni objasňování národních a státních zájmů, ale rovněž po linii vysvětlování třídní podstaty protifašistického zápasu, v němž se zájmy sovětského lidu ztotožňovaly se zájmy dělnické třídy a pracujících jiných národů. Izolace nositelů antisovětských, protifašistických a nedemokratických nálad patřila podle směr-

²⁾ Kl. Gottwald, Spisy, svazek 9, str. 34.

³⁾ Kl. Gottwald, Spisy, svazek 9, str. 41.

nic Jiřího Dimitrova pro politickou práci komunistů k hlavním úkolům výchovné práce KSČ uvnitř čs. jednotek v SSSR. Na druhé straně získávali komunisté na svou stranu bezpartijní vojáky, kteří projevovali nepředsíraný zájem o sovětské socialistické zřízení a tím i o revoluční řešení sociálních a politických požadavků dělnické třídy.

Třídní pojetí zápasu proti fašistickému Německu se zásluhou KSČ uvnitř čs. jednotek v SSSR neustále prohlubovalo a prolínalo s národně osvobozeneckými cíli. Příznivě při tom působila i ta skutečnost, že velitel čs. vojenských jednotek v SSSR L. Svoboda byl proniknut ideály vřelého vlastenectví, solidarity se zájmy pracujících a upřímného přátelství se Sovětským svazem.

Účinnost stranické práce komunistů při upevňování morálně politické jednoty a bojové připravenosti byla ověřena ve slavných bojích u Sokolova, Kyjeva a Bílé Cerekve v roce 1943 a později na mnoha jiných místech sovětské Ukrajiny a při osvobozování naší vlasti. Při výcviku i v boji po boku Rudé armády přejímali příslušníci našich jednotek od Rudé armády společně s jejími zbraněmi a voenskými uměním také spravedlivou nenávist vůči fašistickému nepříteli. Vlastenectví sovětských vojáků bylo vzorem pro odhodlání našich vojáků vybudovat ve vlasti po skončení války obdobné společenské zřízení, jež bude v plném souladu se sociálními zájmy a politickými právy dělnické třídy a pracujících měst i venkova.

Významnou úlohou v procesu bojového a politického zakalení československého vojska v SSSR sehrála politická činnost KSČ zejména v období kolem uzavření československo-sovětské smlouvy (12. prosince r. 1943). Výsledky výstavby čs. vojenských jednotek v SSSR, jejich bojové úspěchy, rozvíjející se odboj proti fašismu na domácí frontě, jakož i skvělé úspěchy Rudé armády v roce 1943 vytvořily příznivé předpoklady k tomu, aby KSČ v souladu s upevněním vedoucí role v národně osvobozeneckém boji důrazněji formulovala principy své vojenské politiky.

Vycházejíc z faktu, že československo-sovětská smlouva zakotvuje ústavními formami československo-sovětskou spolupráci také po skončení války, prosazovala KSČ požadavek, aby byla vybudována nová, skutečně demokratická československá armáda po vzoru Rudé armády. V tzv. dopise soudruhům v Anglii, který v prosinci 1943 předal soudruh Gottwald vedoucímu funkcionáři stranické organizace v čs. vojsku v SSSR J. Procházce, byl vytyčen

požadavek, aby novou čs. armádu řídili důstojníci, kteří se osvědčili v národně osvobozeneckém boji a projevíli důsledně demokratické smýšlení. Není pochyb, že takovými důstojníky, byli především příslušníci velitelského sboru čs. vojska v SSSR.

V souladu s upevněním vedoucí úlohy KSČ v osvobozeneckém boji byl přirozený požadavek, aby komunisté, kteří se osvědčili v protifašistickém boji, měli určující úlohu při řízení čs. armády. Logickým důsledkem toho bylo, že resort MNO, obdobně jako ministerstvo vnitra, měl v poválečné vládě řídit představitel KSČ.

V konkrétních podmínkách výstavby československého vojska v SSSR v roce 1944 věnovala KSČ veškerou péči tomu, aby obecně stanovené zásady spolupráce se Sovětským svazem a nutnosti vybudovat nové společenské zřízení v osvobozené vlasti pronikly do vědomí všech vojáků. Podle pokynů soudruha Gottwalda z 10. července 1944 se stranická práce uvnitř jednotek měla rozvíjet tak, aby byly potírány projevy apolitičnosti u vojáků, která nebyla — a není ani dnes — nic jiného, než vyklízení prostoru pro politický vliv oportunistických a pravicových sil. Stranické organizace měly anulovat projevy apolitičnosti probouzením přirozeného zájmu vojáků o spravedlivé třídní řešení poměrů ve vlasti. Toto řešení spočívalo v podpoře revolučních národních výborů, v uspořádání vztahů mezi českým a slovenským národem na základě principu „rovný s rovným“, v odhalení domácích fašistů před tvářmi lidu a v potrestání tvůrců a spolupracovníků háchovského a tisovského režimu.

Program KSČ v těchto zásadních politických otázkách byl i programem strany v armádě. S těmito myšlenkami šli vojáci 1. čs. armádního sboru do boje na karpatské bojiště. Politické cíle, za něž bojovali ve slavné Dukelské operaci, ztotožňovaly se s revolučními cíli Slovenského národního povstání. Splynutím zahraničního a domácího proudu národně osvobozeneckého boje zmohutněl osvobozenecský protifašistický zápas a rozvinul se v národní a demokratickou revoluci, jejíž základní postuláty formulovala komunistická strana.

Boj KSČ o lidový charakter nové čs. armády pokračoval i na osvobozeném území na podzim r. 1944 a počátkem r. 1945. KSČ musela vést rozhodný politický boj proti pokusům čs. buržoazní vlády likvidovat 1. čs. armádní sbor v SSSR tím, že prostřednictvím tzv. Velitelství osvobozeného území měla být místo sboru vybu-

dována buržoazní týlová armáda. V pozadí tohoto úsilí buržoazního MNO byl plán zajistit na území, za jehož osvobození prolévali krev vojáci Rudé armády a 1. čs. armádního sboru, základnu pro čs. buržoazní vládu. Mělo se tak zabránit tomu, aby se 1. čs. armádní sbor, posilovaný přílivem partyzánů, nestal ozbrojenou silou národní a demokratické revoluce. S podporou sovětského velení a zásluhou energického postupu L. Svobody podařilo se KSČ zmařit tyto i jiné pokusy buržoazní vlády na omezení revoluční funkce čs. vojska v SSSR.

Odražení pokusů čs. buržoazie likvidovat čs. armádní sbor a vybudovat buržoazní týlovou armádu na osvobozeném území bylo podmíněno spontánní podporou pracujícího lidu československým vojákům přicházejícím ze Sovětského svazu. Vyplývalo to z toho, že vojáci čs. armádního sboru se v převážné míře stali aktivními nositeli revolučního programu, který vytyčila KSČ. Spolupráce čs. vojáků, zvláště komunistů, s revolučními národními výbory a tvořivé uskutečňování ústředních hesel KSČ (Vše pro frontu, Vše na pomoc Rudé armádě) odpovídalo zájmům pracujících měst i venkova, kteří byli osvobozenecy československými a sovětskými vojsky zbavováni svých zřejmých národních a třídních nepřátel. Úzká spolupráce armády s pracujícím lidem, již bylo v této fázi národně osvobozenecské války dosaženo, patří k trvalým tradicím naší lidové armády.

Boj KSČ o lidovou armádu v letech protifašistické osvobozenecské války nacházel po celou dobu podporu v masách pracujících. Závažnou roli v tomto zápase měla nesporně i jedinečná pomoc Sovětského svazu a Rudé armády, která poskytla našemu vojsku v SSSR velkou materiální i morálně politickou a jinou odbornou podporu. Přejímání sovětských bojových zkušeností přímo na frontě a výcho-

va nových velitelů v sovětských učilištích, stejně jako bojová technika předaná naší armádě [k 1. 5. 1945 v celkové hodnotě dvěstě miliónů rublů], bylo nezbytnou součástí pevných základů 1. čs. armádního sboru, ze kterého vyrůstala naše lidová armáda.

Závažným rysem úsilí KSČ o vybudování lidové armády ve spolupráci se Sovětským svazem bylo, že strana vycházela vždy nejenom z přirozených politických a sociálních požadavků dělnické třídy a pracujících měst a venkova, ale že své úsilí rozvíjela v rámci mezinárodně platných československo-sovětských smluv a dohod. Československo-sovětská smlouva z července 1941, již byly položeny první základy čs. jednotky v SSSR, Smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci z r. 1943, jakož i Dohoda o poměru mezi čs. správou a sovětským vrchním velitelem po vstupu sovětských vojsk na čs. území z 8. května 1944 byla zásluhou KSČ naplněna jak v životě nové armády, tak v ostatních složkách našeho veřejného a státního života tvořivou a úspěšnou činností v zájmu všestranného osvobození pracujícího lidu.

V duchu těchto československo-sovětských smluv také velení Rudé armády a sovětská vláda předala úplně pod suverenní správu československých vládních a veřejných orgánů výkon všech státních funkcí, včetně možnosti budovat dále vlastní armádu. „Věru, v historii se najde málo podobných případů“, psal K. Gottwald když hodnotil čs.-sovětskou spolupráci za války v květnu 1944, „kdy velký a mocný spojenec, který přichází do země, aby ji osvobodil od prokleté a nenáviděné cizovlády, tak velkodušně vkládá správu této země do rukou jejího lidu! Nic nemůže skvěleji a názorněji ilustrovat vpravdě osvobozenecské poslání Rudé armády než tato okolnost.“⁴⁾

⁴⁾ Československo-sovětské vztahy v době Velké vlastenecké války 1941—1945, Praha 1980, str. 155

Boj KSČS o ľudovú armádu po oslobodení (1945-1948)

Línia budovania novej, ľudovej československej armády sa zrodila v priebehu búrlivých udalostí v posledných rokoch druhej svetovej vojny. Komunistická strana Československa chápala vtedy otázku budovania armády ako neodmysliteľnú súčasť národnooslobodzovacieho boja. Bola to predovšetkým jej zásluha, že ešte pred ukončením tohto historického zápasu českého a slovenského ľudu existuje tu vedľa plánov buržoázie, smerujúcich k obnove bývalej predmníchovskej armády, konkrétny projekt budovania novej, demokratickej československej armády.

Už v polovici roku 1944 vypracovala KSČS dokument „Budovanie armády na oslobodenom území“ ktorý predstavoval jej stanovisko k zásadným problémom výstavby armády v novom Československu. Šlo tu o akúsi syntézu reálnych plánov moskevskeho stranického vedenia a kolektívnej skúsenosti najpokrokovejších síl, predovšetkým komunistov v 1. československom armádnom zbore v ZSSR.

Vedenie strany otázku výstavby armády nepúšťalo zo zreteľa. Neprestajne ju

študovalo, rozpracovávalo a rozširovalo o ďalšie progresívne prvky. Po niekoľkých mesiacoch, na začiatku roku 1945 ju vo forme samostatnej kapitoly včlenilo do programu prvej vlády Národného frontu Čechov a Slovákov, do Košického vládneho programu. A tak sa teda akýsi súhrn reálnych náhľadov, zásad a princípov KSČS stal oficiálnou líniou novej štátnej politiky i v oblasti vojenskej. Jej úspech, úspech novej línie vojenskej politiky strany, závisel teda od dôslednej realizácie programu československej vlády, zloženej zo zástupcov všetkých politických strán. Táto skutočnosť mala v daných podmienkach nedohľadný význam pre ďalší vývoj našej revolúcie.

KSČS si uvedomovala, že výstavba demokratickej armády závisí od úspešného vývoja revolúcie, snažila sa však ísť ďalej a s novou armádou počítala už ako s konštruktívnym aktívnym činiteľom. Preto bola odhodlaná viesť tak rozhodný zápas o charakter armády. Základné predpoklady k tomu boli dané už Košickým vlád-
nym programom.

Košický vládny program zaväzoval vládu, že táto „urobí všetko, aby pri budovaní novej československej brannej moci bol založený, utvrdený a ďalej prehlbovaný ľudový, demokratický ráz armády“. Tu šlo strane o riešenie otázky vzťahu k hybnej sile revolúcie, k ľudovým masám, s ktorými mala byť armáda ako súčasť mocenského aparátu ľudovodemokratického štátu v tom najtesnejšom spojení, voľu ktorých mala uskutočňovať a ich zaujmom slúžiť.

Základom novej armády sa mali stať aktívne, so zbraňou v rukách bojujúce zložky nášho domáceho i zahraničného odboja. Vo vládnom programe bol v tejto súvislosti zvlášť zdôrazňovaný význam 1. československého armádneho zboru v ZSSR, ako najdôležitejšej zložky nášho zahraničného odboja, v ktorej bol i dosah činnosti a vplyvu komunistov najväčší.

Zaručenie demokratického charakteru novej armády záviselo od uskutočnenia zásadných opatrení v radoch jej veliteľského zboru. „Vláda zdôrazňuje, že veliteľská miesta v novej čs. armáde môžu zastávať iba dôstojníci uprímne demokratického a skutočne antifašistického zmýšľania...“, hovorí sa v Košickom vládnom programe. Dôležitú úlohu v tomto smere mohlo zohrať tiež ustanovenie o prešetrovaní politickej a národnej spáchanosti dôstojníkov a očiste veliteľského zboru od nespôsahlivých antidemokratických a prot ľudových živlov.

Komunistická strana mala tiež eminentný záujem na tom, aby sa pochopenie ideovopolitických zásad revolúcie stalo samozrejmosťou pre čo najväčšiu časť príslušníkov armády, a preto trvala na požiadavke výchovy vojakov v antifašistickom, demokratickom duchu, v čom videla, okrem iného i záruku toho, že bude navždy vylúčená možnosť zneužitia armády k prot ľudovým a protinárodným cieľom.

Strana, vychádzajúc zo skúseností posledného desaťročia, ktoré ju viedli k orientácii na spojenectvo a spoluprácu so Sovietskom zväzom, rozhodne trvala na zakotvení zásady, že vzorom novej česko-

slovenskej armády zostane sovietska Červená armáda, s ktorou mala mať naša armáda zhodnú organizáciu, výcvik i výzbroj. V tomto prípade šlo o jednu z najpopulárnejších zásad programu, pretože presvedčenie, že spojenectvo a spolupráca s mohutnými ozbrojenými silami Sovietskeho zväzu, ktoré priniesli našim národom slobodu, zostanú najbezpečnejšou zárukou našej slobody a úspešnej obrany pred novou agresiou, bolo vlastné nielen komunistom, ale väčšine nášho ľudu. Táto skutočnosť však nič nemení na veci, že práve zásada vystavby novej armády patrila k tým, o ktoré museli komunisti zvädzať najúpornejšie boje s buržoáziou.

Je treba spomenúť, že Košický vládny program venoval veľkú pozornosť riešeniu národnostnej otázky i v ozbrojených silách, predovšetkým otázke vzťahu Čechov a Slovákov v armáde.

Nevyhýbal sa ani riešeniu materiálnych a sociálnych problémov výstavby novej armády.

Línia strany pre výstavbu armády obsahovaná v Košickom vládnom programe bola v júni 1946 zdôraznená ustanoveniami ďalšieho, tzv. Budovateľského programu vlády Klementa Gottwalda. V ňom už boli zapracované podstatnejšie návrhy a závery z rokovania československých komunistov na VIII. zjazde v marci 1946, kde bola schválená i politika strany v armáde a jej orientácia na výstavbu demokratickej ľudovej armády.

O praktické uskutočňovanie zásad svojej vojenskej politiky, ktorá sa takto, vo forme programových vládnych vyhlásení, stala oficiálnou politikou celého Národného frontu, platnou pre všetky politické strany, však musela KSČS v predfebruárovom období zviesť nejednen zápas s reprezentantmi českej a slovenskej buržoázie. Tá totiž i pri svojich podpisoch pod textom Košického vládneho programu dávala nedvojzmyselne najavo, že sa týmto necíti nijako viazaná. Nemohla sa pritom nijako odpútať od svojich vábivých predstav o zachovaní kontinuity budovanej armády s armádou predmnichovskou.

Komunisti však zasa pri každej príležitosti prehlasovali, že základným kritériom úspechov pri budovaní novej armády zostáva miera plnenia zásad vojenskej časti Košického vládneho programu a veľmi ostro pranierovali každú polovičatosť a nedôslednosť pri ich realizácii.

V snahe čo najviac rozšíriť a upevniť svoj vplyv na uplatňovanie progresívnych prvkov vo výstavbe armády a realizovanie zásad vládnych programov používala strana všetky vhodné a účelné spôsoby postupu. Využívala svojich možností k tlaku „zhora“ postupujúc po líniih mocenskej a na druhej strane zasa prostredníctvom svojich funkcionárov, ale i radových členov pôsobila medzi vojakmi v armáde.

K spomenutému tlaku zhora mohla KSČS využiť tých štátnych a mocenských orgánov, kde mala sama dobré zastúpenie, či už šlo o počet, alebo kvalitu kádrov. Medzi tieto orgány či inštitúcie patrilo napríklad Národné zhromaždenie s jeho výbormi — branným, bezpečnostným, rozpočtovým a snád i sociálnoprávnym a vláda s jej pomocným orgánom pre riešenie problémov armády — Vojenskou radou pri Predsedníctve vlády. Zvlášť pozitívnu úlohu v počiatkoch budovania novej demokratickej armády zohrala i napriek svojej krátkej existencii práve Vojenská rada, ktorá zasahovala do všetkých hlavných oblastí výstavby armády. Na základe doporučení, vzišlých z jej rokovania sa riešili otázky organizačné, vojenskopolitické, vojenskohospodárske, osvetové i kádrové.

Na pôde Dočasného a neskoršie i Ústavodarného Národného zhromaždenia, či už na plenárnych zasadaniach, alebo pri rokovaniach v jeho jednotlivých výboroch, húževnato presadzovali komunistickí poslanci vtenie pokrokových prvkov a zásad výstavby armády do patričných zákonov, aby sa tak budovanie demokratickej armády mohlo opierať aj o zákonný podklad.

Ako príklad možno uviesť ich nepretržité boje so zástupcami ostatných, predovšetkým buržoázných politických strán o presadzanie a neskoršie udržanie mo-

rálnopolitickej výchovy v armáde. Podobná bola situácia pri prerokovaní otázok budovania veteľského zboru, jeho ošisty od skompromitovaných reakčných živlov a doplňovania novými revolučnými kádrami, alebo už spomenutého uplatňovania sovietských skúseností pri výstavbe armády,

Pokiaľ išlo o prácu vojsakov komunistov ako členov politickej strany v armáde, za vtedajších pomerov bola situácia trochu zložitejšia. Nebola tu iba komunistická strana. Legalizovať v armáde činnosť jednej politickej strany a obmedzovať v tomto smere ostatné, bolo nemysliteľné.

Táto otázka sa nakoniec vyriešila vydaním tzv. „Uznesenia vlády o politických právach vojakov“, ktoré zaručovalo vojakom nielen aktívne a pasívne volebné právo, ale i možnosť politicky sa organizovať a zúčastňovať sa na politickom živote mimo priestor armády.

Vojaci komunisti sa organizovali v miestnych organizáciách a v armáde mala KSČS iba dôvernú sieť, zostavenú z najuvedomelejších členov. Takto vytvorený organizmus umožňoval pohotové informovanie členov strany o základných rozhodnutiach k podpore ďalšieho rozvoja revolúcie vo všetkých jej oblastiach. Navyiac vytváral predpoklady operatívneho stmelovania vojakov na základe uskutočňovania zásad Košického vládneho programu a v konečnom dôsledku tak v určitom zmysle pripravoval perspektívy budúcej socialistickej armády.

Skutočnosť, že zásada budovania armády ako jednotnej celonárodnej a celosťátnej organizácie bola týmto spôsobom i pri plnení hlavných cieľov KSČS v podstate nedotknutá, zohrala veľkú úlohu v boji proti triednym záujmom buržoázie na poli zápasu o armádu.

Cez všetky ťažkosti sa Komunistickej strane Československa v podstate podarilo realizovať mnohé zo zásad svojej vojenskej politiky, obsiahnuté v spomenutých vládnych programoch predfebruárového obdobia.

Strana pri tom zameriavala pozornosť

predovšetkým na otázky formovania politického charakteru a ideového profilu novej armády. Ich riešenie totiž podmienovalo vytvorenie základných predpokladov úspechu a víťazstva vojenskej politiky KSČS.

Je možné napríklad konštatovať, že napriek sústredenému náporu reakcie skončil boj o vybudovanie i náplň práce osvetovýchovného aparátu porážkou čs. buržoázie, a víťazstvom vojenskej politiky strany, že osvetovýchovná práca v armáde sa uskutočňovala v súlade s líniou revolúcie, v duchu politiky nového ľudovodemokratického poriadku.

Demokratický charakter novej armády bol podmienený uskutočnením zásadných zmien v triednopolitickom profile veliteľského zboru armády. Očistou veliteľského zboru a aktivovaním časti účastníkov odboja najmä príslušníkov 1. čs. armádneho zboru v ZSSR a partizánov sa síce nedosiahlo dôsledné plnenie línie vytýčenej stranou, ale situácia vo veliteľskom zbore sa podstatne zlepšila. Zásluhou príjmovej a odvolacej komisie, ktoré boli ustavené na podklade zákona č. 72/1946 Zb., sa predsa len podarilo pri očiste veliteľského zboru dosiahnuť rad pozitívnych výsledkov. Mnohým zo skompromitovaných reakčných živlov bol touto cestou zastavený prístup do armády. Mimo službu

v armáde zostala takto až do roku 1948 tretina bývalého veliteľského zboru.

Tieto zmeny politického profilu veliteľského zboru priblížili armádu k súladu s obsahom štátnej moci a s formou štátneho spoločenského zriadenia.

Cez všetko úsilie, ktoré vyvíjala buržoázia v boji proti realizácii úzkej koordinácie výstavby ozbrojených síl Sovietskeho zväzu a Československa a proti uplatňovaniu sovietskych skúseností v tomto procese, boli položené základy budúcej tesnej spolupráce i v tejto oblasti.

Riešenie triednopolitických otázok výstavby novej armády v prvých troch rokoch po oslobodení krajiny dosiahlo takej úrovne, že armáda bola nakoniec schopná zmarif tie plány československej reakcie, ktoré táto mala s armádou a dokázala naopak zohrať vcelku pozitívnu úlohu i v rozhodujúcom mocenskom stretnutí ľudu s buržoáziou vo februári 1948. Tej sa nepodarilo narušiť disciplínu a poriadok v armáde a zneužiť jej príslušníkov ku kontrarevolučným, prot ľudovým cieľom. V mnohých útvaroch boli vojaci komunisti pripravení plniť svoju povinnosť v súlade s požiadavkami a potrebami revolúcie.

Februárom 1948 vstúpilo do novej, kvalitatívne vyššej etapy i budovanie Československej ľudovej armády.

VOLBA cílů

Pro správnou volbu cílů hodnotíme sestavu nepřítel z hlediska jejích vnitřních vztahů a závislostí, které mají mezi sebou její jednotlivé prvky. Existují nesporné cíle, které nabízí každá sestava nepřítel, ale zároveň je možné a nutné hledat i cíle

jiné, zdánlivě nedůležité a dosti často v praxi opomíjené. Toho docílíme jen za předpokladu rozboru cílů odpovídajících konkrétních situací, i když se může zdát, že jde o cíle dosti neobvyklé.

Dosavadní praxe

Cíle v jakékoli sestavě nepřítel dnes obvykle volíme podle hlediska, které můžeme stručně nazvat maximalistickým. Podstata úvah vedoucích k rozhodnutí co zvolit jako cíl je v tom, že na základě poměru sil před bojem (operací) stanovíme ty síly a prostředky nepřítel, které jsou nejnebezpečnější, a to z toho důvodu, že jsou buď v převaze nebo se vyznačují potenciální nebezpečností, (např. zbraně hromadného ničení). Protože však v rámci boje nebo operace vystupují jako nejdůležitější zdánlivě stále tytéž složky, totiž palebné prostředky a úderná síla, spolu s velitelskými stanovišti, které je řídí, jsou tyto tři složky vždy určenými objekty ničení — tedy cíli.

Je hostejné, zda jde o prapor nebo skupinu armád. Všechny tyto úvahy a z nich pramenící praxi můžeme bez pochyb označit jako logické a racionální. Míří totiž rovnou a bez komplikací na podstatu věci. To je hlavní klad dosavadního způsobu. Jako klady můžeme označit i návyky štábů a palebných útvarů při realizaci tohoto způsobu. Během dlouhé

doby realizování tohoto způsobu si totiž osvojily v krátkých lhůtách a bez zbytečných průtahů své povinnosti. To ovšem předpokládalo i jistou přípravu, studium těchto objektů jako cílů a neustále obnovené vědomosti o nich, čímž se znalost nepřítel v těchto směrech stala samozřejmou a pochopenou záležitostí.

Mimo kladů, tak jako každá záležitost, má dosavadní způsob i své nedostatky. Především v tom, že mnohdy jde o zjednodušení. Jednak v pojetí jako celku, jednak i při realizaci jednotlivých opatření. Samozřejmě maximalistické pojetí je relativní, protože něco chrtit a něčeho skutečně dosáhnout je rozdílné. Můžeme tyto cíle volit, ale není správné se domnívat, že musí být za každých okolností zjištěny a zničeny.

Zjednodušení, které je nejdůležitějším nedostatkem tohoto způsobu, se projevuje zejména v tom, že odtrhuje tyto cíle od ostatních objektů, podmínek, činnosti a celé sestavy, absolutizuje je a tedy ve své podstatě zkresluje celý problém.

V této souvislosti je nezbytné, abych poukázal na to, že reálné úvahy v tomto

směru a vytypování souvislosti uvnitř cílů a mezi cíli je záležitost velmi stará a známá. Když se před lety objevily ve výzbroji NATO Honest John, Corporal a další, nikdo nepochyboval, že se stanou okamžitě cílem prvního řádu. Zároveň s tímto hodnocením jsme však slyšeli, že nejdůležitějším prvkem tohoto cíle není palebný prostředek sám, ale střelecká ústředna — tedy něco, co není možné na první pohled pokládat ani za velení, ani za živou sílu, ani za palebný prostředek. Tak tomu bylo i u jiných raketových útvarů. V případě rakety Redstone si někteří vyhodnocovatelé všimli, že opět nejdůležitějším prvkem sestavy tohoto prostředku nejsou rakety, ale ženijní rota, která vyráběla pro kapalnou pohonnou hmotu kyslíkovadla. Proč takto uvažoval?

Přede vším proto, že zjištění palebných prostředků bylo velmi svízelné. Byly jed-

nak malorozměrné, jednak setrvaly na místě jen poměrně krátkou dobu. Byly i pečlivě střeženy a vyřazením jednoho prostředku se celkem nic nestalo, protože zde byly další nebo náhradní. Stanovení prvořadosti při ničení objektů uvnitř prvořadého cíle se tedy dotklo nepalebného objektu. Přitom však prvořadost byla celému objektu přiřknuta právě ze zřetelů jeho palebného významu. Volba nepalebného objektu jako hlavního a podstatného byla zdůvodněna tím, že jeho vyřazení znamená vyřazení všeho. V prvním případě to byla střelecká ústředna, v druhém ženijní rota.

Je jen na škodu věci, že podobná hlediska hodnocení zůstala pouze u těchto prvních raketových prostředků a do jiných a hlavně dalších cílů jsme je již důsledně neaplikovali.

Složnost soudobého boje a operace

Dosavadní zvyklosti ve volbě cílů — totiž palebné prostředky, úderná síla a místa velení — můžeme velmi těžko označit za odpovídající soudobým potřebám a situaci. Snad někomu připomenou nápadnou shodu s výčtem druhů vojsk, jak jej před půl druhým stoletím uváděl Karl von Clausewitz: pěchota, jezdecko, dělostřelectvo...

Každý ovšem ví, jak se armády vyvíjely, co všechno dnes používají a hlavně co dnes používají k tomu, aby výše uvedené tři druhy cílů mohly vůbec něco znamenat.

Na jedné besedě při příležitosti výročí osvobození ČSR bylo na počátku rozvinutí úspěchu v armádní útočné operaci. Generálplukovník Plíjev vylíčil okolnosti dané operace a pak na závěr prohlásil: „... moje armádní rychlá skupina splnila úkol. Když jsem byl vybídnut podat návrhy na vyznamenání, navrhl jsem to nejvyšší jednomu nadporučíku automobilního vojska, který v čele proudu dopravil za armádní rychlou skupinou dělostřeleckou a tankovou municí. Bez tohoto činu nemohlo být o splnění úkolu armády řeči.“

Tuto vzpomínku uvádím proto, že již na konci druhé světové války bylo čím dál tím zřejmější, jak živá síla a palebné prostředky neznamenaají nic nebo velmi málo, pokud neexistuje dobře skloubený a v praxi bojové činnosti fungující zabezpečovací aparát. V tomto případě to byl týl. Ani dnes nemůžeme jeho význam hodnotit nebo dokonce zmenšovat. Jenomže kromě něho je dnes celá řada dalších nových a pro činnost vojsk naprosto ne-

zbytných institucí, sil, prostředků a prvků. Je přece známé, že rozhodnutí o tom, co tvoří bojovou činnost a co tuto činnost vlastně zabezpečuje, je dnes velmi obtížné a při skutečném seriózním zkoumání a úvahách se ztratí prvotní suverénita soudů o této záležitosti. Již dávno nejsou jen tři druhy vojsk a již dávno se vojsko nezabezpečuje vším potřebným samo.

Technizace přináší nejen nové, dříve netušené možnosti úspěchu, ale zrovna tak závažné možnosti obtíží. Tato druhá okolnost by nás měla zajímat při posuzování nepříteli a z něho vyplývajících rozhodnutí o volbě cílů. Potíže přetechizovanosti, složitosti nutné závislosti a podmínek jsou přece velmi širokým polem, a to polem, které přináší rozhodující výsledky. Nebude-li dnes celý tento aparát fungovat, pak bojující živá síla a palebné prostředky nebudou moci působit. Dnešní armády jsou na těchto technických principech postaveny a jejich chod nic v tomto směru nezlepšuje, ale přímo umožňuje nebo neumožňuje. Např. zničením naváděcí soustavy AN/MSQ 18 vyřadíme celý oddíl Hawk. Přitom vyřazení této soustavy způsobí porucha na jednom zařízení — kódovače a dekódovače (DA 1593/MSQ 18). K tomu stačí jedna jediná střepina.

Je pravda, že v mnoha případech hraje rozhodující úlohu otázka času. Divizi můžeme zničit hromadným úderem jaderných prostředků, zničit hned a navždy. Divizi však můžeme vyřadit z boje i zabraněním dodávky PHM, munice nebo proviantu. Vyřadit ovšem až po spotřebování

vezených zásob. Palebné možnosti této divize neomezíme jen zničením jejich palebných prostředků, ale i nedostatkem munice, průzkumných podkladů, nepřesnostmi v topografické přípravě a podobnými způsoby.

Protože veškerou bojovou činnost i činnost, kterou nazýváme činností zabezpečovací (zatím bez nároků na přesná kritéria v tomto rozlišení), představuje vždy činnost sil a prostředků, vždy můžeme

právě o těchto silách a prostředcích uvažovat jako o cílech.

Protože jedno od druhého nemůžeme odtrhovat, neboť tvoří celek spjatý vnitřními vazbami, vždy se snažíme volit cíle z obou oblastí. Ty síly a prostředky, které mají za úkol zajistit plynulý chod bojových palebných prostředků úderné síly, jsou totiž obvykle daleko zranitelnější a snadněji zjistitelnější. Proto je výhodné právě tyto volit jako cíle.

Určování příčin a následků

Ukáží na několika případech, co znamená vyřazení jistých prvků sestavy nepřítele pro praktickou činnost palebných prostředků a živé (úderné) síly. Typickými oblastmi jsou průzkumná činnost, týlová činnost a zbrojní služba. Tím nechci říci, že jde jen o ně, ale pouze názorně ukázat, jak se jisté příčiny váží k jistým následkům v těchto celkem známých oblastech.

Funkce průzkumných prostředků představuje oblast, která dodává zprávy o druhé straně, a to především pro potřeby všeobecného rozhodování vševojskových velitelů a velitelů palebných prostředků všeho druhu. Tyto základní úkoly průzkumných sil a prostředků můžeme dále rozšířit o dodání podkladů pro činnost ostatních druhů vojsk a služeb. V každém případě je průzkum nepostradatelným činitelem v reálném posouzení situace a z toho vyplývajících odborných (technických) řešení.

Vezmeme-li např. palebné prostředky nepřítele, pak jejich funkce v boji a operaci se realizuje až na základě výsledků a u mnohých z nich je sám konečný efekt provázen neustálou součinností s průzkumnými prostředky. Každá dělostřelecká baterie nepřítele je použitelná jen tehdy, dodá-li jí průzkum podklady a potom se na realizaci palby nadále zúčastní. Vyřazení dvě — tři děla v baterii nijak nezabrání zbytku baterie v palbě. Vyřazení radiolokátor baterie k průzkumu i řízení palby však znemožní použití baterie jako celku. Uvažujeme-li o takovémto způsobu boje s nepřátelským dělostřelectvem, pak musíme znát velmi přesně možnosti všech průzkumných prostředků a vědět jakou funkci každý z nich má. Toto tvrzení o radiolokátoru je správné proto jen tehdy, když není k dispozici jiný průzkumný prostředek. Tím může být třeba zvuková jednotka nebo vzdušný průzkumný prostředek. Nastane-li ovšem situace, která objektivně znemožní použití těchto dalších prostředků i bez našeho zásahu,

pak tvrzení plně platí. Touto objektivní situací může být např. vysoké tempo postupu, které neumožní činnost zvukoměrného průzkumu nebo noc, která vyřadí vzdušný průzkum.

Správné ohodnocení funkce průzkumných prostředků u palebných jednotek předpokládá proto důkladnou znalost jejich existence, možností a vlivů konkrétně na ně působících. Nikdy nemůžeme trvale, jednou provždy, bez ohledu na situaci stanovit, který z průzkumných prostředků má klíčový význam. Jeden, někdy několik, však v konkrétní situaci tento klíčový význam má. Jeho zničení pak znemožní použití palebného prostředku, aniž by tento byl v nejmenším poškozen či dokonce zničen.

Průzkumné prostředky u takových palebných jednotek, které mohou být použity jen na základě radiolokace a rádiového spojení, mají pak naprosto prvotní význam. To je případ celého systému protiletadlových řízených střel a stíhacího letectva. V současné době, kdy naše strana nemá k dispozici nic, co by mohlo s požadovanou přesností dodat podklad o palebných jednotkách útvarů protiletadlových řízených střel, je dokonce ničení radiolokačních zařízení těchto útvarů a jednotek jediným možným způsobem jak nejlépe vyřadit nepřátelskou PVO z boje.

Podobný význam mají i prvky řízení, výpočetní střediska, kontrolní stanoviště a ostatní prvky sestavy, které rovněž úzce navazují na výsledky průzkumu nebo je dokonce samy uskutečňují. Tento význam bude se stoupající automatizací vzrůstat.

Druhou oblastí je **týlová činnost**. Bez ohledu na to, že např. armáda USA přisuzuje týlu velmi důležitý význam z hlediska péče o jednotlivého bojovníka, je týl v použití přetechizovaných vojsk zcela nezbytnou složkou úspěchu. Prvotní význam pro chod boje a operace má zásobování pohonnými hmotami. Vysoká vedená dávka PHM u bojujících vojsk nemůže stačit příliš dlouho, dokonce ani na

jednu operaci. Zásobování PHM je činnost velmi složitá, závislá na řadě prostředků, které ve svých jednotlivých prvcích znamenají dobré cíle. Začneme-li produktovody a jejich zařízeními, jako jsou přečerpávací a kontrolní stanice, pokračujeme-li přes stabilní i polní sklady, přes cisternový park a končíme-li výdejními a zásobovacími místy, pak na první pohled vyvstává obraz značného druhového množství cílů snadno zranitelných a ve svých důsledcích přímo znemožňujících či podstatně ovlivňujících bojovou činnost. Vzpomeneme-li třeba jen na aspekt nezdaru německé operace v Ardenách či na pozdní zásahy německých tankových divizí proti Normandii, pak faktor významu PHM můžeme demonstrovat jistě i historicky dosti přesvědčivě.

Není bez důležitosti, jaký význam zásobování PHM přikládá právě velení NATO. Bylo by proto vhodné, abychom této otázce i u nás přisuzovali příslušnou důležitost a nezůstávala jen okrajovou záležitostí.

V oblasti **zbrojní služby** můžeme především hovořit o raketách a jejich součástech. Záležitost je podobná jako u PHM. Žádná palebná jednotka nepřepřevazuje sebou takové množství raket, které by stály na celou operaci. Skladování, kontroly, montáže, přeprava, ale i odsun a opravy, to vše je v oblasti zásobování raketovou technikou zcela nezbytnou a prvořadou záležitostí a podmínkou úspěchu. Opět se tato činnost projevuje v objektech, tedy v cílech, které bychom měli soustavně postihovat průzkumem a palbou.

Posuzování nepřátelské sestavy jako celek

Z válečné historie známe případ, kdy zničení obklíčeného protivníka bylo možné zničením objektu, který neměl charakter ani úderné síly, palebného prostředku, místa velení, či nějakého prvku z ostatní množiny možných dosud uvedených cílů. Stalo se to v Tobruku, kdy zničení vodního zdroje znamenalo konec boje. Tento případ z války v poušti není tak zcela atypický a výjimečný jak se na první pohled zdá. Zobecnit totiž můžeme tu okolnost, která hovoří o celkovém zhodnocení situace a sestavy nepřítelů, o postižení všech souvislostí a podmínek. Klasický přístup by vypadal samozřejmě zcela jinak, ale v každém případě by byl zdlouhavější, nákladnější a výsledkem ne zcela jistý. Ostatně, než došlo k ohodnocení tohoto klíčového objektu, klasický způsob ničení byl dlouhý a marný.

Shrneme-li cíle, které nejsou palebnými prostředky a údernou silou či místy velení, pak jen u dosud vyjmenovaných na jakémkoli stupni můžeme hovořit o jejich početní převaze. Na vyšších stupních velení pak mají tyto druhy cílů dokonce daleko větší objem než první tři vyjmenované.

Nejde ovšem jen o počet, ale i o kvalitu a význam cílů. Představují ve svém souhrnu stejnou důležitost jako obvykle volené cíle z palebných prostředků, živé síly či míst velení.

Srovnáme-li obě oblasti, pak první (palebné prostředky, živá síla a místa velení) mají jako cíle tyto přednosti:

- po jejich vyřazení ihned ovlivní průběh boje a operace,

- soustřeďují v sobě největší nebezpečí,

- svým vyřazením změní poměr sil v hlavních ukazatelích.

Naproti tomu druhé (průzkum, týl, zbrojní služba, řídicí systémy atd.) mají jako cíle tyto přednosti:

- jsou snadnější zjistitelné a zranitelnější,

- svým vyřazením ovlivní široký okruh jiných prvků sestavy,

- jejich ničení není nákladné.

Nejdůležitější zápor představuje u první skupiny obtížnost zjištění a nákladnost ničení, u druhé projevení důsledků až za určitou dobu (kromě naváděcích systémů), dále i podrobné studium, konkrétní hodnocení a sledování, protože nemají všechny vždycky stejný význam.

Tento odkaz do historie nemá sloužit k navození atmosféry pro extrémní a originální řešení za každou cenu. Má ale připomenout, že nepřátelskou sestavu netvoří jen stále zdůrazňované palebné prostředky a živá síla. Je to aparát daleko složitější a různorodější. Nejen co do počtu a druhu objektů, ale zejména pokud se týče podmíněnosti funkcí jednotlivých prvků této sestavy. Ocenění se proto musí dít nejen v rovině porovnání kvantity a kvality nepřítelů a vlastních, tedy ve stanovení poměru sil, ale ve zkoumání těch předpokladů, které nepřátelskou kvalitu podmiňují, které umožňují, aby se vůbec jako kvalita projevila; obdobně tak i u kvantity.

Již jsem se zmínil o tom, že vyřazení cílů, které tvoří součást zabezpečení bojové činnosti, ve svých důsledcích se pro-

jeví až později v průběhu boje a operace. To je zřejmě hlavní důvod, proč jim velitelé nevěnují dostatečnou pozornost a hlavně prakticky nepřikročují k jejich ničení. Zřejmě hraje velkou úlohu vžitá představa, jakoby se válka skládala z útočných a obranných operací nepřetržitě za sebou vedených. Praxe všech válek ukazuje, že tomu tak u přibližně stejně silných protivníků není. Stejná nebo přibližně stejná síla je pak veličina, která je vyjádřena jako souhrn v poměru. Ten je naprosto stejný v případě 1 : 1 jako v případě 100:100. Nové prostředky nemohou nic měnit na konstatování, že jde o stejnou sílu. Zvláštnosti budou a musí existovat, ale analogie s dosavadní válečnou praxí se nemůžeme v tomto směru zříkat. Proto představa o válce, ve které jedna operace nepřetržitě přerůstá v druhou, je trochu odvážná.

Myšlenka o plánování a vedení války jen v podobě útočných a obranných operací samozřejmě nutí k volbě cílů, která přináší po jejich zničení okamžitý efekt. Rozptylovat úsilí a tříštit pozornost na cíle, které bezprostředně ihned po jejich zničení neovlivňují operaci, je potom zcela přirozeně nevýhodné. Kromě toho jistě má svůj význam i to, že určení cílů mimo oblast palebných prostředků a živé síly či míst velení vyžaduje značné vyhodnocovatelské úsilí, velké znalosti o funkcích jednotlivých prvků sestavy a schopnost určit příčiny a následky.

Terén a terénní objekty jako cíl

Mimo uvedených cílů všímáme si v některých případech i vlivu terénu na bojovou činnost a z toho potom vyvozujeme nutnost volby cílů i z této oblasti. Konečným efektem při ničení cílů tohoto druhu by mělo být:

- zúžit možnosti nebo zabránit určitému zámyslu nepřítelů,
- znesnadnit či zpomalit průchod, průjezd, rozvinutí či zaujetí sestavy v určitém prostoru,
- zničit živou sílu a palebné prostředky nebo prvky zabezpečující jejich činnost působením vody či ohně.
- donutit zasadit ty síly a prostředky, které nepřítel zasadit nepředpokládal a tím ztížit jeho situaci jinde.

Typickými cíli v tomto směru jsou:

- přehradní stěny a hráze,
- přepravní zařízení všech typů (přes vodní toky),
- lesní porosty vhodné pro umístění sestavy nepřítelů,

Připustíme-li však, že by ve válce opravdu nedocházelo k žádným obdobím relativního klidu na frontě a operace by střídala operaci, pak připomínám obecně známý požadavek: aby obranná operace připravila podmínky pro útočnou a útočná pro další útočnou, který dává dostatek času a prostoru pro realizaci tohoto požadavku i v palebné oblasti. Je v tomto případě přece možné, aby ničení cílů zaručovalo efekty projevující se až za další dobu. Např. tak, že v průběhu jedné operace budou zničeny cíle, jejichž vyřazení se projeví v celém dosahu až v další operaci.

Daleko nejdůležitějším hlediskem v celé této záležitosti je systematická, která by se měla projevovat v těchto směrech:

- v trvalém zájmu o ničení cílů z oblasti mimo palebné prostředky, živou sílu a místa velení,
- v neustálém vyhodnocování vlivů těchto objektů na bojovou činnost,
- ve stanovení klíčových cílů z této oblasti vzhledem na konkrétní situaci,
- v registraci zničených cílů a sledování projevujících se důsledků,
- v trvalém spojování cílů z první i druhé oblasti,
- ve vyčleňování potřebných průzkumných prostředků pro zjišťování takových cílů.

- terénní konfigurace v okolí silnic a železničních tahů, kde není možnost sjezdů a objízdek,
- tunely,
- zdroje pitné vody.

Zničení velké většiny těchto objektů se projeví bezprostředně vždy tehdy, dojde-li k němu v kritických situacích pro nepřítel. To je tehdy, máme-li jistotu, že nepřítel s objekty počítá a po jejich nenadálém zničení nemá dost prostředků k obnově, náhradním stavbám nebo manévru po jiných směrech či do jiných prostorů.

Velkou výhodou těchto cílů je to, že jsou předem jednou provždy dány a známy bez většího průzkumnového úsilí. Proto je můžeme hodnotit v obecné rovině již předem a v konkrétní situaci jen upřesnit význam a dosah jejich zničení.

Ničení takových objektů má ovšem svůj význam i pro budoucnost. Znamená trvalý faktor, který nepřiznivě ovlivní v daném prostoru možnosti nepřítelů.

Zvláštností takové činnosti je skutečnost, že k ní dochází pomocí palebných prostředků vyšších stupňů. V taktickém rámci je terén jako objekt ničení palebným prostředkem řídkým zjevem, i když rakety s jadernou náplní to umožňují.

Hlavní efekt, kterého dosahujeme při ničení těchto cílů, je zpoždění oproti nepříteli zamýšlených lhotám. Zpoždění nemůžeme posuzovat pouze vzhledem k výsledku, kterého takto zpožděná jednotka (svazek, svaz) dosáhne potom v době svého zasazení do boje, ale zejména podle toho jakého výsledku dosáhne ta jednotka (svazek, svaz), která se zásahem očekávané přicházející jednotky k určité době

počítá. V tomto případě vzniká možnost ničít nepříteli po částech více než jindy.

Účinnost takto chápané volby cílů však závisí na skutečném efektu v cíli, v přesnosti zásahu a účinku. Kalkulace odvozené z předpokládaného úspěchu palebného zásahu v případě nezasažení cíle nebyly by nejen reálné, ale obrátily by se proti nám velmi nepříznivě. Platí zásada, že rozhodneme-li se k takovému cíli, pak musíme zaručit efektivní postih za jakoukoli cenu.

Máme-li stanovit cílům tohoto druhu místo v souhrnu všech možných cílů, co do četnosti to bude místo poslední, i když co do významu ne nejmenší důležité.

Komplexní zhodnocení při volbě cílů

V každém případě volby cíle uvažujeme na základě určitých kritérií, která můžeme rozdělit do dvou skupin.

Do první patří:

- určení toho, co je v konkrétní situaci pro nás nejnebezpečnější,
- určení možnosti zjištění cíle,
- určení možnosti ničení cíle,
- určení projevů důsledků ničení v čase.

Ve druhé skupině kritérií stanovíme:

- jak se zníčení cíle projevuje na funkcích druhých prvků sestavy nepříteli, které palebně postiženy nebudou,
- jak se tento přímý nebo nepřímý vliv projeví dále.

Souvěslostí mezi jednotlivými prvky sestavy, z níž volíme cíle, jsou známé. Jde však o to, abychom je posoudili vzhledem ke konkrétní situaci a to ze všech hledisek. Přehled o možných důsledcích je důležitý proto, že v budoucnu, v průběhu bojové činnosti se budou zcela jistě projevovat a v případě našeho nepředvídaní nebo neočekávání těchto projevů bychom nakonec byli překvapeni důsledky toho, co jsme sami způsobili. To by pak znamenalo nevyužitou možnost k vlastním úspěchům a tedy neefektivní činnost.

Pod pojmem komplexní zhodnocení cílů patří i otázka stupně nebo stupňů velení, které budou toto hodnocení dělat. Obecně můžeme říci, že rozebrání zásady platí pro každý stupeň. Tato obecnost se týká zejména určování příčin a následků, posuzování nepřátelské sestavy jako celku, komplexnosti při volbě cílů. Přitom je ale zřejmé, že vzhledem k hodnotě palebného působení různých stupňů dojde k jisté delimitaci mezi určenými cíli. Delimitace je dána růzností palebné možnosti příslušných stupňů velení a již

ve svém prvopočátku ji předpokládáme. Z technického hlediska vzato je věc celkem jednoznačně určena palebnou mohutností a dostřelem. U raketového vojska je tato okolnost běžně respektována, a proto hovoříme o frontových, armádních nebo divizních cílech. Obdobné hledisko je u letectva.

Jde tedy o to, abychom palebné možnosti příslušného stupně považovali jako neměnný základ (to je věc střelecko-technická) a přitom objektivně a důvtipně uvažovali jak dosáhnout nejlepšího efektu v dané konkrétní situaci.

Na druhé straně však vyšší stupeň musí mít možnost své širší objektivní podklady aplikovat a využít i u nižších stupňů, to znamená usměrnit je v zájmu plnění úkolů větší důležitosti. Komplexnost v hodnocení cílů tak nutně předpokládá centralizaci vždy tehdy, kdy je to vzhledem k efektivnosti palebného působení nutné. Delimitace a centralizace nemají být nikdy v rozporu. Toho dosáhneme jednoduchým způsobem, jehož podstata je v těchto opatřeních:

— každý stupeň volí takové cíle, které ze střelecko-technického hlediska může nejefektivněji ničít,

— každý stupeň přitom přihlíží k hlediskům důvtipu a kompletního posouzení cílů,

— každý stupeň si takto vytypované cíle sám zjistí,

— vyšší stupeň v případě možnosti dosažení vyššího celkového efektu nařídí nižšímu stupni na co má palebně působit, přičemž mu obvykle takový cíl nebo skupinu cílů zjistí svými prostředky,

— vyšší stupeň může ovšem i nařídít, aby si takové cíle zjistil nižší stupeň sám, pokud je zázraka, že k tomu má příslušné průzkumné prostředky.

Tabulka 1

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1	Vševojskové velení	X															
2	Vševojskový průzkum		X														
3	Živá (úderná) síla			X													
4	Palebné prostředky				X												
5	Průzkum u palebných prostředků					X											
6	Ostatní druhy vojsk						X										
7	Velení vzdušným silám							X									
8	Vzdušné síly (letišť)								X								
9	Řízení a navedení vzdušných sil									X							
10	Velení PVO										X						
11	Palebné prostředky PVO											X					
12	Řízení a navedení PVO												X				
13	Vševojskový týl													X			
14	Zbrojní služba														X		
15	Technická služba															X	
16	Terén a jeho objekty																X

Vysvětlení k tabulce:

Pod pořadovými čísly jsou oblasti, z nichž volíme cíl. Zvolíme-li takový cíl a zničíme jej, pak to bude mít přímý vliv na další oblasti, které jsou v tabulce v příslušném sloupci vyznačeny čárkou.

Jako základní schéma možného způsobu ocenění cílů a přímých vlivů v případě jejich zničení jsem vzal nejdůležitější objekty v sestavě nepřítele, které samozřejmě nejsou úplné. Rovněž jejich vnitřní složení jsem nevyjádřil, ale vytipoval jako celek. Podrobnosti jsou běžně dostupné ve zpravodajských předpisech.

Vyznačení vlivu v tabulce 1 se týká ovlivnění přímého, které dále nerozvádím, protože by to předpokládalo další schémata a tabulky. Jako vzor takových dalších postupů a hodnocení uvádím dva případy konkrétních cílů a vlivů. Při uvažování terénu jako objektu ničení postupujeme ve smyslu samostatné části tohoto článku.

Uvedené vlivy můžeme ukázat např. na vztazích z bodu 12. — řízení a navedení PVO. Cílem bude automatizovaný systém AN/MSQ 18, který pracuje v sestavě oddílu protiletadlových řízených střel Hawk. Za předpokladu, že tento systém není zdvojen dalším systémem AN/MSG 4, pak můžeme vyvodit, že v případě zničení systému AN/MSQ 18 palba oddílu Hawk se nebude moci koordinovat. To znamená, že souvislé, nepřetržité a efektivní přehrazení úseku 12—20 km širokého nebude zaručeno a tím vzniká možnost průletu pro vlastní letectvo a jeho použití na cíle a pro průzkumnou činnost v prostoru:

— jde-li o AN/MSQ 18 oddíl první linie prvního pásma, kdy druhá linie nebyla organizována až k druhému pásmu, což je 60—70 km s možností působení do stran,

— jde-li o AN/MSQ 18 oddíl první linie prvního pásma, kdy druhá linie byla organizována až k druhému pásmu, což je 10—20 km s možností působení do stran,

— to dále znamená možnost řízení palby vlastního dělostřelectva v těchto prostorech pomocí průzkumného letectva a tím se rozšíří počet uspokojivě ničených cílů. To ve svých důsledcích vede ke změ-

ně poměru sil na daném úseku. Konečně vzniká možnost, že nepřítel nahradí funkci oddílu Hawk stíhacím letectvem, ale to potom znamená odčerpání tohoto letectva z jiných úkolů a prostorů, kde to nepředpokládá.

To jsou některé hlavní oblasti projevů vlivů, které působí jednak přímo na vzdušné síly a palebné prostředky PVO, aniž by byly tyto postiženy samy palbou a jednak nepřímo do celé řady dalších oblastí.

Jako příklad nepřímého vlivu vyjádřeného vztahem z bodu 1. — vševojskové vedení a přímého ovlivnění vševojskového týlu, je posouzení dalšího:

— chod týlových zařízení není řízen a upraveno, protože nikdo nevydává další podklady a změny; to se projeví v tom, že

— místa odběrů, množství odběrů a čas odběrů nejsou jasné; to vede k tomu, že

— na některých místech je nedostatek a jinde přebytek; tím

— je ohrožen nebo znemožněn záměr vedení boje (operace), protože neplánovaným zásobováním a odsunem nedojde k úměrnému a správnému rozložení takových potřeb jako PHM, proviant atd.; to má přímý vliv i na

— pokles morálního činitele bojujících vojsk.

To jsou některé řetězce vlivů, které vyplývají z nepřímého působení. Tyto případy můžeme odvozovat ze všech vztahů v tabulce.

Všechny tyto úvahy mají reálnou cenu jen tehdy, kdy operaci a boj chápeme jako souvislost, a to dlouhodobě trvající. Vydělováním jednotlivých údobí, jejich osamostatňováním a zároveň s tím i snahou pouze brát zřetel na stále tytéž cíle se ochuzujeme o efektivní počínání, které se nám přímo nabízí.

Ze třech kategorií, které tvoří ozbrojený boj — síly, čas, prostor — můžeme volit jako cíle jen dvě: síly a prostor. Síly jsou představovány živou silou a bojovou či pomocnou technikou, prostor pak terénem a jeho objekty. Čas můžeme ovlivnit jen působením na síly a prostor.

Tyto dvě oblasti se musí stát proto předmětem posouzení z hlediska volby cílů, a to tak, že především se budeme snažit postihnout souvislosti mezi nimi navzájem i uvnitř nich samých. Na základě posouzení vlastních možností ke zjištění a zničení potřebných objektů a spolu s tím s přihlédnutím k časovému projevení se důsledku ničení určíme s konečnou platností na co máme palebně působit.

V článku jsem si kladl za cíl upozornit na některé možnosti, které se již dlouhou dobu nabízejí při volbě cílů a přesto jich v praxi vševojskové ani palebné orgány nevyužívají. Nejde o snahu v celé šíři odmítnout dosavadní praxi a přejít k extrémním řešením, ale o to, aby volba cílů probíhala uvážlivěji, s větším studijním úsilím a hlavně větším důvtipem. Jde konečně i o to, abychom brali v úvahu nejen naše palebné možnosti, ale zejména možnost průzkumné, které v první řadě umožní nebo neumožní na vybrané cíle palebně působit. Tyto možnosti za současné situace ukazují na nutnost orientace k takovým cílům, které je skutečně možné vždy nebo téměř vždy zjistit.

Plukovník ing. Ladislav J a č e k

Základní linie řízení v branném systému státu

Většina prací, úvah a návrhů vojenských teoretiků je zaměřena na řešení problémů ozbrojeného zápasu, který vedou vojska na frontě. Je to zcela oprávněné, protože střetnutí ozbrojených sil tvoří skutečně hlavní a rozhodující článek, který vytváří základní předpoklady vítězství ve válce. Ovšem pojem fronta nabyl v posledních letech na rozmachu ve všech dimenzích. Již dávno ztratil svůj původní v podstatě jednorozměrový význam jako linie dotyku (nebo prostor rozložení vojsk v dotyku). Jestliže se vojevůdci kdysi — a to ne tak zcela dávno — obávali boje na „dvou frontách“, musí dnes zcela bezpodmínečně počítat s tím, že frontu, na níž se vede boj, tvoří celé území státu (lépe řečeno území koalice států) a že tuto frontu ovlivňují podstatně i prostředky, které působí i z třetí dimenze, jejíž hranice do vesmíru jsou prakticky nekonečné a omezené jen současnými technickými podmínkami.

Z toho hlediska je nezbytně nutné, aby pozornost v teoretickém bádání nebyla zaměřována jen na ozbrojený zápas, ale i na otázky války jako celku, to znamená na její vedení i všestranné zabezpečení a aby byla úměrně věnována i problémům, které souvisejí s činností celého státního organismu za války.

Základním cílem veškerého úsilí socialistického státu za války je odrazit spolu se spojenci — to je v rámci koalice — imperialistickou agresi a zvítězit nad nepřítelem. Ke splnění tohoto cíle musí být cílevědomě organizovány a sjednocovány všechny morální, lidské, vojenské, ekonomické a materiální síly k uhájení socialistických vymožeností lidu, suverenity státu a životaschopnosti celé socialistické soustavy. Musí tedy mobilizovat celý válečný potenciál státu.

Vzhledem k tomuto pojetí měli bychom souhrn všech politických, státních a společenských institucí ve státě a jejich činnosti chápat jako jeden celek, a to jako branný systém státu. Do složek branného systému tedy v žádném pří-

padě nepatří jen vojenské a bezpečnostní síly, jednotky vytvářené k ochraně obyvatelstva a případně další útvary, vybavené zbraněmi a vojensky nebo polo-vojensky organizované a vycvičené. Branný systém vedle těchto složek — které mají ovšem prioritní význam tvoří ekonomická i ne hospodářská sféra, vědecké a kulturní instituce, společenské organizace, řídicí i výkonné orgány a tak svým způsobem jsou v něm zahrnuti všichni obyvatelé bez ohledu na své funkční místo a dokonce i věk.

Za válečného stavu je tedy třeba počítat s tím, že socialistický stát jako celek se soustřeďuje k plnění jediného a pro další život lidu rozhodujícího úkolu: postavit a vybavit ozbrojené síly v takové kvalitě, aby ve spolupráci se spojenci byly schopny porazit nepřítele, soustavně tyto ozbrojené síly doplňovat a zásobovat vším potřebným, podstatně ztížit jakékoli nepřátelské působení na vlastní území státu a rychle nahrazovat škody a ztráty, které těmito útoky vzniknou.

Za tím účelem je nutné dosáhnout přísně centralizovaného řízení, které nemůže respektovat obvyklé demokratické prvky, na něž jsou v míru některé složky branného systému navykly a bez nichž by dokonce ani nemohly dobře existovat. Tento centralismus bude mít i za války výrazný politický aspekt, charakteristický právě pro stát socialistického typu. To znamená především, že veškerou činnost bude řídit komunistická strana a že budeme využívat všech předností socialistického státu a jeho morálně politické převahy nad každým státem kapitalistického zřízení.

Složitý způsob politického, vojenského i ekonomického řízení všech složek branného systému nelze zcentralizovat beze zbytku, protože vedle požadavku centralizace musí řízení zabezpečovat i pružné, rychlé a odborně dokonalé plnění úkolů. Proto se zdá vhodné vymezit určité základní linie řízení a charakterizovat, které orgány a s jakými pravomocemi v těchto liniích budou plnit svou řídicí úlohu.

Principiální vazbou při řešení otázek obrany socialistického státu je vztah k politickým a vojenským orgánům koalice, jakými jsou Politický poradní výbor a Spojené velení ozbrojených sil států — účastníků Varšavské smlouvy. Z této vazby vycházejí zásadní podněty, dohovořené účastnickými stranami a státy, které zabezpečují obranu koalice jako celku a tím i každého státu tohoto společenství. V současných podmínkách je pouze koalice garantem obranyschopnosti každého malého a středně velikého státu.

Přitom bereme v úvahu skutečnost, že moderní společnost je prostoupena takřka nekonečnou řadou vzájemných vazeb, které mají nejrůznější charakter, a že její fungování by mohlo být narušeno neuváženým zásahem do tohoto složitého pletiva podřízenosti, nadřízenosti, spolupráce, součinnosti, vzájemné informace, spolupůsobení a dalších více či méně pevných a stálých vazeb.

Za války je však rozhodující cíl, za nímž společnost jako celek spěje a je — muž se bezpodmínečně musí podřídit všechny její prvky, a to i za cenu, že život některých složek společnosti odumře, zastaví se nebo bude udržován jen v nezbytné minimální míře. Toto hledisko bude proto rozhodující i pro vzájemné vazby, reprezentované liniemi řízení, které musí zaručovat cílevědomé využití všech sil a prostředků společnosti.

Rozhodující a určující je **stranickopolitická linie řízení**, v níž se realizuje vedoucí úloha komunistické strany, která je vedoucí politickou silou socialistického státu a řídí a integruje celospolečenské úsilí k obraně. Určuje na principech marxisticko-leninského světového názoru koncepci obrany státu

a vytváří pro ni podmínky ve všech oborech státní a společenské činnosti, aniž by snímala odpovědnost a pravomoc z příslušných státních orgánů za realizaci vojenké politiky.

Touto linií řízení jsou propojeny všechny stranické orgány a organizace a současně tato linie prostupuje horizontálně i vertikálně všechny řídicí orgány státních, společenských i zájmových institucí. Přijatá principiální politická řešení a rozhodnutí o zásadních otázkách řízení státu jsou touto linií dováděna do všech článků společenského organismu a je tak zajištěna jednotna vůle a činu. Tato linie řízení umožňuje i řešení čistě vnitrostranických otázek, ale slouží především k tomu, aby touto cestou byla příslušná rozhodnutí a usnesení transformována do státních norem a aktů. To bude umožněno především cílevědomým rozestavením kádřů, které takový způsob práce a řízení budou zajišťovat a které budou iniciativně v duchu přijatých usnesení pracovat, a to bez nutnosti neustálého usměrňování v podrobnostech. Přitom tato linie řízení zabezpečuje i soustavnou a komplexní kontrolu stanovených úkolů. Počítáme s tím, že stranické směrnice budou obecnější s dlouhodobější platností, neboť sled válečných událostí nedovolí pravidelnost kolektivního projednávání a rozhodování. Zřejmě budou dány širší pravomoci užším řídicím orgánům. Stranickopolitickou linií řízení považujeme za červenou nit, za nosnou součást celé konstrukce řízení socialistické společnosti za války.

Ze zákona o Radě obrany státu [zákon č. 10/69 Sb.] vyplývá, že za branné pohotovosti státu budou rady obrany páteří státního řízení, a proto je nutné charakterizovat i **linii řízení rad obrany**. Každá rada obrany by měla být komplexně odpovědná za řízení veškerého dění na okrese, v kraji, republice a státu podle svěřené působnosti. Rady obrany musí mít za války právo vydávat závazná rozhodnutí nejen podřízeným radám obrany, ale všem státním i hospodářským řídicím orgánům, které jsou v horizontální rovině příslušné rady obrany. Jedině tímto způsobem je možné dosáhnout skutečně centralizovaného řízení, komplexního posouzení situace na základě jednotného systému sběru informací a přijetí takového řešení, které optimálně využije všech sil a prostředků. Rady obrany budou za války zřejmě permanentně pracovat jako kolektivní rozhodující orgán a budou řídit veškeré vojenské, bezpečnostní, ekonomické a ostatní dění na svěřeném teritoriu. Linie řízení rad obrany bude tedy rozhodující linií v praktickém řízení počínaje státem jako celkem a každou obcí, závodem a zařízením konče.

Souběžně s touto linií řízení lze za války charakterizovat **linii štábů rad obrany**. Rady obrany se za války neobejdou bez kvalifikovaného aparátu odborníků, kteří budou sbírat a vyhodnocovat informace o situaci, připravovat podklady pro rozhodnutí a tato rozhodnutí dovádět k vykonavatelům při zajištění nejnutnější pomoci a současně kontroly. Tato linie řízení se v podstatě kryje s linií řízení rad obrany, je však zvláštní tím, že má svobodný charakter shrnující informace všech podřízených rad obrany a jejich štábů a všech resortů příslušného horizontálního stupně. Zvláštní je také tím, že v míru existuje jen velmi nevýrazně oproti značnému významu a nepřetržité permanenci za války. Podobně jako v armádním organismu rozlišujeme linii velitelskou a štábní v systému velení, je účelné v branném systému za války rozlišit linii řízení rady obrany a jejího pracovního aparátu, které jsou rozdílné pravomoci, vztahy a fungováním.

Jsou zpravidla zabezpečeny i zvláštními spojovacími prostředky. Zatím co linie rad obrany bude charakterizována vydáváním směrnic a pokynů a přijí-

máním stručných nutných informací o situaci, po štábní linii bude uskutečňován podrobnější dohovor a zabezpečení směrnic rady obrany, budou vydávány předběžné a usměrňující pokyny a bude po ní předávána podrobná situační informace.

Rozlišení těchto dvou linií má svůj význam jednak v obsahovém nazírání na úlohu těchto orgánů řízení, jednak při zajišťování těchto linií spojovacími prostředky.

Další linií můžeme charakterizovat jako **vládní linii řízení**. Institucionálními představiteli této linie jsou federální a národní vlády, krajské, okresní, městské a místní národní výbory a národní výbory jím na roveň postavené a do jisté míry Federální shromáždění, prezident republiky, Česká a Slovenská národní rada. Po stručné charakteristice úlohy rad obrany všech stupňů by se mohlo zdát, že tato vládní linie je již duplicitní a tedy snad i zbytečná. Není tomu tak, a to z několika příčin. Předně jsou to některé důvody legislativní a zejména mezinárodně právní, podle nichž je úloha těchto orgánů nezastupitelná. Dále bude zřejmě výhodné, aby rady obrany mohly delegovat část svých pravomocí na některé instituce vládní linie řízení, aby zejména v národně-hospodářské sféře nebyly vázány koordinací a kontrolou řady rutinních úkolů, které by mohly odvádět jejich pozornost od řešení podstatnějších i když možná operativnějších úkolů. Dlouhodobější úkoly ekonomické povahy mohou naopak lépe řešit ty řídicí orgány, které se jimi i v době míru zabývaly, a to podle směrnic o zaměření, které stanoví rada obrany s ohledem na celkové a komplexně posouzené potřeby. Kromě toho mohou být stanoveny resorty, které budou podřízeny pouze radě obrany a oproti mírovému stavu vyňaty z vládní linie, pokud to podmínky jejich pružnějšího řízení budou vyžadovat. Oproti době míru bude tedy mít vládní linie řízení poněkud zúžen svůj okruh působnosti, neboť se bude muset podřizovat řídicí linii rad obrany, což ovšem odpovídá principu centralizace a jednoduchosti při řízení státu za branné pohotovosti. Ani kolektivní orgány v této linii řízení nebudou moci pracovat permanentně a rozhodovací pravomoc budou muset být přeneseny na užší řídicí orgány (zpravidla předsednictva).

I ve federativním uspořádání státu při relativní samostatnosti rozhodování národních orgánů musí v otázkách příprav státu k obraně důsledně platit princip centralizovaného řízení. Pokud jde o ČSSR, je tato zásada zakotvena i pro mírový stav v ústavním zákoně č. 143/68 Sb. Článek 7 stanoví, že obrana ČSSR patří do výlučné působnosti ČSSR a v článku 25 je pak uvedeno, že „správní orgány republik vykonávají působnost ve věcech, spadajících do působnosti federace, jsou povinny řídit se směrnicemi orgánů federální správy“. Tím je velmi striktně formulována centralizace řízení a odpovědnosti ústředních federálních orgánů státní správy i za otázky obrany.

K tomu, aby státní organismus fungoval až do nejnižších výkonných prvků, je nezbytně nutná další linie řízení, jejímiž institucionálními představiteli jsou jednotlivá ministerstva, úřady, organizace, ředitelství podniků, závodů a dalších výrobních i nevýrobních zařízení, odbory národních výborů, jednotlivé stupně vojenských a bezpečnostních složek a dalších ozbrojených orgánů atd. Obsahem této linie řízení jsou otázky odborného charakteru a metodického usměrňování specifické problematiky jednotlivých oblastí. Protože tato linie řízení začíná v jednotlivých resortech státní správy na federálním stupni (a samozřejmě také ve vrcholných orgánech dalších institucí, společenských

a zájmových organizací] a probíhá v těchto resortních oblastech až na nejnížší stupně řízení, můžeme ji stručně nazvat **resortní linií řízení**.

Informace pulsující po resortní linii řízení mají výrazný odborný a metodický charakter a v tomto smyslu je omezena i rozhodovací pravomoc resortně nadřízeného orgánu. Z popisu linie řízení rad obrany vyplývá, že každý řídicí orgán jakékoli oblasti a jakéhokoli stupně je především a plně odpověden radě obrany, která je na horizontále příslušného stupně řízení, a tato rada ho především řídí. Odborně a metodicky ho však usměřňuje příslušný nadřízený resortní orgán. Protože tento nadřízený orgán ve své činnosti vychází rovněž ze směrnic a pokynů rady obrany svého stupně řízení, nemůže — nebo lépe řečeno nemělo by dojít k rozporům v linii řízení rad obrany a v resortní linii řízení. V případě, že tento ideální stav nebude zcela dosažen, bude rada obrany nadřízeného stupně tím kompetentním orgánem, který případný rozpor rozhodne. Při správném naladění i neformálních vztahů by však měl být tento případ výjimkou a vedoucí řídicích orgánů by se měli vyvarovat volby takového řešení, když je možná dohoda splňující jak pokyny rady obrany, tak odborné resortní směrnice.

V rámci resortního řízení uplatňují nadřízené orgány řešení výlučných odborných otázek, jejichž rozhodnutím není třeba zatěžovat radu obrany a kdy ani součinnost při plnění úkolů nevyžaduje koordinujícího vlivu této rady.

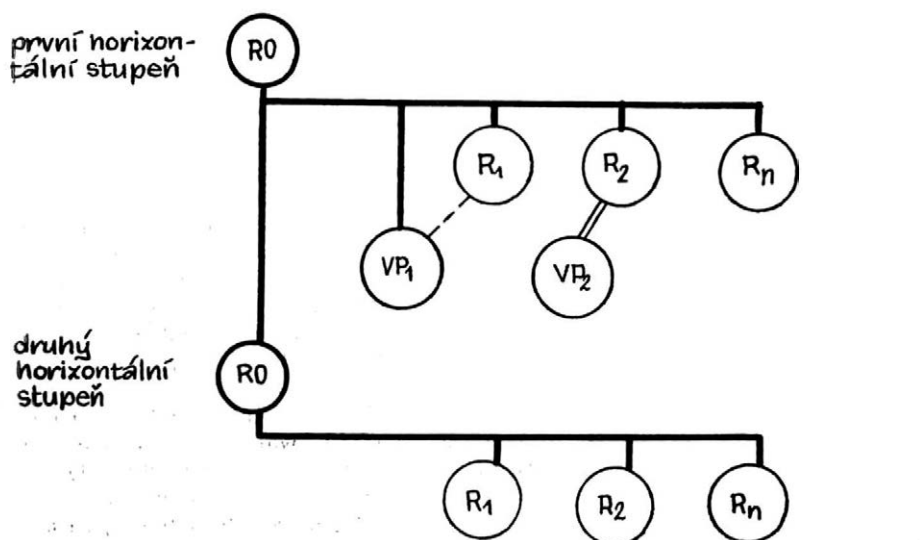
Resortní řízení se projevuje formou ukládání perspektivních cílů činnosti v odborné problematice, pracovních plánů a úkolů, ukazatelů a limitů, zásad, odborných směrnic, metodických pokynů pro plnění specializovaných úkolů oboru (resortu), směrnicemi pro kádrové, materiální, technické, finanční a jiné zabezpečení těchto úkolů pokud je v pravomoci příslušného resortního řídicího orgánu.

Zvláštním typem resortní linie je resortní řízení s plnou rozhodovací pravomocí. To uplatňuje příslušný resort vůči řídicímu orgánu přímo podřízeného výkonného prvku tehdy, kdy tento prvek je už konečným stupněm a kdy si rada obrany nevyhradí právo vydávat mu pokyny k činnosti přímo.

Naopak, jsou-li tyto podřízené síly a prostředky plánem nebo jiným rozhodnutím příslušné rady obrany vyčleněny do přímé podřízenosti této rady a rada jimi disponuje, jsou povinny resortní orgány všestranně tyto síly a prostředky zabezpečovat a v tomto smyslu jim mohou vydávat i odborná nařízení (schématické vyjádření viz příloha 1).

Resortní linie řízení je tedy v každém směru řádově nižší, než linie řízení rad obrany. Na tomto faktu nic nemění skutečnost, že frekvence informací, a to oboustranná, jak formou směrnic, tak hlášení, bude v resortní linii převážovat, a to možná podstatně, nad frekvencí linie rad obrany. Je dokonce pravděpodobné, že některé resorty budou řízeny prakticky jen po linii resortní a rada obrany nebude v horizontální rovině jejich činnost praktickými zásahy příliš ovlivňovat: ovšem za předpokladu, že činnost resortu bude v souladu s určenými cíli, zaměřením a zámyslem rady obrany.

Resortní linie řízení umožňuje daleko rychlejší a pružnější pronikání vůle nadřízené rady obrany a vytváří možnost i neformálních vztahů, na nichž především v mnohém závisí kvalitnější plnění úkolů, neboť rozvíjí iniciativu a akceschopnost vykonavatelů, což stanovené formální vztahy nejsou vždy schopny podnítit a zajistit. Bylo by vhodné již v míru vypěstovat soudružské neformální vztahy, které nejsou založeny jen na písemných rozkazech, směrnicích a usneseních — i když se nesmí rozrůst do živelnosti např. v prozrazo-

R0 = rada obrany

R1 - Rn = instituce resortů

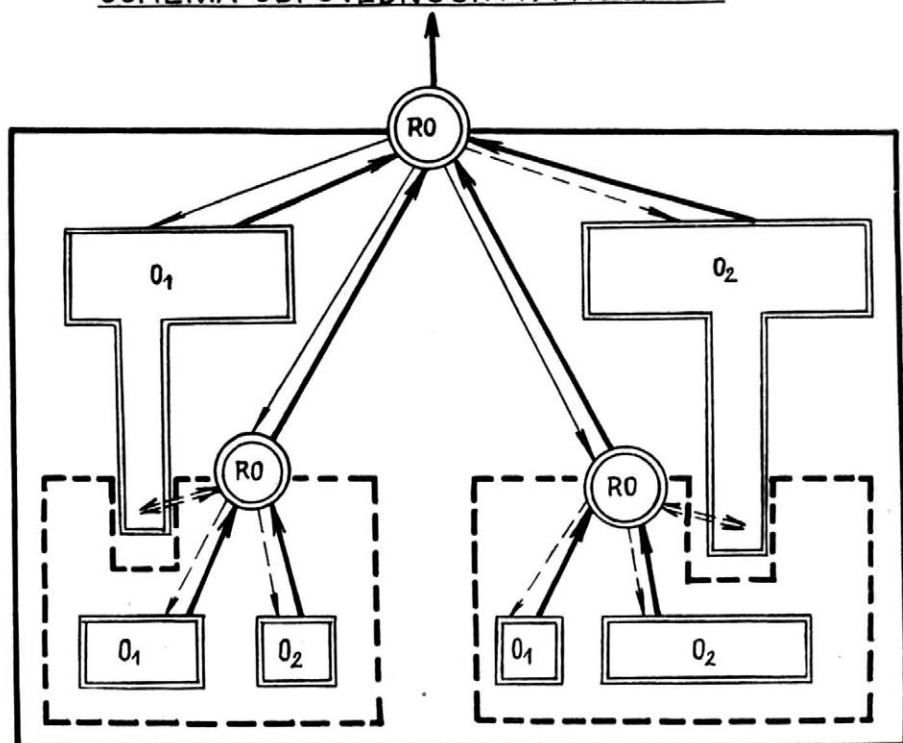
VP1, VP2 = výkonné prvky (síly a prostředky)

- linie řízení rad obrany
- resortní linie řízení
- == resortní linie s plnou rozhodovací pravomocí
- - - resortní linie řízení s povinností zabezpečovat výkonný prvek

vání připravených opatření, které potom příslušný rozkazovací orgán ani nemusí schválit. Zachová-li se však rozumná míra a budou-li všechny řídicí orgány vedeny snahou co nejrychleji a nejdokonaleji splnit úkoly, mohou neformální vztahy podstatně přispět k řešení složitého problému řízení.

V souvislosti s určením základních linií řízení v branném systému státu je vhodné zmínit se o vzájemném **vztahu odpovědnosti a pravomoci**, protože jednotné chápání této otázky a hlavně její praktické uplatnění ve shodném duchu v celém systému vytváří jednu z podmínek dobrého fungování (viz příloha 2). V odstavci o liniích řízení rad obrany jsem uvedl, že „rada obrany by měla být komplexně odpovědná za řízení veškerého dění“ v příslušném teritoriálním obvodu své působnosti. Z toho vyplývá, že odpovědnost této rady za splnění úkolů všemi složkami branného systému daného stupně řízení je absolutně nedělitelná. S odpovědností však musí být v souladu i pravomoce. Rada obrany

SCHÉMA ODPOVĚDNOSTI A PRÁVOMOCI

RO - rada obrany

O₁ - oblast řízená přímo

O₂ - oblast, v níž pravomoc řízení byla delegována na podřízené řídicí orgány

□ hranice odpovědnosti rady obrany prvního horizontálního stupně řízení

□ hranice odpovědnosti rady obrany druhého horizontálního stupně řízení

□ hranice podřízených oblastí

— odpovědnost

→ úplná pravomoc

- - - delegovaná pravomoc

⇔ součinnostní vztahy

je může komplexně zcentralizovat ve svých rukou, ovšem tím by se zavalila řešením dílčích a méně podstatných problémů a přestala by postupně plnit své hlavní úkoly. Proto je nezbytné, aby uvážila rozdělení svých pravomocí na své podřízené řídicí orgány, aby vhodně svou pravomoc delegovala. Možný příklad je uveden v odstavci o vládní linii řízení — delegace pravomocí rady obrany na instituci vládní linie řízení v národohospodářské oblasti. Tento systém řízení by však měl být promyšlen již v míru a měl by být zakotven v příslušných plánech, aby se všechny řídicí orgány na plnění funkcí, vyplývajících z delegované pravomoci, připravily. To ovšem nikterak neznamena, že v průběhu řízení za války by nemohlo dojít ke změnám podle získaných zkušeností a potřeb. Důležitý je však ten princip, že delegování pravomocí nesnímá z příslušné rady obrany její odpovědnost — ta je nedělitelná a rada obrany v plném rozsahu odpovídá za činy a rozhodnutí své vlastní i toho orgánu, s nímž se o svou pravomoc podělila.

Protože některé instituce nečlení své součásti podle teritoria politicko-správního rozdělení státu, bude nutné v plánu předvídat řízení, odpovídající této zvláštní struktuře. Bude se jednat především o některé závody a podniky hospodářské sféry, které bude v důsledku toho řídit přímo centrum (federální nebo republikové úrovně řízení) jako jeho výkonné prvky. V takovém případě rady obrany, na jejichž teritoriu tyto výkonné prvky budou umístěny, je budou ovlivňovat jen ve vyhraněných sférách činnosti podle plánu, stanoveného předem a určujícího tyto sféry podle konkrétní situace. Budou to např. otázky civilní obrany, použití jednotek Lidových milicí, zásobování, dislokace apod.; nebudou to však hlavní problémy řízení tohoto prvku, např. výrobní program a jeho plnění.

Je pochopitelné, že každé zobecnění a zjednodušení nese s sebou nebezpečí nedokonalosti a nepostižitelnosti všech zvláštností, výjimek a případů s nižší důležitostí a frekvencí. To lze očekávat zejména u zvláště složitých dynamických systémů, jakým nesporně branný systém je a u zvláště obtížných problémů, jakým je zřejmě řízení tohoto systému za války.

Ovšem jen kvalifikovaná výměna názorů na takové otázky může přinést neoptimálnější řešení, zejména proto, že modelování uvedeného problému a jeho přezkoušení v laboratorních podmínkách v míru není realizovatelné. Ani přezkoušení navrhovaných zásad při cvičeních nemůže přinést zcela jednoznačné závěry, protože nelze vytvořit takový model válečného střetnutí, který by v plném rozsahu a do všech důsledků odpovídal skutečným podmínkám války.

Článek má sloužit jako vklad do diskuse k této problematice.

VZDUŠNÝ VÝSADEK

PŘI OVLÁDNUTÍ VODNÍHO TOKU

Z geografického vyhodnocení vodních toků v pravděpodobném zájmovém prostoru vyplývá, že jsou vzhledem k množství, charakteru a těžkosti přístupu důležitou terénní překážkou. Vzhledem k této skutečnosti narůstá význam bojového použití vzdušných výsadků, který právem může ovlivnit rozvoj útočného tempa.

V článku chci stručně uvést hlavní zásady a možné varianty bojového použití vzdušných padákových a vrtulníkových výsadků s pravděpodobnou optimalizací. Současně chci zobecnit některé zásady tak, jak byly realizovány při operačně taktickém cvičení s částečně vyvedenými vojsky v minulém výcvikovém roce. K tomu jsem se rozhodl proto, že plnění bojového úkolu k rychlému ovládnutí vodních překážek vcelku a zabezpečení jejich překonání vlastními pozemními vojsky v co nejkratší době patří mezi dlouhodobé a trvale platné úkoly u vzdušných výsadků. Přitom druh této činnosti postrádá hlubší rozpracování a novelizaci v současných předpisech a řádech.

Např. jednotlivá ustanovení Vševojsk-1-1, Vševojsk-1-2 jsou orientačně zaměřena k využívání taktických vrtulníkových výsadků, které jsou složeny pouze z motostřeleckých jednotek, které jsou přepravovány do týlu nepřítele výhradně vrtulníky.

Opakem je Oper-1-1, který obecně řeší možné použití vzdušných padákových výsadků. Ovšem splnění těchto předpokládaných úkolů odpovídá možnostem operačních výsadků o větší síle, ale v žádném případě současně organizaci našich padákových nebo vrtulníkových výsadků a podmínkám jejich reálného zasazení.

Také ustanovení Vys-1-1 jsou ve většině orientována na úkoly, které je schopen plnit vzdušný padákový výsadek za předpokladu, že bude mít dostatečnou palebnou schopnost vést **samostatný** boj za ztížené situace při činnosti v týlu nepřítele a po určité době.

Proto chci ukázat nejen na úlohu, místo, hloubku vysazení, délku bojové činnosti, charakter úkolu, sílu výsadku, ale i podle toho aplikovat možné varianty bojového použití našich vzdušných výsadků v boji o řeku. Chci prakticky ukázat na možnosti padákového, vrtulníkového nebo kombinovaného vzdušného výsadku, který odpovídá naší organizační struktuře a použití v našich podmínkách.

Úloha vzdušných výsadků je dána charakterem a důležitostmi vodní překážky, jejich schopností v nejkratší době nejen ovládnout část vodního toku, ale i zabezpečit, aby jej naše vojska (pozemní jednotky) rychle a včas překonala. Tato úloha narůstá při aplikaci bojového použití kombinovaného výsadku. V tomto případě v prvním sledu je padákový výsadek v hodnotě praporu, který je vysazen na několik doskokových ploch. Bude mít úkol zničit protivníka v prostoru vysazení, ovládnout důležité prostory přeprav, přechodů, mosty a současně zabezpečit efektivní přistání vrtulníkového sledu. Síla vrtulníkového výsadku může být do dvou motostřeleckých praporů. Tím dochází nejen k zesílení palebných možností padákového výsadku, ale jsou i vytvořeny předpoklady pro skutečné udržení nařízeného prostoru do příchodu PO svazků.

Toto zabezpečíme též dokonalým utajením všech příprav, využitím momentu překvapení, použitím různých forem klamného výsadku, demonstrační činností na široké frontě, energickou a rozhodnou činností vzdušného výsadku bezprostředně po vysazení.

Místo vzdušného výsadku je dáno nejen existencí vodních překážek, ale i jeho schopností plnit s předstihem úkoly ve prospěch vlastních pozemních vojsk. Úkoly jsou značně rozmanité v důsledku možnosti určitého univerzálního použití padákových a vrtulníkových výsadků. Proto bude nutné mít přímo vyčleněny pro potřebu vševojskových armád padákové a vrtulníkové výsadky v hodnotách praporu s přizpůsobením organizace. Doceněním místa výsadků v sestavě by došlo k **maximálnímu snížení časových možností** a zabezpečení efektivního použití při plnění rozličných úkolů na taktickou vzdálenost.

Hloubka vysazení vzdušného výsadku může být 10–30 km. Tento rozsah je závislý nejen na zámyslu použití, rozhodnutí velitele, ale i intenzitě, možnostech nepřítelů, skutečném počtu vysazených osob a bojové techniky, konfiguraci terénu v prostoru bojové činnosti v době vysazení, povětrnostních podmínkách, pravděpodobné rychlosti postupu vlastních jednotek ke sloučení, délce bojové činnosti, nebo i možnostech dodatečného zásobování.

Předpoklad použití vzdušný výsadek ve složení padákový a vrtulníkový sled do větší hloubky v celkové síle praporu nebo i pluku při současně organizační struktuře je málo pravděpodobné a neefektivní zejména proto, že vyžaduje organizovat mnohem delší soustředěnou činnost na malém prostoru. Přitom, bude-li působit výsadek v hloubce 50–60 nebo i více km, je snížena možnost jeho podpory na minimum. I bude-li v síle pluku, jeho možnosti budou natolik omezeny, že nejsou vytvořeny reálné podmínky pro několikadenní vedení boje. A s tím při hloubce vysazení, konfiguraci terénu a předpokládané intenzitě odporu pravděpodobného protivníka je nutné počítat. Současně tím i prozradíme předpokládané místo překonávání vodního toku a tím moment překvapení ztrácí svůj význam. Navíc tím vytváříme výhodné podmínky protivníkovi pro použití jaderných zbraní. Takové řešení je možné jen při činnosti výsadku na velkém prostoru. Vyžaduje to vedle aktivního působení jednotlivých prvků bojové sestavy na přístupech oboustranně k řece i plynulost dodatečného zásobování.

Délka bojové činnosti je přizpůsobena době, hloubce vysazení a palebné síle vzdušného výsadku.

Na základě propočtů palebných možností u rozhodujících druhů zbraní můžeme stanovit tyto normy. Při vedení aktivní manévrové činnosti ve dne v závislosti na činnosti nepřítele může být u padákového výsadku v síle praporu vyzbrojeného ručními zbraněmi 1,5—3 hodiny. Při vysazení s těžkou bojovou technikou z podvěšů pod letouny nebo ze speciálních plošin bez dalšího dodatečného zásobování 3—6 hodin. U vrtulníkového výsadku v téže hodnotě 2—3 hodiny ovšem za předpokladu předchozího umlčení jednotlivých ohnisek odporu nepřítele.

Při použití kombinovaného výsadku v sestavě padákový prapor v pravém sledu a vrtulníkový mspr v druhém sledu je doba 4—8 hodin. Za podmínek postupného zesilování živou silou a bojovou technikou v hodnotě rot nebo praporů do jednotlivých prostorů dalšími koloběhy 9—12 i více hodin. Při nočním vysazením a bojové činnosti se celková délka může prodloužit o 6—8 hodin.

Charakter bojového úkolu je velmi krátkodobý, což zvyšuje nároky na dokonalou součinnost mezi jednotlivými prvky bojové sestavy a druhy vojsk, které zabezpečují vysazení vzdušného výsadku.

V závislosti na krátké době zasazení je nutné vyčlenit část sil kombinovaného výsadku do zálohy. Ta bude připravena k zesílení již vysazeného výsadku nebo k použití na další důležité překážky po ovládnutí vodního toku k zabezpečení dynamiky útoku na směr.

Sílu vzdušného výsadku bude ovlivňovat charakter, důležitost překážky a skutečné vlastní možnosti. Při použití kombinovaného způsobu je možné v nejkratší době s využitím dopravně výsadkového letectva a vrtulníků jednotlivými koloběhy vysadit a přepravit značné síly, prostředky, které při činnosti na velkém prostoru budou aktivně působit ve vzájemné součinnosti.

Při správném plánování a dokončení včas potřebných letištních manévrů lze zabezpečit přepravu v hodnotě do jednoho pluku během 2—3 hodin i za předpokladu minimálních počtů přepravních prostředků.

Zde nabývá na významu centralizace padákových a vrtulníkových výsadků právě u vševojskové armády, která je schopna zabezpečit nejen podporu, ale potřebné zesílení z druhosledových svazků podle situace.

Hodnota podpory vyžaduje soustředění paleb, úderů k zabezpečení praktického vysazení a úspěšného vedení bojové činnosti vzdušného výsadku. Tuto bude ovlivňovat skutečná síla nepřítele v plánovaném prostoru vysazení a velikost vzdušného výsadku.

V dalším uvedu předpokládaný rozsah bojových úkolů vzdušného výsadku.

V závislosti na celkové rozloze prostoru vysazení, na které bude vzdušný výsadek působit a ostatních podmínkách, které ovlivňují praktické vysazení, může plnit speciální úkoly — jak jsem uvedl ve Vojenské mysl 10/1970.

Za rozhodující pro bezprostřední zabezpečení rychlého překonání vodního toku můžeme považovat splnění těchto úkolů:

Zmocnit se předmostí, jednotlivých přepravišť a udržet je do příchodu vlastních pozemních svazků, narušovat stabilitu nepřátelské obrany obsazením důležitých objektů, ovládnout výhodné čáry k organizaci obrany předmostí, ničit nepřátelské prostředky k zatarasování s důrazem na jaderné miny, vést údery do týlu a boků k znemožnění manévru jeho zálohami.

Mezi nejdůležitější úkoly patří plným právem zmocnit se mostů přes vodní tok. Tento úkol nesmíme nikdy opominout. Ve většině případů počítáme, že

protivník bude mít i při vysazení s překvapením dostatek času, aby adjustovaný objekt zničil. Proto zvýšenou pozornost budeme věnovat ovládnutí dílčích prostorů a přepravišť, které po minimální úpravě zabezpečí rychlé překonání vodní překážky.

Dále výsadek ve prospěch pozemních svazků může prozkoumat přístupy k řece, šířku, hloubku, množství brodů, charakter dna, rychlost toku, prověřit předpokládané a nejvýhodnější prostory pro zřízení plavidlového, podvodního, brodového, přivozového nebo mostového přepraviště, připravit bezprostřední zajištění a vytyčit úseky pro přepravu.

Současně ovládnuté a prověřené prostory přeprav adjustovat s důrazem na rychlou úpravu břehů a přístupů k zabezpečení plynulé sjízdnosti.

Dále zrekognoskovat místa k vytvoření dýmových clon, prostory pro přípravu léček, nástražných paleb proti diverzním skupinám protivníka nebo k odrážení protiztečí, stanovit místa k zneškodnění plovoucích min, vyčlenit prostory pro vytvoření zásob improvizovaných prostředků apod.

Vzdušný výsadek může plnit úkol ve dvou alternativách:

- nepřítel předem obranu vodního toku nezaujal,
- nepřítel zaujal předem obranu vodního toku vyčleněnými silami a prostředky.

V prvním případě vysazujeme výsadek přímo na objekt — viz schéma 1. Metodika vysazení odpovídá terénu tak, aby jednotlivé plochy byly co nejbližší prostorů určených k ovládnutí. Tato varianta vzhledem k současným názorům západních teoretiků, kteří obraně vodních překážek věnují zvýšenou pozornost, s důrazem na přístupy, místa jednotlivých druhů přepravišť, možné prostory pro uložení JM, je málo pravděpodobná. Nemůžeme ji však zcela vyloučit.

Vzhledem k tomu, že protivník neobsadil důležité objekty, neklademe zvýšené požadavky ani na silnější palebnou podporu k zabezpečování vysazení vzdušného výsadku.

Za těchto pomínek je výhodné použít zejména vrtulníkový výsadek při docenění zásad boje na široké frontě.

V druhém případě je pro vysazení životně důležité dokonale vyhodnotit síly a prostředky nepřítele do jednotlivých praporů a pravděpodobný jeho zámysl.

V takové situaci budou rozhodující koordinované údery letectva, raketového vojska a dělostřelectva na objekty a zálohy protivníka. Maximální hodnotou palebných prostředků zabezpečit nejen úspěšné vysazení, ale i vedení boje vzdušného výsadku. Současně hlavní pozornost zaměřit na získání podrobných zpráv z prostoru nadcházející činnosti po úderech. K tomu využijeme všech prvků průzkumu na všech stupních včetně letectva.

Metodika vysazení je zcela odlišná. Výsadek vysadíme stranou od objektů podle možnosti do týlu jeho sil a uskutečněním podle potřeby krátkého manévru — viz schéma 2. V tomto případě je výhodnější použít padákový výsadek při vysazení v noci na více doskokových ploch.

Členění bojové sestavy do menších samostatných prvků v hodnotě do samostatné čtyř vytváří v týlu nepřítele větší chaos a umožňuje vést rozhodné údery z různých směrů a prostorů. Navíc to nevyžaduje silnou palebnou podporu.

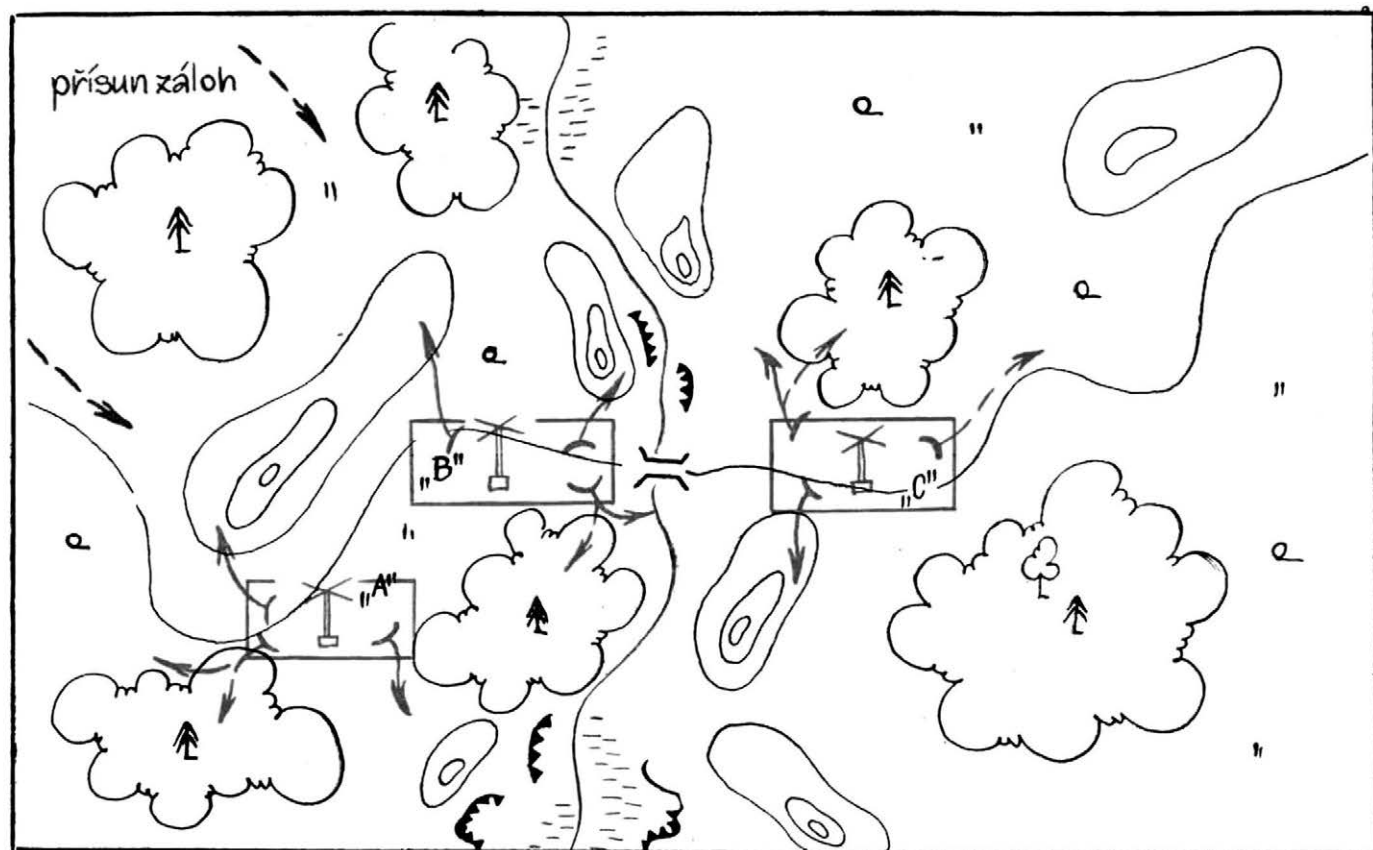

Schéma 1. Vysazení vrtulníkového výsadku v případě, že protivník nezaújal obranu.

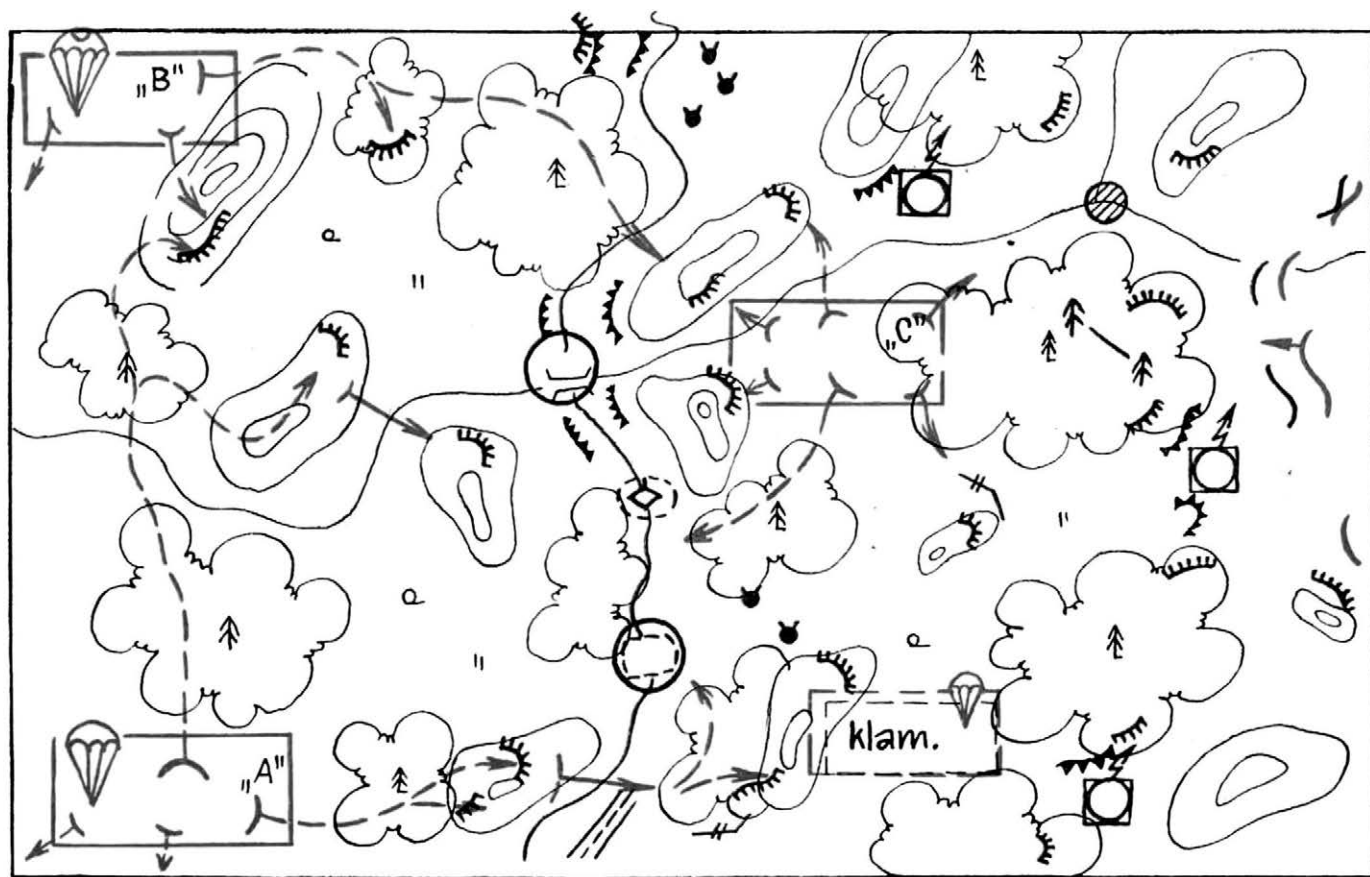

Schéma 2. Noční vysazení padákového výsadku s manévrem k ovládnutí přechodů

Při použití vrtulníkového výsadku musíme maximálně umlčet síly protivníka a vyčlenit značné síly letectva všeho druhu.

Za podmínek použití jaderných zbraní je určitá výhoda opět u vrtulníkového výsadku. V případě značného zničení povrchu terénu můžeme vysazovat i z visu. Je samozřejmé, že celková problematika bojového použití a vedení boje v podmínkách jaderného napadení má mnohem širší funkční náplň. Právem si zasluhuje samostatného rozpracování. Na malém příkladě uvádím určitou dílčí rozdílnost mezi jednotlivými druhy výsadku.

V tomto případě je neoptimálnější použít kombinovaný vzdušný výsadek. V prvním sledu vysadíme padákovou jednotku v síle 1—2 výsadkových praporů s úkolem v součinnosti se stíhacím bombardovacím letectvem zničit nepřítele bezprostředně po přistání, energickou ztečí ovládnout přístupy k jednotlivým přistávacím plochám a zabezpečit rychlé začlenění dalších sil a prostředků do své sestavy. V dalších sledech zabezpečíme přepravu vrtulníky. V některých případech můžeme z druhého sledu vysadit opět padákový výsadek do větší hloubky od vodního toku s úkolem zpomalovat postup nepřátelských záloh. Jde o moderní prvek efektivního využití vzdušného výsadku. Tento způsob zabezpečuje požadovanou dynamiku boje, patřičnou rychlost v překonání vodního toku vlastními pozemními svazky.

Na základě popsaných alternativ můžeme použít vzdušný výsadek k ovládnutí vodního toku v několika variantách.

Podle získané praxe z bojových taktických cvičení a jiných forem přípravy velitelů a štábů se vždy plánovalo vysazení a vedení bojové činnosti za nejtěžších podmínek, tj. protivník bránil vodní překážku.

První varianta je ovládnutí jednotlivých plavidlových, podvodních, brodových, přivozových, mostových přepravišť, nebo přímo existujících mostů různého charakteru. Zde půjde zpravidla o členění bojové sestavy do jednoho sledu při nočním vysazení oboustranně objektu. Tato varianta nepředpokládá získání hlubšího prostoru, ale jen bezprostředně jednotlivá přepraviště, nebo mosty. Proto i doba bojové činnosti bude minimální. Vysazení proběhne před rozvinutím prvního sledu, který má přecházet řeku. Tím je i zabezpečena určitá palebná součinnost. V tomto případě je výhodné použít vrtulníkový výsadek v síle roty až praporu za předpokladu umlčení odborů protivníka v prostoru vysazení.

Druhá varianta je ovládnutí předmostí. To vyžaduje členění bojové sestavy minimálně do dvou sledů. Část sil bude plnit úkoly bezprostředně u vodního toku, zatím co další síly budou vysazeny k podchycení postupu záloh protivníka.

Na směrech pravděpodobného postupu záloh nepřítele plní jednotky padákového výsadku úkoly určitých předsunutých odřadů, nebo aktivní činnost, která bude odpovídat zásadám boje v zabezpečovacím pásmu.

K narušení činnosti protivníka se vysazují ještě do větší hloubky menší skupiny padákového výsadku, které mimo průzkum organizují boj systémem léček, zřizují nástrahy, zatarasení s využitím trhavin, nebo organizují diverzní činnost proti důležitým objektům a cílům nepřítele.

V této variantě je výhodné použít v prvním sledu ve směru postupu záloh a i na vodu padákový výsadek, který energickou činností vytvoří podmínky pro přistání vrtulníkového výsadku jako dalšího koloběhu. V tomto případě za předpokladu působení výsadku na větším prostoru při metodice vysazení padákového sledu na několik ploch může úkol účinně plnit padákový výsad-

kový prapor s rozčleněním bojové sestavy do rot a samostatných čet. Jeho intenzita aktivní bojové činnosti na jednotlivých směrech je ovlivněna možností přísunu dalších sil a prostředků.

Třetí varianta je ovládnutí určitého prostoru na vodním toku zpravidla na široké frontě. To vyžaduje použít padákový výsadek v síle 2—3 praporů a předpokládá stejné zesílení vrtulníkovým výsadkem. Skutečnou sílu ovlivní celková rozloha prostoru bojové činnosti. Za předpokladu praktického vysazování na více doskokových ploch při působení na velkém prostoru samostatnými prvky čet a rot může být celková hodnota poloviční. Současně je výhodné vysadit protitankové prostředky jako DPTZ k ovlivnění boje se zálohami nepřítele při členění do 2—3 skupin.

V tomto případě se nepřítel bude snažit ovládnout zpět prostor, kde působí výsadek a k tomu použije všech prostředků. Proto požadavek je členit bojovou sestavu do tří i více sledů. Jednotlivé sledy plní úkoly podle předchozích variant a navíc zabezpečují i přístup k vodnímu toku od vlastní fronty. To je závislé na skutečné konfiguraci terénu a možnostech, jaké skýtá protivníkovi využít jeho vlastností k organizaci obrany a zatarasení všeho druhu.

V důsledku členění sil do několika sledů je velmi výhodné použít kombinovaný výsadek zejména za předpokladu organizace dalšího přísunu. Jen tak budou moci jednotlivé skupiny vést boj na velkém prostoru a vytvářet důležitá ohniska odporu mnohdy značně od sebe vzdálená.

Taková činnost zabezpečuje dostatečnou aktivnost kombinovaného výsadku a současně znemožňuje nepříteli soustředit účinné prostředky na jeden prostor. V praxi jde o nové pojetí soustředěné činnosti kombinovaného výsadku při působení na velkém prostoru. Dílčí údaje v tomto směru jsem uvedl — viz VM 10/1970.

Třetí varianta je optimální proto, že ve skutečnosti můžeme využít bojových možností padákového výsadku plnit úkol v úzké součinnosti s vrtulníkovým výsadkem. Přitom vrtulníkový výsadek podle potřeby mohou tvořit i příslušníci padákového sledu. Mimo to padákový výsadek se stává skutečně **efektivním prostředkem** při plnění bojového úkolu v taktické hloubce bezprostředně **ve prospěch prvosledových svazků**.

Je jasné, že existují i další varianty nebo možné kombinace bojového použití vzdušného výsadku. Nechtěl jsem vyčerpat všechny eventuality, které se liší dílčími nuancemi, ale ukázat na skutečnou rozdílnost.

Tuto variantu jsme úspěšně použili při operačně taktickém cvičení s vojsky.

Nechci chronologicky popsat průběh jedné z bojových epizod cvičení, ale pouze zobecnit některé zkušenosti se zaměřením na zvláštnosti a rozdílnost použití padákového a vrtulníkového výsadku. V závěru chci ukázat, co je nutné učinit pro úspěšné bojové zasazení do taktické vzdálenosti.

V čem spočívala zvláštnost a rozdílnost použití padákového a vrtulníkového výsadku?

Padákový výsadek jsme použili do hloubky pouhých 20 km s úkolem hlavními silami zničit rozhodnou ztečí nepřítele v prostoru doskokových ploch, ovládnout přístupy a zabezpečit ochranu přistávacích ploch pro vrtulníkový výsadek. Částí sil vysazených oboustranně existujícího mostu ovládnout most a zabránit jeho zničení jako bližší úkol. V dalším v součinnosti s vrtulníkovým výsadkem útočit a rozvíjet úspěch na jednotlivých směrech, ovládnout před-

mostí, nedovolit nepřátelským zálohám proniknout k řece a udržet prostor do příchodu PO vlastních pozemních vojsk.

Takový úkol byl postaven za předpokladu, že přechod vodního toku byl plánován na široké frontě a do poslední chvíle byl utajován směr hlavního úderu. Navíc účinně bylo použito demonstrační činnosti výsadkových skupin.

Padákový výsadek byl vysazen přímo na cíl — na jednotlivá ohniska odporu nepřítele. To vyžadovalo mimo soustředěné palebné podpory a úderů letectva na zjištěné nebo nově objevené prvky protivníka vysazovat osoby z minimální výšky s velmi krátkými časovými intervaly mezi jednotlivci a bezprostřední odpálení zásobníků za posledním mužem.

Podstatný vliv měl i způsob vysazování v rojích, kdy mezi jednotlivými dopravními letouny byly velmi malé vzdálenosti, což ovlivnilo skutečný rozměr doskokové plochy. Tím byla podstatně snížena nutná doba pro uvedení jednotky do bojeschopnosti po dopadu s rychlým organizovaným přechodem ke zteči v celé jednotce.

Vysazení přímo na cíl mělo vliv na organizaci padákového výsadku a jeho výzbroj. Byl vyzbrojen ručními pěchotními a protitankovými zbraněmi s účelovým úderným skupin. Zde rozhodovalo nejen překvapení, rychlost a rozhodnost, ale úzká součinnost s podporujícím letectvem, které účinně ničilo odpory nepřítele i v době vysazování, a systém využití dýmu k oslepení protivníka v prostorech doskokových ploch.

Těžké protitankové zbraně přepravil vrtulníkový sled spolu s další živou silou.

Časová rozdílnost mezi jednotlivými sledy byla 20–30 minut. To vyžadovalo letištní manévry na předem určená odletová letiště v přízemní výšce zejména u padákového výsadku a časové sladění činnosti za přeletu u vrtulníků typu Mi-4 a Mi-8, k zabezpečení společného vysazení na přistávacích plochách.

Tím jsme docílili, že úder kombinovaného výsadku byl zahájen v minimální době s maximálními silami a prostředky. Navíc tento způsob umožnil použít kombinovaný výsadek skutečně podle potřeby a vývoje situace na frontě na prostor optimální varianty. Příslušníci výsadku vyčkávali v pohotovosti v letounech v bezprostřední blízkosti čáry dotyku, což vylučovalo možnost prozrazení, které je příznačné při letu z hlubokého týlu.

Rozhodující bylo i to, že ač bylo vysazení plánováno v několika variantách, úkol byl stejného charakteru — řeka. Proto při rozhodování o bojovém použití nebylo třeba nic měnit v organizaci, materiálním zabezpečení, v krátké organizaci součinnosti, které v praxi prodlužují časové možnosti bojového použití vrtulníkových a zejména padákových výsadků.

Tyto zvláštnosti podstatně ovlivňují celkové možnosti efektivního použití kombinovaného výsadku. Toto musíme docenit a podrobně rozpracovat pro praktické použití.

Co musíme učinit pro úspěšné zasazení (kombinovaného) výsadku do taktické hloubky?

Výsadková skupina **ve štábu armády** musí v součinnosti s potřebnými odbornostmi zpracovat **rozhodnutí** pro bojové použití vzdušného výsadku. K tomu organizovat součinnost s důrazem na letectvo, raketové vojsko a dělostřelectvo a svazky postupující ke sloučení se vzdušným výsadkem. Styčný důstojník doručí veliteli vzdušného výsadku bojovou dokumentaci s nezbytně nutnými přílohami. Za předpokladu, že padákový výsadek bude začleněn přímo do

sestavy armády, doba na doručení odpadá, protože velitel dostane úkol přímo ve štábu armády.

Výsadkový **útvár** na základě skutečného stavu bojovou dokumentací pouze **zkonkretizuje** a doplní potřebnými propočty. Součinnost s letectvem neorganizuje. Velitel vzdušného výsadku dostane výpis z plánované tabulky vysazení, počet a druh dopravní letecké techniky, kapacitu obložnosti do letounů v to, odletová letiště, způsob rozmístění skupin letounů a dobu pohotovosti výsadku v letounech.

V noci přesunout vyčleněné síly a prostředky pro padákový a vrtulníkový výsadek do blízkosti předsunutých odletových letišť. Přelet dopravní letecké techniky půjde v minimální výšce nad terénem.

Padákový výsadek měl by být připraven ihned k použití, proto může předem i několik hodin vyčkávat ustrojen v padácích po kontrole. Prakticky může čekat na signál k nasednutí nebo startu.

Jednotlivé druhy výsadků **vysazovat v krátkém časovém intervalu** za sebou. V praxi je to možné za předpokladu dostatečné palebné podpory před a při vysazení. Zde stíhací bombardovací letectvo může účinně ničit nově objevené cíle podél doskokové plochy ve směru náletu. Údery je možné vést souběžně z jiných výšek, než bude vysazení. Minimální výška pro seskok padákového výsadku je 200–300 m (přípustná hranice pro bezpečné otevření padáku našich jednotek je 150 m). Půlveřinové intervaly mezi jednotlivci (dvojicemi) podstatně zmenšuje nároky na rozlohu plochy a potřebnou dobu pro zaujetí bojové sestavy ihned po přistání. Časovou ztrátu pro vyhledání dopravních zásobníků vyloučíme, když je odpálíme bezprostředně za posledním mužem. To je umožněno tím, že jsou jiné parametry u výsadkových zásobníků a padáků pro živou sílu.

Vrtulníkový výsadek přistane na doskokové plochy padákového výsadku. Vzhledem k tomu, že po vysazení není možné organizovat sběr hlavních padáků, musí vrtulníkový výsadek přistát na okraje plochy. Mohou být vytyčeny dýmem. Přilet je ve výšce 20–30 m nad terénem. To vylučuje případné zvednutí vrchlíků a jeho zamotání do rotoru. Výsadek přistává ve skupinách na jednotlivé směry. Skupina je složena z několika desítek vrtulníků pro přepravu živé síly a bojové techniky. Rozdílné rychlosti u jednotlivých typů vyžadují v praxi přesně stanovit letové parametry a krátkodobě je shromáždit během letu před přistáním.

Použití kombinovaného výsadku v boji a vodní tok v taktické hloubce má kromě řady kladů také určité nedostatky. Jde zejména o současný systém řízení a velení u vzdušného výsadku, který v důsledku minimální hloubky vysazení kombinovaného výsadku je nutné přizpůsobit těmto podmínkám.

PŘÍPRAVA

VELITELŮ A ŠTÁBŮ

V článku se chci několika stručnými poznámkami zaměřit na dílčí problémy přípravy velitelů a štábů. Vycházím z poznatků uplynulého roku, kdy proběhla celá řada zásadních opatření v této oblasti. Domnívám se, že bude účelné zamyslet se nad těmito otázkami, které mohou postupně ovlivnit úroveň připravenosti velitelského sboru naší armády.

Formy přípravy velitelů a štábů přijímáme často stereotypně bez přihlédnutí ke skutečným potřebám vojsk. Tak např. při velitelských shromážděních často probíhají skupinová cvičení nebo operační (taktické) letůčky, při nichž jsou všichni účastníci zpravidla zařazeni do funkcí velitelů, případně náčelníků štábů. Na nich pak vyžadujeme rozhodnutí nebo návrh na rozhodnutí bez ohledu na jejich odbornost nebo mobilizační předurčení.

Je pochopitelné, že každý funkcionář by se měl připravovat na funkci, kterou bude zastávat v poli a rámcově i na funkci o jeden stupeň vyšší, než skutečně zastává.

Před řadou let jsme tímto způsobem připravovali kádrové rezervy pro vyšší funkce. V současné době je tento požadavek zvýrazněn možností zničení štábů zbraněmi hromadného ničení a jejich vzájemným nahrazováním i nižšími stupni velení.

Při samostatném studiu bude vhodné více využívat válečných zkušeností jak ze druhé světové války, tak i z poválečného období. Tak např. dosud jsme teoreticky velmi málo studovali zkušenosti Sovětské armády při ničení japonské kvantunské armády v srpnu 1945. V této době např. 6 GTA Zabajkalského frontu (působila v prvním sledu na frontě široké 200 km) postoupila během 10 dní do hloubky 820 km. V některých dnech tato armáda dosahovala tempo útoku 120–150 km za den. Je vidět, že tato tempa jsou téměř shodá s rozmachem operací, který předpokládáme v soudobých operacích. Charakter těchto operací a bojů vycházel z poznatků Sovětské armády při porážce fašistického Německa a vzhledem k tomu, že se v mnoha případech přibližuje soudobým podmínkám, bylo by vhodné je mnohem intenzivněji studovat.

Obdobným způsobem bychom měli podrobněji vyhodnocovat zkušenosti z posledních válek a bojů, např. z jižního Vietnamu. Je známo, že armáda USA velmi hluboce studuje všechny poznatky a zkušenosti z tohoto bojiště a při-

jímá i příslušná praktická opatření jak v úpravě a vývoji nové bojové techniky, tak ve výcviku svých vojsk. Domnívám se, že i v naší armádě bychom měli mnohem intenzivněji sledovat tyto zkušenosti a prosazovat je do praktické přípravy našich štábů a vojsk. Dále by bylo účelné a prospěšné podněcovat více tvůrčí myšlení velitelského sboru a v seminářích projednávat poznatky z posledních válek a snažit se navrhnout i potřebná opatření a závěry pro naši armádu. Touto cestou můžeme zvýšit samostatnost myšlení a tvůrčí iniciativu velitelů a štábů. Současně by tato forma přispěla i k rozvíjení dříve zprofanované vědecké činnosti v naší armádě. Domnívám se, že by bylo prospěšné častěji organizovat různé přednášky a pracovní semináře a konference, na kterých by byly řešeny nové problémy. Soudruzi by zde měli bez obav přednášet i své osobní názory, které v některých případech neodpovídají stávajícím oficiálním názorům a předpisům. Při seminářích bychom si měli vyměňovat otevřeně názory na operačně taktické problémy, poněvadž touto cestou můžeme zvýšit úroveň samostatné práce a tím přispět i k celkové připravenosti naší armády. Tato forma je možná na všech stupních velení a někdy by byla účelnější, než organizování některých málo zajímavých přednášek při velitelských shromážděních nebo velitelských zaměstnáních.

K zabezpečení širšího studia zahraničních odborných časopisů by stálo za úvahu vydávat i v naší armádě obdobný časopis, jako je sovětský *Vojennyj zarubežnik*. Tento časopis obsahuje překlady důležitých článků, uveřejňovaných ve vojenských odborných časopisech západních armád a obsahuje řadu vojenskopolitických studií a úvah i technických informací o výzbroji soudobých armád.

V souvislosti s otázkou samostatného studia chci se zmínit ještě o jednom problému. Všichni příslušníci velitelského sboru by měli mít větší zájem o studium ruského jazyka, protože naše armáda je součástí Varšavské smlouvy. Znalost ruského jazyka tvoří nezbytný předpoklad činnosti každého důstojníka jak v míru, tak i ve válce. V současné době se velmi úspěšně rozvíjejí naše vzájemné vztahy se Střední skupinou vojsk, avšak současně se ukazuje, že znalosti ruštiny našeho velitelského sboru jsou v průměru slabé. Podíváme-li se na současný stav v západních armádách, vidíme, že znalost angličtiny, která je společným jazykem Severoatlantického paktu, tvoří nezbytný předpoklad celkové připravenosti všech důstojníků. Domnívám se, že v tomto směru jsme zůstali studiu ruštiny v naší armádě mnoho dlužni, což se projevuje zvláště při různých spojeneckých cvičeních.

Několik poznámek k přípravě cvičení. Každý velitelský stupeň každoročně zpracovává řadu cvičení a nácviků, jejichž zámysly schvalují nadřízení velitelé. Při jejich rozpracování máme snahu, zejména při cvičeních s vojsky, procvičit maximální počet učebních úkolů. Pro zpracovatele cvičení to znamená promýšlet stále nové obsahové otázky a situace, aby se některá cvičení do určité míry neopakovala. Přitom zapomínáme, že učební cíle těchto zaměstnání jsou zpravidla různé.

Učební úkoly však málo přizpůsobujeme stanoveným učebním cílům cvičení. Prakticky požadujeme jak při válečné hře, tak při cvičení splnění všech úkolů bez ohledu na to, zda v zámyslu byly stanoveny učební cíle „zdokonalit, naučit, prohloubit návyky nebo prověřit“. Zpravidla při našich cvičeních jen „prověřujeme“.

Při zpracování cvičení bychom se měli více snažit šetřit pracovní energií i časem zpracovatelů, rozpracovávat jen zásadní učební úkoly a včas z naříze-

ného stupně přípravu cvičení ovlivňovat. V praxi však dochází k tomu, že nadřízený velitel při schvalování zámyslu cvičení někdy zásadním způsobem mění celkové pojetí cvičení.

Tyto nedostatky můžeme odstranit mimo jiné i tak, že podřízený štáb může využít při rozpracování cvičení celkový zámysl, který zpracoval nadřízený štáb. Například: štáb VO v úloze polního velení připraví a provede štábní nácvik, nebo štábní cvičení, při kterém zpracuje řadu dokumentů, na základě kterých lze připravit divizní cvičení, nebo válečnou hru se štábem armády, ze které lze rovněž zpracovat divizní cvičení. Obdobně štáb divize může rozpracovat plukovní cvičení z materiálů divizního velitelsko-štábního cvičení. Tím by se dosáhlo sládní učebních cílů a úkolů v duchu jednotného zámyslu a současně by odpadlo schvalování zámyslů cvičení na jednotlivých velitelských stupních.

Obdobně bychom mohli vést válečné hry i velitelsko-štábní cvičení v zásadě podle stejného zámyslu (v různém terénu), aby byly procvičeny stejné učební úkoly a zvládnuty potřebné návyky v práci štábů.

Rovněž bychom mohli využívat stejné podklady při velitelsko-štábním cvičení a při taktickém cvičení s vojsky, při kterém není rozhodující soustřeďovat úsilí na originalnost řešení velitelů, ale trvat na důsledném velení vojskům. Tímto postupem dosáhneme metodickou poslušnost v přípravě štábů a opakováním dané činnosti při řešení stejných, nebo obdobných učebních úkolů dosáhneme jejich důkladného zvládnutí a procvičení.

Na druhé straně by bylo vhodné a účelné ve cvičeních více rozpracovávat nejasné situace, počítat se značnými ztrátami (nelze např. po 10 jaderných úderech na jednu divizi dále jako s „nesmrtelnou“ vést bojovou činnost), počítat se ztrátou spojení a velení a požadovat na cvičících iniciativní řešení v roli nadřízených štábů.

K metodice řízení cvičení. Předem zpracujeme plán a k tomu odpovídající plány náhravek (zejména zprávy o nepříteli apod.). Na druhé straně se stále zdůrazňuje, že cvičení musí být řízena podle rozhodování cvičících, kteří se mají učit na základě svých případných chyb.

Kdybychom tuto praxi měli dodržet, pak by stačilo předem zpracovávat jen velmi rámcové plány cvičení. Vzpomeňme si, že „to všechno už tady bylo“. Před mnoha lety bylo dokonce zakázáno zpracovávat plány provedení cvičení, aby příslušníci ředitelství i rozhodčí služby nebyli svazováni jen na připravené dokumenty a aby rozehrávali průběh cvičení podle skutečné situace na základě přijatých řešení cvičících. To by však znamenalo trvale reagovat na konkrétní průběh cvičení. Zde se však zpracovatelé dostanou do rozporné situace. Pokud se chce skutečně rozehrávat cvičení na základě přijatých řešení cvičících, pak nemusí být splněny stanovené učební cíle a úkoly cvičení, poněvadž v jejich průběhu může dojít k naprosto jiným situacím, než zamýšleli zpracovatelé.

Dosavadní praxe řízení cvičení je taková, že na ředitelství cvičení se připraví rozehra na další den — určením hrubé čáry (po několika hodinách), ke kterým mají příslušní rozhodčí rozehrávat jednotlivé situace. Ve skutečnosti je to „sešňorování“ cvičících do dané situace bez ohledu na jejich rozhodování. Tímto způsobem rozehry cvičení naprosto negujeme teoretické zásady o charakteru soudobých operací. Zásadní čáru na příští den bychom měli sice stanovit a upřesnit hlavní způsob rozehry činnosti nepříteli, avšak podrobný průběh by měl být upřesňován v průběhu dne podle rozhodování cvičících asi obdobným způsobem, jak je řízena bojová činnost vojsk na každém stupni velení. Domnívám se, že bychom měli zvážit dosavadní praxi, kdy večer kaž-

dého dne svoláváme rozhodčí na ředitelství cvičení na rozebru, jejímž výsledkem je oleáta s načrtnutými předpokládanými průběhy situace na další den. Tuto čáru lze předávat i po pojítkách (nebo poslat styčnými důstojníky), čímž se ušetří velmi mnoho času rozhodčím, kteří jsou nuceni denně večer strávit někdy i několik hodin na přesunu na ředitelství cvičení a zpět ke cvičícím štábům.

Při cvičení s vojsky není možný tento způsob, poněvadž je nutné dodržet připravený plán provedení cvičení vzhledem k terénu a případným škodám a i k procvičení plánovaných učebních úkolů. To ovšem na druhé straně hovoří pro to, abychom se nebáli cvičit vojska třeba i na stejný zámysl předcházejícího velitelsko-štabního cvičení. Při cvičení s vojsky bychom měli důraz položit především na velení vojskům, na metodiku práce velitelů a štábů na všech stupních a nikoli na přijímání některých nových řešení, která můžeme prověřovat při jiných formách přípravy velitelů a štábů.

Reagovat na činnost cvičících v průběhu cvičení však znamená řídit dané cvičení velmi pružně a odpovědně. Tato forma však mnohem více učí cvičící i příslušníky ředitelství cvičení, kteří jsou nuceni v úloze nadřízeného štábu pracovat velmi intenzivně. Současně to předpokládá vytvořit vysoce kvalitní rozhodčí službu, která musí odpovídat svými znalostmi i praktickými zkušenostmi nejméně úrovni těch funkcionářů, u kterých jsou zařazeni jako rozhodčí, což se v praxi často nedodrжуje. Jednou z příčin tohoto stavu je i ta skutečnost, že se snažíme o příliš rozsáhlá cvičení, při nichž se nedostává kvalifikovaných generálů a důstojníků pro rozhodčí službu.

To znamená plánovat všechna cvičení mnohem uvážlivěji, nesnažit se jít cestou kvantity na úkor kvality, zejména nyní, kdy se snažíme současně s polními štáby vyvádět i teritoriální štáby. Domnívám se, že při kalkulaci rozsahu plánovaných cvičení bychom mohli především dodržovat zásadu vertikálního vyvádění štábů na cvičení, poněvadž po této linii můžeme solidněji prověřit schopnosti velet (systém toku informací a i rychlost pronikání rozkazů a nařízení). Při širokém horizontálním vyvedení štábů na cvičení je sice možné plně zatížit jeden stupeň velení v řízení všech podřízených prvků operační nebo bojové sestavy, avšak nikdy tento způsob nemůže ukázat reálný obraz o velení.

Při řízení cvičení bychom se měli snažit vytvářet ředitelství cvičení podle zásady, že musí být především v roli nadřízeného štábu a podle tohoto požadavku uspořádat vnitřní strukturu ředitelství (tzv. vytvářet plánovací skupinu pro rozebru cvičení, skupiny či oddělení směrových důstojníků k zabezpečení velení apod.).

Plnění úkolů při cvičení prověřujeme zpravidla formou informačních zpráv cvičících funkcionářů. Tento způsob narušuje plynulost cvičení a trvalou rozebru situací, ztěžuje práci cvičících a narušuje jejich činnost. Současně v čase vyslýchání informačních zpráv zbytek štábu nemůže řešit plánované úkoly, což neodpovídá reálné situaci v průběhu operace a boje.

Před několika lety bylo požadováno, aby při cvičeních byly informační zprávy zkráceny na minimum, poněvadž v soudobé operaci není reálné a časově ani možné sáhodlouhé informování a předkládání návrhů podřízených funkcionářů.

Tato praxe se však v posledním období změnila na tzv. „dokladování“ řídicímu cvičení a to bez ohledu na stupeň podřízenosti. Domnívám se, že by stačilo, aby řídicí cvičení vyslechl přímo podřízené funkcionáře a na nižším

stupni velení je již neovlivňoval a maximálně se zúčastňoval této činnosti v úloze „pozorovatele“.

Informace by měla probíhat obdobně, jak tomu bude ve skutečném boji. To znamená, že řídící cvičení osobně vyslechne rozhodnutí velitele (případně pouze zámysl) a v průběhu operace jen stručné informace o situaci s návrhy na opatření. V průběhu cvičení by měl být styk cvičících udržován s řídícím cvičení více pomocí pojítek, což by odpovídalo reálné situaci.

Někdo může namítnout, že rozhodčí služba musí sledovat trvale činnost cvičících. V současných podmínkách „omezených“ pracovišť ve štábních autobusech komplikuje často přítomnost členů ředitelství cvičení a rozhodčí služby práci cvičících. Bylo by proto účelné podle možností podstatně omezit jejich počet. Vždyť správná činnost cvičících velitelů a štábů se především projevuje v tom, že znají situaci na frontě, dovedou na základě jejího zhodnocení přijmout správná rozhodnutí, včas je předat vykonavatelům a prověřit jejich plnění. Tyto skutečnosti lze tudíž ověřovat ve výsledné činnosti cvičících a není proto nutné trvale sledovat jejich činnost. Kromě toho by stálo za úvahu i větší využití technických prostředků pro potřeby ředitelství i rozhodčí služby. Např. z pracovišť cvičících zabezpečit odposlech jejich činnosti do štábních autobusů rozhodčích, které lze umístit v blízkosti pracovišť cvičících štábů.

Od cvičících velitelů a štábů se málo vyžadují iniciativní návrhy řešení i za nadřazené funkcionáře. Tyto případy byly běžné za Velké vlastenecké války, kdy se nadřízení velitelé velmi často radili se svými podřízenými o způsobech řešení a požadovali od nich příslušné návrhy.

Při rozehrávání zpráv o situaci zapomínáme na dezinformační činnost nepřítelů. Rozehra zpráv při cvičeních odpovídá plně situaci, poněvadž chceme ovlivnit cvičící „podle plánu provedení“. Zapomínáme, že v současném období neustále vzrůstá význam operačního maskování, úloha klamání a dezinformací, jak to potvrdil konflikt Izrael—SAR v roce 1967.

•

V soudobých operacích dojde často k **vyřazení míst velení**. Z toho důvodu bychom měli mnohem intenzivněji procvičovat vzájemné přejímání velení mezi různými stupni velení a místy velení. Doposud zpravidla zasazujeme při našich cvičeních záložní štáb divize, nebo armády, který nahradí vyřazený štáb. Málo však procvičujeme, aby velení převzaly štáby a pokud k tomu dochází, tak vyřazujeme některé štáby zpravidla před skončením cvičení, aby si dostatečně „zacvičily“. Tento problém lze snadno řešit, poněvadž štáb vyřazený v průběhu cvičení, můžeme opět použít jako „záložní“ na jiném místě. V budoucnu bychom se neměli bát častěji střídat jednotlivé štáby a přenášet velení mezi stupni navzájem.

V každém případě bude účelné podrobněji rozpracovat metodiku přejímání velení při vyřazení některého štábu a mnohem konkrétněji promýšlet samotný postup při převzetí velení.

Při vyřazení jednoho štábu musí nutně dojít k posunu ve velení na všech stupních. Např. chceme-li nahradit vyřazený štáb armády štábem divize, musíme tento štáb divize analogicky nahradit jedním ze štábů pluků a tento opět štábem praporu (není-li v této době k dispozici záložní štáb příslušného stupně).

Tento postup při vzájemném nahrazování jednotlivých míst velení bychom měli při našich cvičeních mnohem častěji prověřovat.

V tomto smyslu bychom měli doplnit i rozhodnutí velitelů, kteří by měli stanovit i pořadí převzetí velení dalšími štáby v případě vyřazení vlastního štábu. Při organizaci součinnosti by měl být projednán mj. i postup v případě vyřazení a nahrazování štábů, upřesněn způsob získávání informací a určen signál pro převzetí velení podřízeným štábem.

Rovněž bychom měli zvážit dosavadní způsob vydávání písemného nebo grafického rozhodnutí podřízeným. Z hlediska možného nahrazování vyřazených štábů by měli všichni podřízení velitelé znát úkoly nadřízeného v plném rozsahu. Je samozřejmé, že tento názor neodpovídá současným požadavkům na utajení. Tím by však bylo zabezpečeno, že podřízení velitelé znají celkový záměr operace (boje) a úkol celé operační nebo bojové sestavy v rámci vyššího stupně. V každém případě by úplné rozhodnutí mělo být písemně doručováno nejméně tomu štábu, který přichází v úvahu v prvním pořadí jako záložní štáb. Zpravidla by to měl být druhosledový svazek nebo útvar, který by v průběhu boje měl dostávat v jednom výtisku i všechna hlášení od ostatních útvarů nebo svazků, aby byla zabezpečena jeho stálá informovanost o celkové situaci na frontě. Je pochopitelné, že utajení a správná informovanost by si zasluhovaly mnohem hlubšího rozboru i podrobnějšího teoretického rozpracování a praktického procvičování.

Ústřední výbor KSČ na zasedání v září 1941 jednal podrobně o současné domácí i mezinárodní situaci a o úkolech, které tato situace ukládá straně. V této historicky rozhodné době, kdy jde o budoucnost dělnické třídy i celých národů, je třeba nejvyšší aktivity strany. Strana podává ruku všem odhodlaným bojovat proti Hitlerovi. Celou svou vahou se zasazuje o vytvoření národně revoluční jednoty a veškerou svou silou se jí zúčastní. Čin a jednota, to určuje práci každého člena strany. Ústřední výbor jednomyslně schválil provolání Národního revolučního výboru Československa a učinil důležitá opatření pro další práci strany.

(Ze zprávy o zasedání předsednictva ÚV KSČ dne 16. 9. 1941, uveřejněné v ilegálním „Rudém právu“.)

Zjišťování parametrů jaderných výbuchů

V článku chci ukázat na některé metody zjišťování parametrů výbuchů ke zrychlení rozhodovacího procesu velitelů a štábů a uvést možnou aplikaci jedné z nich v operaci vševojskové armády nebo na teritoriu ČSSR.

Podle názorů vojenských teoretiků se očekává, že první operace při zahájení všeobecné jaderné války budou probíhat za velmi ztížených a složitých podmínek v situaci hromadného použití jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení. Mohou vzniknout široce zničené, zamořené, zatopené a rozbahněné prostory. Po použití napalmy a jiných zápalných prostředků také požáry.

Četnost jaderných úderů nepříteli při zahájení všeobecné jaderné války (tj. v době hromadného úderu nepříteli) bude značná a v dalších bude pokračovat v průběhu operace a to jak na teritoriu, tak na vojska v operační sestavě.

Četnost jaderných úderů nepříteli a nutnost likvidace následků napadení nutí k zamyšlení o registraci jaderných úderů. Na základě registrace jaderných úderů (tj. získávání parametrů jaderných úderů) můžeme je vyhodnotit a přijmout rozhodnutí k dalšímu plnění úkolů a likvidaci následků napadení.

K vyhodnocení jaderného úderu jsou rozhodující jeho „parametry“, zvláště jejich rychlé a přesné získání.

Pod pojem parametry jaderných výbuchů řadíme:

a) druh jaderného výbuchu (vzdušný, pozemní, podzemní, podvodní atd.), eventuelně výšku výbuchu;

b) mohutnost jaderného výbuchu vyjádřenou v tritlovém ekvivalentu;

c) souřadnice centra (epicentra) jaderného výbuchu;

d) čas zahájení jaderného výbuchu.

Na podkladě získaných parametrů jaderného úderu můžeme předběžně vy-

hodnotit ztráty po napadení (tj. vyhodnotit ztráty na živé síle, stupeň poškození a zničení bojové, dopravní a ostatní techniky, poškození objektů a jiných důležitých zařízení). U pozemních jaderných úderů můžeme dále předpovědět radioaktivní zamoření a zničení terénu.

Možnou analýzu jaderného úderu — uvádím na schématu 1.

Vyhodnocení jaderných úderů má sloužit veliteli (štábu) nebo orgánům řízení státu za války k přijetí rozhodnutí a k organizaci všech opatření pro likvidaci následků napadení. Analýza jaderných úderů může dále sloužit k přijetí zámyslu o činnosti polních vojsk i teritoriálních orgánů. Proces vyhodnocení je závislý na rychlosti, přesnosti a spolehlivosti získání a vyhodnocení parametrů jaderných úderů, tj. na použité metodě zjištění parametrů jaderných výbuchů a na vyhodnocovací technice.

Proto se snažíme maximálně zkrátit čas potřebný pro získávání a zpracování parametrů jaderných výbuchů a tím podstatně zkrátit a urychlit celkový rozhodovací proces velitelů polních vojsk i teritoriálních orgánů.

Podle zahraničního i domácího odborného tisku je otázka zjišťování parametrů jaderných výbuchů velmi složitá, naráží na řadu technických problémů a nejasností. Snaha vývoje je maximálně zvýšit přesnost při získávání parametrů jaderných výbuchů a z tohoto procesu vyloučit člověka, nahradit ho technikou. Tato fakta jsou hnací silou ve vývoji mechanizace zjišťování parametrů jaderných výbuchů. Atomové velmoci a ostatní státy v rámci ochrany proti ZHN hledají možnost využít k tomuto účelu metod zjišťování parametrů jaderných výbuchů a speciálních druhů techniky (radiotechniky, radioelektroniky, seismiky, mechanizace a automatizace a jiných zařízení). Vytváří se celé sy-

stěmy zjišťování parametrů jaderných výbuchů, jejich vyhodnocení a přenosu informací.

Nejčastěji uvádějí tyto metody zjišťování parametrů jaderných výbuchů:

- vizuální,
- radiolokační,
- seismická,
- akustická (zvuková),
- aerosolová,
- spektrální (světelná) a
- světelně technická.

Snaží se najít nebo vyvinout neoptimálnější metodu k získávání parametrů jaderných výbuchů a v maximální míře k tomu využít techniky všeho druhu.

V krátkosti popíší jednotlivé metody zjišťování parametrů jaderných výbuchů.

Metoda vizuálního zjišťování parametrů jaderných výbuchů

Tato metoda je vcelku známá a podrobně rozvedena v metodické pomůcce Chem-51-7. Používá se při ní soupravy UUP-61.

Metoda radiolokační

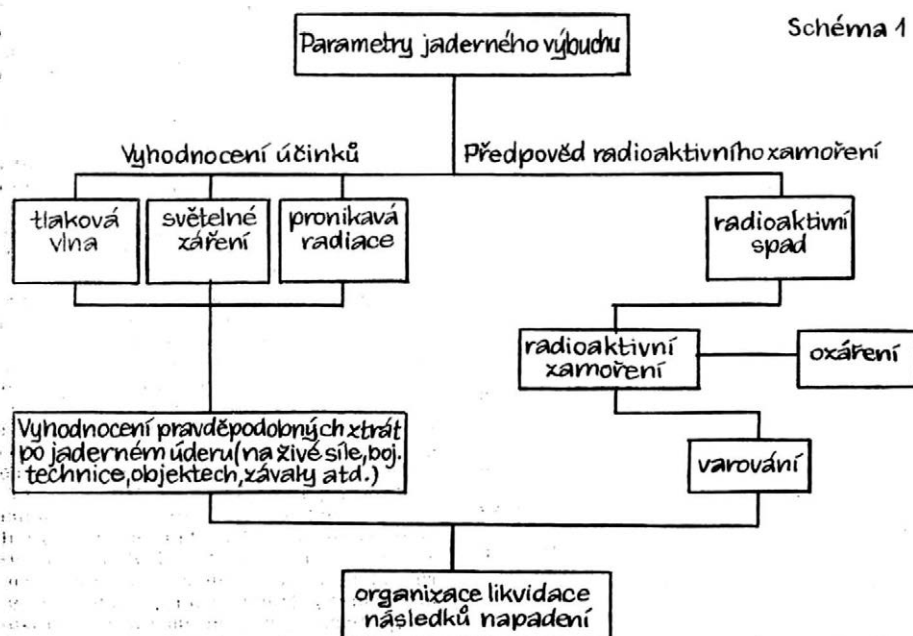
Při jaderném i termojaderném výbuchu dochází k abnormální ionizaci ovzduší v prostoru výbuchu. Ionizované prostředí působí jako odrazová plocha šířené elektromagnetické energie radiolokátoru.

Výbuch (ionizovaný prostor) bude na obrazovce radiolokátoru zobrazen jako skvrna, to znamená jako ostatní cíle, které je schopen radiolokátor zachytit.

Radiolokační metoda zjištění jaderného výbuchu při použití přehledového radiolokátoru může přibližně určit směr, vzdálenost předního okraje ionizovaného prostoru a vymezit směr ionizovaného prostoru.

Tato metoda nezabezpečuje spolehlivé zjištění jaderného výbuchu zvláště za situace, že v prostoru bude více cílů, které radiolokátor registruje. V takovém případě vzniká nebezpečí, že cíle splynou.

Při použití radiolokační metody lze poměrně dobře registrovat jednotlivé jaderné údery. Při radiolokačním zobrazení skupinového nebo hromadného jaderného úderu nepříteli je nutné počítat s chybou parametrů a s tím, že všechny výbuchy nebudou zaznamenány jednotlivě.

Metoda seismická

Je založena na principu šíření seismických vln v zemském tělese.

Oproti ostatním metodám má přednost především ve spolehlivé činnosti v libovolných podmínkách, přičemž detekční přístroje a obsluha má ve všech případech dokonale ukrytí. Určité nedostatky jsou dosud v poměrně malé rozlišovací schopnosti a přesnosti. Odstranění těchto nedostatků věnují v současné době značné vědeckoteoretické úsilí.

Využití seismické metody k určování parametrů jaderných výbuchů se rozvíjí v oblasti detekce jaderných výbuchů v kontinentálním a globálním měřítku.

Systém má výrazně přehledový charakter. Jeho spolehlivost a přesnost lze podstatně zvýšit podrobným geoseismickým průzkumem zájmového teritoria.

V současné době je seismická metoda určování parametrů jaderných výbuchů velmi perspektivní. K této metodě časopis *Militärtechnik* čís. 4/64 uvádí: „Jde o metodu s určitým omezením. Pomocí ní lze spolehlivě registrovat jaderný výbuch 5 kt na vzdálenost 10 000 km a jaderný výbuch provedený nízkou nad zemí o síle 20 kt rovněž na vzdálenost 10 000 km“.

Otřesy země při jaderném výbuchu lze však sledovat pomocí družic z kosmu. K tomu účelu Američané vybudovali z průzkumných družic systém „VELA“, který má sloužit k zjištění jaderných výbuchů na zemi, v atmosféře a pod zemí.

Metoda akustická (zvuková)

Tato metoda zjišťování parametrů jaderných výbuchů byla vypracována na základě fyzikálních zákonů (tj. na základě zákona o rychlosti šíření zvuku, infra a ultrazvuku prostorem). Zvuk se šíří z místa zdroje kulovitě. Rychlost šíření zvuku prostorem za stejných podmínek je stálá (při teplotě 20 °C 333,33 m/sec) a nezávisí na intenzitě vlnění.

Akustická metoda zjišťování parametrů jaderných výbuchů dovoluje určit vzdálenost a směr výbuchu jaderné náplně tím, že změřit dobu, která uplynula od okamžiku záblesku (výbuchu) do doby příchodu tlakové (ve velkých vzdálenostech do příchodu zvukové vlny).

Nevýhoda je, že při skupinovém nebo hromadném jaderném úderu vzniká nebezpečí možného splynutí zvuku a tím může dojít k nepřesnosti v určení počtu i parametrů jednotlivých jaderných výbuchů.

Metoda detekční (aerosolová)

Při jaderném výbuchu se do ovzduší ve formě malých částic rozptýlí nezreagovaný štěpný materiál, trosky obalu jaderné

náplně a z prostoru výbuchu se nasaje značné množství zeminy. Vzniká radioaktivní mrak. Jednotlivé částice uvnitř radioaktivního mraku o velikosti několika jednotek až desítek mikronů se vlivem proudění vzduchu šíří prostorem.

Radioaktivní částice rozptýlené v ovzduší na základě zákona přitažlivosti se vrací na zem v menší nebo větší vzdálenosti od místa výbuchu.

Závislost šíření se radioaktivního mraku ovzduším se stala základem k rozpracování aerosolové metody zjišťování parametrů jaderných výbuchů. Jde o metodu, kdy na základě mechanického zachycení částic v ovzduší se provádí jejich analýza a určuje se stáří štěpných látek (izotopů). Výsledky analýzy slouží k určení času a pravděpodobného místa výbuchu.

K zachycení částí se využívá různých filtrů, lapačů atd. K urychlení celého procesu se může využívat i letecké techniky.

Opět jde o metodu, která spolehlivě může registrovat jen jednotlivý jaderný úder (jako tomu bylo u pokusných výbuchů Číny nebo Francie). Problém by vznikl při určení parametrů skupinového nebo hromadného jaderného úderu.

Metoda spektrální (světelná)

Z teorie jaderné fyziky známe, že kolem jedné třetiny energie jaderného výbuchu se uvolňuje ve formě elektromagnetického vlnění s vlnovými délkami od 10^3 do 10^6 Å. Elektromagnetické vlnění patří do této oblasti vlnových délek a nazýváme je světelným zářením. Jedna část záření jsou paprsky viditelné, nejmenší a největší vlnové délky záření patří do skupiny neviditelného záření (tj. do skupiny ultrafialového a infračerveného záření).

Světelné záření jaderného výbuchu je vyzařováno ve dvou fázích.

Prvá fáze — od počátku výbuchu do prvního minima — trvá krátce — do 1 v.

Druhá fáze (od prvního minima do doby, kdy žhavá koule prakticky přestává zářit) trvá několik vteřin. V této periodě je vyzařováno veškeré světelné záření jaderného výbuchu.

Těchto údajů bylo využito při rozpracování světelné metody k získávání parametrů jaderných výbuchů. Jde o metodu, kterou lze zjistit jaderný výbuch ve vysokých výškách atmosféry. Opět jde o metodu přesného zjištění jednoho jaderného výbuchu. Při skupinovém nebo hromadném jaderném úderu by při zjišťování parametrů nastaly komplikace již dříve uváděné u druhých metod.

Světový výzkum této metodě zjišťování parametrů jaderných výbuchů věnuje pozornost a dále ji rozpracovává.

Metoda světelně technická

Nejde o samostatnou metodu, jde o sloučení několika metod do jedné (zvláště zde nachází uplatnění metoda spektrální, radioakustická, elektromagnetická a řada dalších metod). Tato metoda využívá několik čísel. Viz schéma 2. Impulzy z čidel jsou automaticky zpracovány v elektronickém zařízení. Výstupní informace (podklady) pro určení parametrů jaderného výbuchu jsou dány ve formě písemné zprávy nebo mohou být předány přímo počítači k dalšímu zpracování (tj. určení pravděpodobných ztrát).

Na základě přehledu různých metod zjišťování parametrů jaderných výbuchů a informace o druzích používané techniky v socialistických a kapitalistických armádách mohou uvést, že jsou vyvinuty a zavedeny přístroje, které plní úkoly uvedené ve světelně technické metodě.

Vojenný Vestník 12/63 a 3/66 uvedl informaci o přístroji, který je schopen registrovat jaderný výbuch v okruhu asi 30 i více kilometrů od centra (epicentra) jaderného výbuchu.

I když jde o neúplné informace o přístroji (nejsou známé přesné TTD), lze konstatovat, že souprava by našla uplatnění

Na základě uveřejněných údajů a teorie operačního umění se pokusím o aplikaci možného využití této soupravy v útočné a obranné operaci vševojskové armády a na teritoriu.

V útočné operaci vševojskové armády

Vševojsková armáda v útočné operaci zaujímá operační sestavu (vede operaci) asi v prostoru 100×150 km (tj. 15 000 km²). Jde o poměrně značnou plochu, kterou v současných podmínkách nelze plně pokrýt vizuálním pozorováním hlídek (vizuální metoda je použitelná za dobrých povětrnostních podmínek do vzdálenosti asi 10 km, za deště, mlhy atd. se tato možnost zmenšuje).

Tři až čtyři soupravy jsou schopné pokrýt šířku útočného pásma vševojskové armády (včetně přesahu k sousedům). Vezmeme-li v úvahu určité hluché prostory v pásmu vševojskové armády a určité zájmové prostory u sousedů, dále prostory, které je nutné několikrát pokrýt vzhledem k důležitosti operační sestavy vševojskové armády, pak bude nutné na šířku útočného pásma vševojskové armády počítat

v systému získávání parametrů jaderných úderů.

Tato informace vede k myšlence, zda by nebylo možné obdobnou techniku využívat i v naší armádě a to jak u polních vojsk, tak i na teritoriu, kde by našla uplatnění v jednotné organizaci automatizovaného systému zjišťování účinků ZHN.

Tím by se nejen podstatně zpřesnilo a urychlilo získání parametrů jaderných výbuchů (zvláště při hromadných a skupinových jaderných úderech), ale umožnilo by to i uvolnění značného počtu specialistů chemického vojska pro jiné úkoly.

Konfigurace Středoevropského válečného by si vynutila, aby tyto soupravy pracovaly ve skupinách o 3 až 4 soupravách z několika kilometrovými rozestupy mezi sebou do šířky i do hloubky. Spřežením souprav by se zvýšila jistota registrace jaderného úderu a došlo by k vyloučení hluchých prostorů. Činnost souprav ve skupinách by dovozovala určitý manévra a v pohyblivých fázích boje by to umožňovalo i jejich přemísťování.

Každá taková skupina souprav by mohla být propojena do vlastního vyhodnocovacího stanoviště. Toto stanoviště jako středisko by vyhodnocovalo parametry jaderných výbuchů a informace by předalo příslušnému štábu, nebo orgánu.

tat s použitím čtyř souprav. Tím vzniká i určitá rezerva pro případné rozšíření útočného pásma při plnění úkolu v hloubce.

Hloubka operační sestavy vševojskové armády se pohybuje do 150 km. Tím, že bude nutné použít asi rovněž čtyř souprav k pokrytí hloubky operační sestavy vševojskové armády.

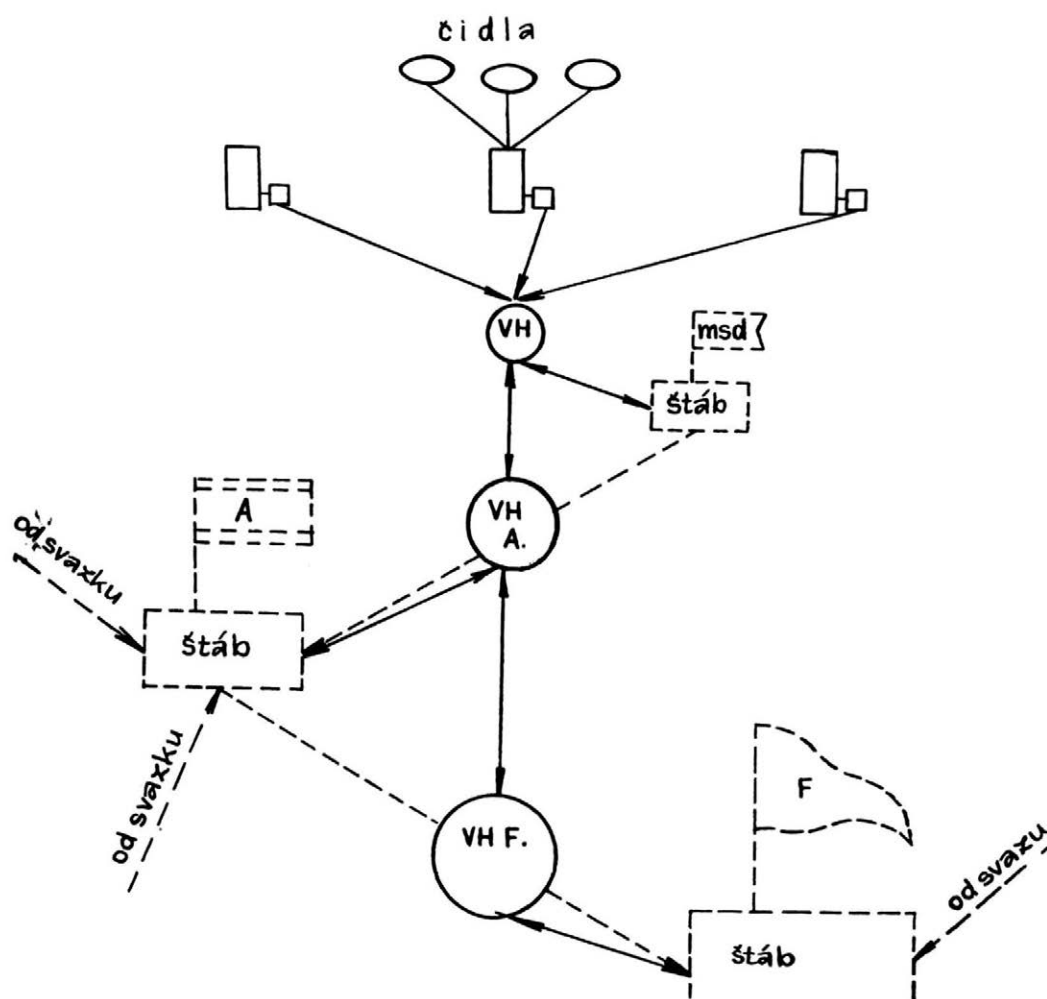
Můžeme učinit dílčí závěr, že budou-li soupravy pracovat po skupinách spřeženě, pak na pokrytí operační sestavy vševojskové armády v útočné operaci by bylo zapotřebí asi čtyři až pěti skupin souprav. V každé skupině by měly být tři až čtyři soupravy pro zjišťování parametrů jaderných výbuchů. Celkový počet souprav by dosáhl 16–20 kusů.

Splněním těchto podmínek by byly vytvořeny předpoklady k možnému střídání formou překračování jednotlivě anebo po skupinách najednou. Dále bychom mohli posílit svazek na samostatném směru, apod.

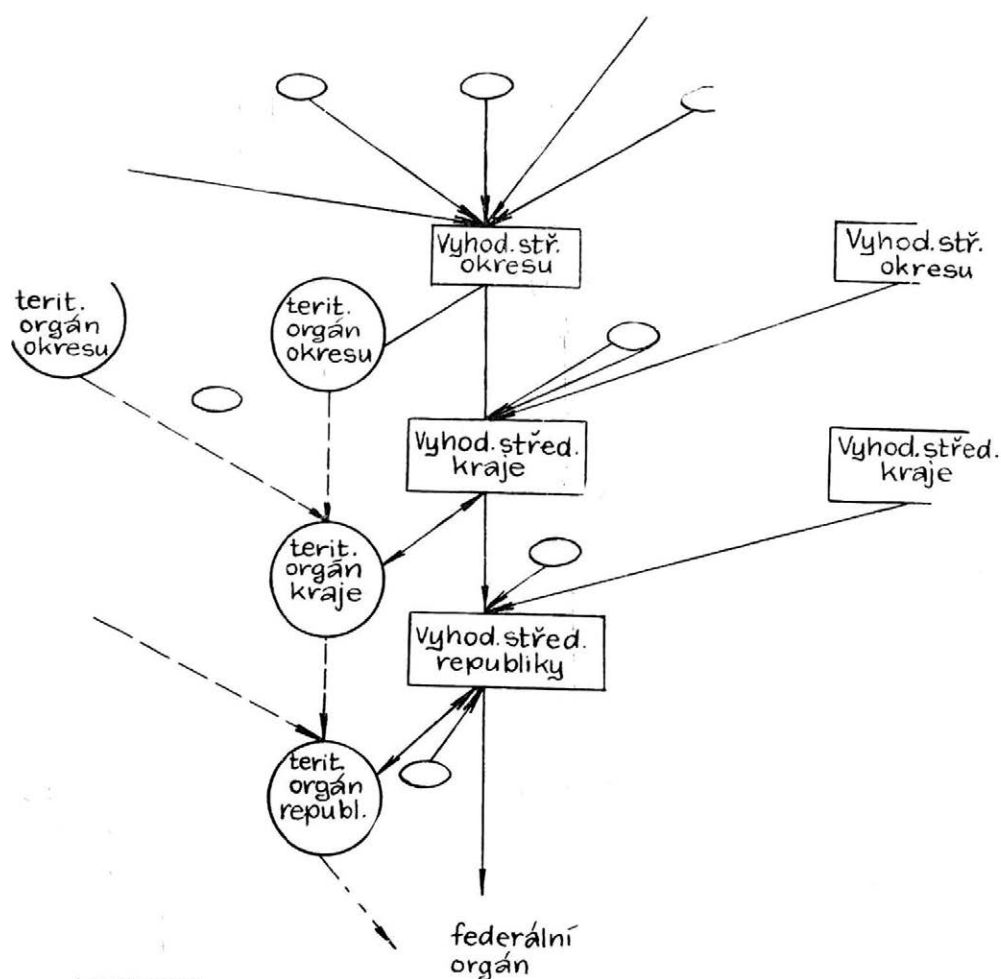
V obranné operaci vševojskové armády

Použití souprav pro zjišťování parametrů jaderných výbuchů by v obranné operaci vševojskové armády bylo mnohem

**BLOKOVÉ SCHÉMA TOKU INFORMACE O PARAMETRECH JV
OD ČIDEL DO VÝHODNOCOVACÍHO STŘEDISKA**

- čidla k zachycení parametrů JV
- souprava pro vyhodnocení údajů o JV (rážka, druh, výška, čas JV)
- vyhodnocovací středisko (VH)
- přenos informace o údajích JV
- součinnostní spojení

SCHÉMA TOKU INFORMACE O JV NA ÚZEMÍ TERITORIALEGENDA:

- čidla a souprava pro zjišťování parametrů JV
- směr toku informace o JV
- podřízenostní spojení

snadnější, neboť jde o boj v určitém prostoru, jehož dynamika je menší, než je tomu v útočné operaci.

Vševojsková armáda může v obraně obdržet pásmo o šířce až 150 km, hloubka operační sestavy bude stejná, jako v útočné operaci. Prostor, který by bylo nutné z hlediska zjišťování parametrů jaderných výbuchů by dosáhl cca 20 500 km².

Vezmeme-li v úvahu, že jedna souprava je schopna pokrýt asi 2 800 km², pak by bylo za ideálních podmínek zapotřebí asi 6—7 souprav. Vyloučíme-li pasivní úseky (místa) v obranném pásmu vševojskové armády, ukáže se nám, že lze vyloučit prostory, které nebude nutné pokrývat. Naproti tomu nám však budou vznikat prostory, které bude nutné několikanásobně pokrývat. Pak je reálné uvažovat, že pro pokrytí pásma obrany vševojskové armády by bylo zapotřebí asi 12—16 souprav.

Nižší normu můžeme využít za předpokladu, že zanalyzujeme prostor pásma obrany vševojskové armády a vyloučíme pasivní prostory nebo úseky, kde nepředpokládáme jaderné úder z strany nepřitele.

Při vyšší normě můžeme tyto přístroje rozmístit prostorově a tak pokrýt celé obranné pásmo vševojskové armády např. s důrazem na prostor plánovaného protiúderu atd.

Obě tyto varianty použití souprav k zjišťování parametrů jaderných výbuchů v pásmu činnosti vševojskové armády potvrzují, že počty souprav (se zálohou) by dostačovaly a byly reálné k zabezpečení vševojskové armády. V záloze můžeme mít asi 2—3 soupravy. Tím vytvoříme i předpoklad k vybavení svazku pro plnění samostatného úkolu.

Použití souprav pro zjišťování parametrů jaderných výbuchů na teritoriu

K realizaci této myšlenky je nutné uvědomit si, že vzhledem ke konfiguraci terénu našeho území nebude možné soupravami plošně pokrýt celé území státu. Při zabezpečování požadavku branného systému [tj. vytvoření jednotné sítě získávání parametrů jaderných výbuchů a jejich vyhodnocování], bude třeba předem vyhodnotit celé území z hlediska:

- nutnosti pokrytí důležitých politických ekonomických center, komunikačních uzlů atd.;

- zájmů armády, složek branného systému;

- členitosti i pokrytosti teritoria.

Na základě tohoto rozboru můžeme stanovit prostory, které bude nutné pokrýt větším počtem souprav ke zjišťování ja-

derných úderů, dále ty, kde je možné jednoduché pokrytí nebo které prostory můžeme úplně vypustit.

Celý systém získávání informací o parametrech jaderných úderů na teritoriu můžeme pak organizovat ve dvou základních variantách:

- a) podle státoprávního uspořádání;

- b) podle zájmových oblastí teritoria [tj. podle vyhodnocených prostorů].

V krátkosti k myšlence jednotlivých variant.

a) Ve variantě organizace získávání parametrů jaderných úderů podle státoprávního uspořádání

V této variantě by mohl základ tvořit okres, na jehož teritoriu bychom rozmístili soupravy (počet je závislý na velikosti okresu a důležitosti jednotlivých oblastí). Šlo by do určité míry o systém, který navaže na současnou TRHS.

Rozmístění soupravy na teritoriu okresu po jaderném (jednotlivém, skupinovém nebo hromadném) úderu nepřitele by zaregistrovaly jeho parametry. Podle systému rozmístění by údaje o parametrech jaderného úderu byly předány do vyhodnocovacího střediska okresu nebo přímo do vyhodnocovacího střediska kraje (bude záviset na důležitosti teritoria okresu).

Vyhodnocovací středisko okresu by na základě informace o jaderném úderu vyhodnotilo účinky (nebo by okres obdržel vyhodnocení od vyhodnocovacího střediska kraje). Výsledné informace by mohly využít okresní teritoriální orgány (orgány branného systému) při rozhodování.

Na teritoriu kraje by mohlo dojít v určitých zájmových prostorech ke zhuštění těchto souprav pro případ jejich napadení. Vyhodnocovací středisko kraje za využití střední výpočetní techniky a programů pro střední výpočetní techniku, by vyhodnotilo jaderný úder a výslednou informaci předalo pro rozhodování krajských teritoriálních orgánů. Při nedostatku výpočetní techniky, jejím vyřazení, apod., by středisko kraje vyhodnocovalo úder i pro okresy (při propojení vyhodnocovacích středisek).

Teritoriální orgány kraje by informaci využily při organizaci všech opatření souvisejících se zabezpečením likvidace následků napadení a varování a pomoci obyvatelstvu.

Takto zjištěné parametry by byly neprodleně (souběžně) předávány do vyhodnocovacích středisek republik a státu, kde by příslušné teritoriální orgány jich využívaly k řízení potřebných opatření z hlediska republiky nebo státu.

b) Ve variantě uspořádání systému zjišťování parametrů jaderných výbuchů podle důležitosti prostorů teritoria

V této variantě by mohla základ tvořit politická, ekonomická, dopravní, telekomunikační a výrobní centra státu. Podle vyhodnocení jednotlivých oblastí by došlo k rozmístění souprav zjišťování parametrů jaderných výbuchů bez ohledu na správní uspořádání teritoria. Dále by bylo nutné podle těchto oblastí vytvořit i vyhodnocovací střediska a ty podřídit nejbližšímu teritoriálnímu orgánu (kraj, republika, stát). V tomto systému by bylo nutné

upřesnit filtraci informací z hlediska jednotlivých řídicích stupňů na teritorium. Ostatní činnost po vyhodnocení jaderných úderů při rozhodovacím procesu a řízení likvidace následků by probíhala stejně jako tomu bylo ve variantě státoprávního uspořádání.

Informace po potřebné filtraci by šly na stupeň kraj nebo republika a odtud na federální stupeň. Práce na stupni republika a federálním stupni by se neměnila a byla by v obou případech (variantách) stejná.

Při zpracování článku jsem vycházel z informace, že souprava pro získávání parametrů jaderných úderů existuje a že již existuje program pro vyhodnocování jaderných úderů pro střední výpočetní techniku.

Jde o myšlenky a aplikaci, jak by bylo možné těchto souprav využít u polních vojsk a na teritorium. Rychlost vyhodnocení a schopnosti této techniky tyto myšlenky přímo nabízí.

Tímto způsobem by štáby polních vojsk, ale i řídicí orgány teritoria obdržely za krátký časový interval již plně vyhodnocený jaderný úder i s časovou prognózou změn, vzniku ztrát, vzhledem k jadernému úderu (jak uvádí již zmiňovaný program pro střední výpočetní techniku), a mohly by na základě velmi přesných a včasných informací přijímat řešení vzhledem ke vzniklé situaci.

Naša svätá vojna za národnú česť a slobodu sa opiera o jednotnú vôľu a jednotné odhodlanie všetkého slovenského ľudu. Treba organizovať tieto nevyčerpatelne zdroje ľudovej sily — treba rozpútať vojnu náozaj národnú, vojnu ľudovú.

Musíme skončovať s ľahkomyselnosťou, s kolísavosťou a pľovičatosťou a mobilizovať všetky sily nášho ľudu a všetky materiálne zdroje našej krajiny pre vedenie vojny. Každý roduverný Slovák — či už je v armáde, či v partizánskom oddiele, či v závode, alebo na poli — musí byť dnes preniknutý jedinou myšlienkou: dať všetky sily, dať i život za slobodu svojho národa!

(Z provolání Ústředního výboru Komunistické strany Slovenska k národu, uveřejněného 8. 10. 1944 v „Pravdě“.)

Automatizační prostředky na cvičení

Teoreticky i experimentálně bylo již mnohokrát dokazováno na stránkách vojenského odborného tisku, že kvalitativní a především časové disproporce ve velení můžeme do značné míry snížit širokým a cílevědomým použitím metod operačního výzkumu se souběžným zaváděním mechanizační a automatizační techniky do systému velení — především pak zavedením samočinných počítačů. Tyto prostředky dávají rychlejší a kvalitnější podklady k rozhodnutí v různých operačně taktických, týlových, technických a jiných oblastech. Dále tyto prostředky umožňují hluboce analyzovat bojové situace, oceňovat na základě doručených výsledků kvantitativně i kvalitativně efektivnost přijatých opatření a s požadovanou přesností navrhovat podklady k rozhodnutí a tím oslobodit štáby od rutinní práce. Uvedu některé zkušenosti z použití těchto prostředků v r. 1970 v NDR.

V řešení automatizace velení jsou možné dva přístupy. První, který vyžaduje vybudovat komplexní automatizovaný systém velení, druhý, který vychází z využití současných prostředků a způsobů velení na základě širokého využití prostředků automatizace a prostředků malé a střední mechanizace.

Na základě tohoto druhého přístupu byl realizován záměr využití prostředků mechanizace a automatizace na cvičení „Bratrství ve zbraní“ 1970 v NDR.

Toto spojenecké cvičení, za účasti sovětských, německých, polských, bulharských, maďarských a československých jednotek, bylo uskutečněno na téma: „Organizace a vedení armádní útočné operace bez použití jaderných úderů a přechod na použití jaderných úderů v průběhu vedení boje.

Využití mechanizačních a automatizačních prostředků

Prostředky mechanizace a automatizace byly koncentrovány u štábu německé polní armády a německé letecké armády.

U těchto cvičicích štábů byly zřízeny skupiny mechanizace a automatizace, jejichž prostřednictvím byly seznámeny uvedené štáby s programy pro samočinný počítač Minsk 22 a Minsk 32. V průběhu plánování armádní operace a vedení bojové činnosti příslušníci skupiny mechanizace a automatizace získávali vstupní údaje od cvičicího štábu pro jednotlivé úkoly nebo pomáhali při vyplňování formulářů vstupních údajů a předávali štábům výsledné sestavy.

Pro cvičení vedle cílů a úkolů pro cvičící vojska a štáby byly postaveny z hlediska mechanizace a automatizace tyto základní cíle:

- prověřit efektivnost projektů strojového zpracování operačně taktických a týlových dat jednotlivých armád a jejich použitelnost ostatními spojeneckými armádami,

- prověřit efektivnost použití prostředků mechanizace a automatizace velení vojskům v polních podmínkách,

- určit hlavní informační procesy a nutné operačně taktické a týlové výpočty, které zpracovává štáb armády a štáby divizí,

- určit způsoby a formy dalšího použití prostředků automatizace a mechanizace velení vojskům v polních podmínkách a vypracovat praktické doporučení v této oblasti.

Z prostředků automatizace byly používány samočinné počítače Minsk 22 a Minsk 32.

Pro VS cvičící německé polní armády pracovala dvě výpočtová střediska (Minsk 22 a Minsk 32, vzdálenost od VS 100–300 km), pro TVS jedno výpočtové středisko (Minsk 22, vzdálenost od TVS 500–800 km) a pro VS cvičící německé letecké armády jedno výpočtové středisko (Minsk 22, vzdálenost od VS 400 km).

Celkem použily cvičící štáby německé polní armády a německé letecké armády 4 samočinné počítače Minsk 22 nebo Minsk 32 a dále

- 13 mobilních výpočtových středisek, z nichž 3 byly vybaveny mobilními samočinnými počítači,

- 10 mobilních přenosových zařízení,
- různé prostředky mechanizace a automatizace.

Z jednotného armádního systému spojení byly vyčleněny spojovací kanály k přenosu informací využívaných při řešení úloh automatizačními prostředky.

Spojení bylo zabezpečeno přenosovými zařízeními o malých a středních přenosových rychlostech.

Mezi TVS německé polní armády a výpočtovými středisky byla nasazena tato přenosová zařízení:

- THG (Thomson — duplex), rychl. 600/1200 Bd — NVA,

- STC rychlost 600/1200 Bd — čs.,

- PT — 200 rychlost 200 Bd — čs.

Mezi TVS německé polní armády a výpočtovým střediskem bylo nasazeno přenosové zařízení TKAČENEC, rychlost 50 — Bd — NVA.

Mezi VS německé letecké armády a výpočtovým střediskem byla použita tato přenosová zařízení:

- THG (Thomson — Simplex, rychlost 600/1200 Bd — čs.,

- D 350, rychlost 50 Bd — čs.,

- rádiový dálkopis R — 102, rychlost 50 Bd — čs.

Velení vojskům bylo zabezpečeno z velitelských a týlových stanovišť armády (vševojskové a letecké), kde pracovaly štáby s prostředky mechanizace a automatizace.

VS a TVS armády přemísťovala se v průběhu operace jedenkrát, VS letecké armády se nepřemísťovalo.

Pro cvičící štáby bylo připraveno 57 programů, z toho

pro VS polní armády 33 programů,

pro TVS polní armády 14 programů,

pro štáb LA 10 programů.

K rozlišení jednotlivých programů a jejich příslušnosti používalo se toto označení:

01 — bulharské programy,

02 — maďarské programy,

03 — německé programy,

04 — polské programy,

05 — sovětské programy,

06 — československé programy,

07 — rumunské programy.

K řešení na mobilních výpočtových střediscích bylo připraveno 26 programů a na ostatních prostředcích mechanizace 357 programů.

V průběhu cvičení bylo řešeno s využitím prostředků automatizace celkem 1115 variant odpovídajících různým bojovým situacím.

V období plánování operace řešilo se 663 variant z 57 programů a v průběhu bojové činnosti 448 variant z 47 programů.

Pro operační oddělení štábu armády bylo připraveno 7 programů, které se využívaly 265krát. Pomocí těchto programů bylo automatizováno okolo 25 % výpočtové a kalkulační práce operačního oddělení.

Ve štábu raketových vojsk a dělostřelectva bylo použito 8 programů, což představuje automatizaci kalkulačních prací asi ze 35–40 %. Tyto programy se využívaly 76krát.

Ve štábu PV armády bylo pomocí programu takto automatizováno okolo 10 % výpočtových prací.

Výsledky řešení úloh nejen urychlily práci (u operačního oddělení armády 3 až 5krát, u štábu RVD 4–6krát), ale mnohokrát zvýšily přesnost.

V průměru bylo dosaženo těchto výsledků (v min.):

Štáb	Získ. podkl.	Vypl. form.	Děr.	Šifr	Přenos	SP	Přenos	Dešifr	Výp.	Předání	Celkem
všev. A	15	7	5	3	1	30	1	4	7	8	80
LA	16	10	12	3	1	24	1	3	4	4	78

Jak ukazuje tabulka, výsledné sestavy byly dodávány za 78–80 min. Dosažené časy jsou již na hranicích možností a další zkrácení bude možné

— zavedením mobilních počítačů přímo na štáby, tím dojde k snížení o 10 až 15 min.;

— decentralizovaným vyplňováním formulářů a děrováním a zpracováním výpisu, čímž dojde ke zkrácení o 35–45 min.

Během cvičení bylo po přenosových cestách předáno na každém směru asi 800 000–1 000 000 znaků. Tyto statistické údaje jsou nutné pro orgány, které zabezpečují provoz u přenosových zařízení a orgánů šifrové služby.

Získané zkušenosti a poznatky

Skupiny automatizace na štábech měly přímý kontakt s cvičícím štábem (štáb vševojskové armády) nebo získávaly vstupní údaje a předávaly výsledné sestavy určeným styčným důstojníkům (štáb LA).

Během cvičení se ukázalo jako velmi účelné mít stále pracoviště v blízkosti děrování, přenosových zařízení a výpisu výsledných sestav a neustále tak sledovat postup zpracování úloh.

Velmi výhodné bylo dálkopisné spojení uvnitř štábu vševojskové armády, kterým bylo možné předávat výsledné sestavy složkám štábu. Tak jak ukázaly zkušenosti z tohoto cvičení i předcházejících, je nutné postupně přecházet na „vyšší typy programů“, které by informace získávaly již z paměti počítače (údaje o vlastních jednotkách, údaje o nepřátelských palebných prostředcích apod.); bude také nutná integrace jednotlivých úloh.

Značný rozsah použití prostředků mechanizace a automatizace umožňoval důstojníkům cvičících štábů používat nové prostředky velení. Většina důstojníků se seznámila s charakteristikou a možnostmi prostředků mechanizace a automatizace a podle své specialnosti se naučili řešit úkoly pomocí této techniky.

Ze začátku cvičení vstupní údaje k řešení úloh vyplňovali analytici v součinnosti s důstojníky cvičícího štábu. V průběhu cvičení důstojníci cvičícího štábu v mnohých případech vyplňovali formuláře již sami. Zkušenosti potvrzují, že bude nutné, aby důstojníci štábu znali nejen způsob vyplňování formulářů, ale také podstatu úloh, použitou metodu, jednotlivá kritéria, omezující podmínky apod. Proto je nutná teoretická příprava důstojníků nejen těsně před cvičením, ale v průběhu celého výcvikového roku, aby určení důstojníci zvládli dané úkoly a při cvičení je využívali.

Rozhodujícím parametrem efektivnosti práce jak na štábech, tak i ve výpočtových střediscích byla kvalita používaných programů. Na programy, používané při cvičení, by měly být z hlediska jejich pracovního využití kladeny tyto základní požadavky:

— zajištění maximální variabilnosti zadání,

— jednoduchá struktura vstupních dat,

— jednoduchá obsluha,

— efektivní využívání magnetických pásek,

— co nejmenší nároky na počet přídavných zařízení zvláště pak magnetických páskových jednotek,

— signalizaci chyb zadání a možnost jejich oprav u samočinného počítače.

Při využívání programů na samočinném počítači se ukázalo jako nevhodné zavádění programů z děrných pásek. Bylo proto nutné sestavit program, kterým by byly všechny používané programy nahrávány na magnetické pásky u samočinného počítače, s možností jejich snadného a rychlého nahrávání z magnetické pásky do paměti samočinného počítače. Během cvičení se vyvolávání programů z magnetické pásky velmi osvědčilo a přispělo k zefektivnění práce, zvláště v situacích, které vyžadovaly práci v rychlém sledu s různými programy.

Podle zkušeností a poznatků získaných na spojeneckém cvičení ODRA—NYSA 69 v PLR a na cvičení „Bratrství ve zbraní“ 70 v NDR by byla velmi účelná mezinárodní výměna programů a seminář, na kterém by byly posouzeny současné programy z hlediska obsahu pracovního řešení programu, pracovní získávání vstupních údajů a pomoci, kterou poskytují výstupní sestavy štábu.

Bylo by účelné, vytypovat program, který by nejlépe splňoval předchozí podmínky s návrhem jeho zavedení do všech armád jako tzv. „jednotypový program“. Další zpracování tohoto „jednotypového programu“ by připadlo původnímu zpracovateli, aby podle požadavků ostatních armád zabezpečil předání základní dokumentace, nutné k zavádění v příslušné armádě.

Mechanizační prostředky použité jak samostatně na pracovištích důstojníků štábů, tak ve speciálních autobusech urychlují práci, zvyšují přesnost výpočtů a přispívají k zvýšení operativnosti velení.

Z mechanizačních prostředků byly použity tyto prostředky: Soemtron-215, účtovací automat, Soemtron-385, Chunor, Elka-22, Soemtron-220, účtovací stroj Askota 170/45, psací stroj Optima-528, elektronická kalkulačka EVDM-II.

Tabulka 1

Poř. číslo	Název a typ mech. prostředků	Ve které armádě se používá						Počet připravených a použitých úloh			Celkem
		BLA	MLA	PLA	NLA	SA	ČSLA	vše-vojsk	RVD PVO let.	týl	
1	Soemtron-215				×			15	13	21	49
2	Účt. automat Soemtron-385				×			—	—	8	8
3	Chunor		×					5	7	4	16
4	Elka-22			×			×	22	14	15	51
5	Soemtron-220	×						20	10	10	40
6	Účt. stroj Askota 170/45			×				22	18	15	55
7	Psací stroj Optima-528		×					3	1	4	8
8	Elektronická kalk. EVDM-II					×		30	10	12	52

Charakteristika prostředků automatizace a mechanizace viz příloha 1.

Použití v jednotlivých armádách a počet připravených a použitých úloh je uveden v tabulce 1.

Široký nástup koalice armád Varšavské smlouvy ve využívání mechanizační a automatizační techniky vyžaduje soustavně a cílevědomě plnit úkoly v dohodnuté mezinárodní dělbě práce při řešení problémů souvisejících s rozvojem automatizovaného systému velení a přísně respektovat stav rozvoje velení a racionalizační záměry v koaličním měřítku.

K dokreslení naší účasti uvádím tabulku 2 — Přehled použitých úloh na samočinných počítačích M-22 nebo ZPA-600.

Po roce 1970, kdy bylo vzpomenu 10. výročí mechanizace a automatizace v ČSLA, vstupujeme s mechanizací a automatizací do nové etapy charakterizované především širokou koaliční spoluprací při teoretické, organizační a technické přípravě a jejího postupného ověřování v praxi, tak jak tomu bylo na společenství cvičení „Bratrství ve zbraní“ v NDR.

Zařazení učebních otázek z oblasti automatizace velení na cvičení „Bratrství ve zbraní 70“ přineslo cenné poznatky pro všechny zúčastněné pracovníky. Na tomto cvičení došlo k úzké spolupráci mezi analytiky, programátory, spojaři a šifranty jak sovětské, tak německé, polské a československé armády.

	Cvičení Odra-Nysa 69	Cvičení Neutron 70	Cvičení „Bratrství ve zbraní“
použito všech programů	41	37	57
z toho čs. programů	4	37	15

Charakteristiky prostředků automatizace a mechanizace použitých na cvičení

Č.	Název prostředku	Od které armády	Určení	Všeobecná charakteristika
I. Stacionární výpočetní střediska				
1	Stacionární výpočetní středisko	NLA, PLA, SA, ČSLA	Oper. takt. a týl výpočty pro takt. a oper. složky velení	Ve VPS byly instalovány SP typu MINSK-22 a MINSK-32
II. Mobilní výpočetní stanoviště				
2	Mobilní informační výpočetní stanoviště	PLA	Používá se k sběru, zpracování, předávání informací a k operačním a týlovým výpočtům	Na spec. voze STAR-66 byl instalován voj- skový SP třetí generace typu RADON, přístroje k přenosu dat typu KAČENEC, 4 dálno- pisy RFT. Rychlost práce SP: sčítání 3,5 oper./sec., násobení 15 oper./sec., operační paměť 16 tis. slov, automatický přenos dat, pracuje rychlostí 600 ÷ 1200 bd se spolehlivostí 10 ⁻⁶ . Obsluha 5 osob
3	Mobilní výpočetní stanoviště	MLA	Používá se ke sběru, zpracování, předání informací a k operačně taktickým a týlovým výpočtům v divizi	Na spec. voze D-344 byl instalován zkušební prototyp počítače 3. generace typu EMG-810 a dálnopis. Rychlost práce: násobení 9 oper./sec., operační paměť 16 000 slov. Obsluha 3 osoby
4	Mobilní výpočetní stanoviště	NLA	Používá se ke sběru, zpracování a předávání informací a k operačně taktickým výpočtům v divizi	Ve štábním voze je instalován SP D4 a S 8201 druhé generace. Operační rychlost do 2400 op/sec., obsah paměti 496 slov. Pro vstup a výstup informace je připojen dálnopis RFT T-63 SU-13. Je možný výstup informací na DP rychlosti 50 bd. Kromě toho je počítač vybaven dispečerským zařízením, telefonem a rádiovou stanicí R-123. Obsluha 3 ÷ 4 osoby

Č.	Název prostředku	Od které armády	Určení	Všeobecná charakteristika
5	Mobilní informačně výpočetní stanoviště	SA	Používá se ke sběru informací od oddělení a služeb polního velení armády a divize, předávání těchto informací na VPS, ke zpracování na SP a předávání výsledků od SP oddělením a službám armády	Ve štábním automobilu je instalován polní desetiklávesový elektronkový výpočetní přístroj EDVM-5 a 5 různých telegrafních přístrojů. Z jednoho přístroje je možné předávat výsledky operačně taktických výpočtů přímo na pracoviště funkcionářů štábů. Pracovat na stanovišti a obsluhovat přístroje může max. 7 osob
III. Mobilní prostředky sběru a přenosu dat				
6	Mobilní stanice k přenosu dat A-1	PLA	Používá se k přenosu šifrované informace od taktických jednotek velení na operační	Ve štábním voze STAR-66 jsou umístěny přístroje k přenosu dat typu KAČENEC s rychlostí 600 ÷ 1200 bd se současným šifrováním a dešifrováním. Spolehlivost 10-9; dálnopisy RFT k děrování a opisu předávaných dat a jeden fototelegraf
7	Účastnická stanice A-2	PLA	Používá se ke sběru a rychlému předávání šifrované informace na operační jednotky velení	Ve štábním voze STAR-66 je umístěn přístroj k přenosu dat KAČENEC, široká ŘT (120 ř/min.), která má možnost tisknout současně 6 kopií. Obsluha 6 osob
8	Mobilní stanice k přenosu dat	NLA	Používá se k přenosu dat na polní štáby a stacionární VPS	Ve štábním automobilu G-5 je instalován přístroj k přenosu dat rychlostí 600 ÷ 1200 bd; k šifrování a dešifrování zpráv automat D-4 a S 8201 s rychlostí dešifrování 50—60 bd. (Tento automat byl použit k výpočtům operačně taktických úloh); dálnopis T-63 SU-13 a telegraf s přípojkou pro DP typu T-53. Obsluha podle typu práce – 2 ÷ 4 osoby
9	Mobilní informační stanoviště	ČSLA	Používá se k přenosu dat v operačních jednotkách velení	Ve štábním voze je instalován přístroj k přenosu dat typu STC s rychlostí 600 ÷ 1200 bd s možností uvést do provozu 2 duplexní a 4 poloduplexní vedení ke spojovací síti

Č.	Název prostředku	Od které armády	Určení	Všeobecná charakteristika
				Pro šifrování informace je stanoviště vybaveno speciálním přístrojem s rychlostí 600 ÷ 1200 bd. Jako záložní přístroj je použit PT-200 s rychlostí 200 bd. K děrování a opisu dat je instalován dálkopis FRT. Obsluha 6 osob
10	Mobilní stanice k přenosu dat	ČSLA	Používá se k přenosu dat v operačních jednotkách velení	Ve štábním voze P-V-3S je umístěn přístroj D-350 pracující rychlostí 50 bd bez zašifrování. Zařízení vyžaduje jeden 4 drátový telegrafní kanál. Obsluha – 1 osoba
11	Mobilní stanice k přenosu dat	ČSLA	Používá se k přenosu dat v operačních jednotkách velení	Ve štábním voze P-V-38 je instalováno zařízení k přenosu dat typu THG 1121 s rychlostí 600 ÷ 1200 bd bez současného šifrování. K šifrování je třeba použít zvláštní zařízení s rychlostí 50 ÷ 60 bd. Jako záložní je použit přístroj D ÷ 350. Obsluha 2 osoby
IV. Mobilní týlová výpočetní stanoviště				
12	Mobilní informační výpočetní stanoviště	PLA	Používá se k výpočtům na TVS	Ve štábním voze STAR-66 je instalován výpočetní automat ASCOTA-170/45
13	Mobilní výpočetní stanoviště	MLA	Používá se k výpočtům na TVS	Ve štábním voze je umístěn výpočetní automat ASCOTA-107/45, OPTIMA 528 a CHUNOR 157/158. Mimo to ještě zařízení k množení dokumentů
14	Mobilní výpočetní stanoviště	NLA	Používá se k výpočtům na TVS armády a divize	Ve štábním automobilu je umístěno zařízení SOEMTRON-385 a programy v kazetách. Vstup a výstup informací se děje za pomoci DP s tiskem na EPS. Je rovněž možný vstup z pultu. Ze spojovacích prostředků je k dispozici dispečink a telefon. Obsluha 2 osoby

Č.	Název prostředku	Od které armády	Určení	Všeobecná charakteristika
V. Prostředky mechanizace a ostatní zařízení				
15	Štábní automobil a prostředky mechanizace	ČSLA	Používá se v taktických jednotkách k urychlení štábních výpočtů, k výpisům z dokumentů, jejich množení a rozepisování	Ve štábním automobilu P-V-3S je instalován EPS CONSUL 251 se zařízením k děrování DP, dálkopis RFT, automatický vysílač D-352, elektronický kalkulační přístroj ELKA 6521, NISA, magnetofon TESLA D-4 se zařízením k záznamu telefonních rozhovorů a diktafon. Obsluha 3 osoby
16	Mobilní stanoviště pro množení dokumentů	ČSLA	Používá se k rychlému rozmnožení bojových dokumentů v taktických a operačních jednotkách velení	Ve štábním voze P-V-3S je umístěn přístroj Rexotoni k množení bojových dokumentů do formátu A3 (s maticí), ETI-350 k množení dokumentů přímo z originálu, HELIKOMBI k množení situace na mapě. Obsluha 3 osoby
17	Automatický systém uvědomování SVITAVA	ČSLA	Používá se ke svolání osob nacházejících se mimo útvar u takt. a operač. jednotek	Zařízení: - radiopřijímač váhy 225 gr., rozměrů 57 × 139 × 22 mm, - napájecí zdroj - akumulátor, pracující nepřetržitě 80 hodin, - zařízení pro kódování, které umožňuje vytvoření 21 typů různých kódů. Obsluha - 1 osoba
18	Mobilní stanoviště k rozmnožování dokumentů	PLA	Používá se k rychlému rozmnožení bojových dokumentů v taktických a operačních jednotkách - štábech	Ve štábním voze STAR-66 je instalován xerograf, thermofax, lihový rozmnožovací přístroj a prosvětlovací stůl, výpočetní pravítka, nomogramy. Obsluha - 2 osoby
19	Mobilní stanoviště uložení a výdeje dokumentů	PLA	Používá se jako tajná spisovna v taktických jednotkách velení	Ve štábním voze STAR-66 jsou instalovány speciální ohnivzdorné trezory k uchovávání dokumentů v polních podmínkách, nábytek a různé pracovní pomůcky. Obsluha - 1 osoba
20	Mobilní stanoviště k rozmnožování dokumentů	NLA	Používá se k rychlému rozmnožení dokumentů velkého formátu v taktických a operačních jednotkách - štábech	Ve štábním autobuse je instalován rychlokopírovací fotografický přístroj formátu 100 × 130 cm, thermafax, světlotiskový a lihový rozmnožovací přístroj

Proviantní zabezpečení vojsk

Proviantní zabezpečení vojsk je součástí týlového zabezpečení a proto jeho organizace a činnost je ovlivněna organizací a způsoby týlového zabezpečení vojsk. Jeho zvláštností oproti ostatním druhům materiálního zabezpečení je, že se uskutečňuje pravidelně a soustavně (v boji i mimo boj) a má přímý vliv na fyzický, zdravotní a morální stav vojsk.

S výsledky proviantního zabezpečení přicházejí denně do styku všichni vojáci a na řešení otázek proviantního zabezpečení vojsk se kromě příslušníků týlu podílí i řada velitelských orgánů. Z toho vyplývá i všeobecná aktuálnost problematiky proviantního zabezpečení vojsk.

Činnost proviantního zabezpečení se uskutečňuje na těchto hlavních úsecích: zásobování, výroba a stravování.

Zásobovací úsek zahrnuje přesun, skladování a rozdělování proviantu na jednotlivých zásobovacích stupních. Organizace přesunu proviantu je závislá na organizaci celého dopravně zásobovacího systému. Hlavní současný problém tohoto úseku je požadavek na snížení manipulace s proviantem na všech zásobovacích stupních, zejména na stupni útvar a svazek.

V současné době i blízké perspektivě budou k zabezpečení vojsk k dispozici tyto hlavní druhy proviantu:

- nedotknutelná dávka potravin (ndp),
- konzervová dávka potravin (kdp),
- dávka předpřipravených potravin (dpp),
- denní dávka potravin (ddp).

Složení a účel nedotknutelné dávky potravin jsou všeobecně známy. Konzervová dávka potravin je složena z připravených pokrmů ve formě konzervy, které je možné konzumovat ve studeném stavu nebo po ohřátí. Dávka předpřipravených potravin je složena z takových druhů potravin, které umožňují přípravu stravy v krátkém čase. Jsou baleny pro určitý počet osob, a to jako jednotlivá denní jídla nebo jako celodenní komplety. Denní dávka potravin je složena z čerstvých potravin nebo převážně čerstvých a částečně z konzervovaných potravin (např. masová konzerva).

Podmínky ke snížení manipulace (kompletací a paletizací, mechanizací vykládacích a nakládacích prací) jsou u konzervových dávek a dávek předpřipravených potravin plně vytvořeny. Zcela opačný stav je však u denních dávek potravin, které jsou složeny převážně z běžných (komerčních) druhů potravin balených v komerčních obalech. Z hlediska výživy a ekonomického je nelze jako zdroj k přípravě stravy vyloučit.

Je o tyto hlavní druhy potravin:

- chléb (chlebová mouka),
- maso (masová konzerva),
- brambory a zelenina,
- ostatní potraviny (tzv. tvrdý proviant).

Z hlediska manipulace a uchování je tedy denní dávka potravin složena z odlišných druhů potravin, což značně ztěžuje podmínky pro kompletaci a paletizaci.

Další zvláštností při zásobování proviantem je, že se skladba proviantu v ce-

lém zásobovacím cyklu mění. Toto se pravidelně vyskytuje u chlebové mouky, která se přisunuje jen těm zásobovacím stupňům, kde jsou polní pekárny a na další stupně se přisunuje chléb.

Z uvedeného vyplývá, že úplná kompletace proviantu, tj. aby určitý komplet byl přisunován od frontu až k hospodářským výdejním není možná.

Po zvážení všech hledisek, včetně ekonomických, je v současné době i pro nejbližší perspektivu reálné snížit manipulaci s proviantem kombinací několika dílčích opatření, jako např.

- k zásobování tvrdým proviantem využívat boxpalety, ve frontových skladech do nich plnit jednotný počet denních dávek;

- v rámci svazku přisunovat menším útvarům proviant na dva dny, taktéž v rámci útvaru proviant hospodářským výdejním na dva dny (střídavě).

Základem zabezpečení vojsk proviantem jsou **pohyblivé zásoby proviantu**. Jejich výše a rozložení musí být v souladu se zásobovacím systémem — musí z něho vycházet a zpětně vytvářet podmínky k zabezpečení vojsk v daném zásobovacím systému.

Při mechanickém porovnání výše pohyblivých zásob jednotlivých druhů materiálů se někdy vyskytuje názor, že současné pohyblivé zásoby proviantu jsou zbytečně vysoké. Tento názor však nebere v úvahu podstatnou zvláštnost proviantního zabezpečení — vojska se nezabezpečují přisunutým proviantem, ale stravou. Nejde tedy jen o zásobovací činnost, ale kromě toho o výrobu a přípravu stravy. Při tomto zpracování proviantu se vlastní zabezpečení vojsk časově prodlužuje. Dále je nutné si uvědomit, že denní minimální spotřeba je jedna denní dávka proviantu.

Z uvedených hledisek na výši a rozložení pohyblivých zásob proviantu vyplývají tyto požadavky:

- u vojáka (v bojovém vozidle) mít 1—2 ndp;

- u hospodářské výdejny jsou žádoucí 2—3 dd proviantu,

- v plukovním skladu proviantu 1—2 dd proviantu,

- v divizním skladu proviantu 2 dd proviantu,

- v armádním skladu proviantu 2 dd proviantu,

Tato výše pohyblivých zásob proviantu u hospodářské výdejny vyplývá z toho, že na tomto stupni je nutné mít k dispozici všechny druhy proviantu, tj. kdp, dpp a ddp, neboť potřebu jednotlivých druhů nelze předem stanovit; kdp a dpp je nutné používat jen tehdy, není-li možno použít ddp. V plukovním, divizním a armádním skladu proviantu je třeba mít 1 ddp a v rámci druhé dávky proviantu mít část ndp, kdp a dpp.

Výrobní úsek zahrnuje výrobu chleba a masa. V současné době jsou otázky spojené s výrobou chleba v rámci proviantního zabezpečení nejzávažnější. Poněvadž chléb tvoří podstatný podíl denní stravy vojáka nevyžadující další úpravy před konzupcí, jeho potřeba při zabezpečení vojsk v soudobých bojových podmínkách vzrostla. Současně však charakter a zejména tempo soudobého boje podstatně zhoršily podmínky k jeho výrobě.

ČSLA je vybavena dvěma druhy polních pekáren — polní pekárna KPN a polní mechanizovaná pekárna. Polní pekárna KPN má 6 pecí KPN a nejmenší výrobní jednotkou je soupřava 2 pecí KPN s průměrnou denní (za 24 hodin) kapacitou 5 000 denních dávek chleba. Technické zařízení těchto polních pekáren je již částečně zastaralé. Výhodou je však jeho jednoduchost a tím i provoz a opravy zařízení, jakož i průchodnost v terénu.

Polní mechanizovaná pekárna je mobilní zařízení na kontinuální výrobu chleba. Samostatnou výrobní jednotkou je výrobní agregátor s denní kapacitou 9 000 denních dávek chleba. Převážná část výroby je mechanizována a některé úkony jsou automatizovány. Polní mechanizovaná pekárna je vybavena 4 výrobními agregá-

ty. Pažadavky na provoz a opravy této pekárny jsou samozřejmě vyšší. Jelikož výrobní agregát je umístěn ve 3 návěsech, má tato pekárna horší průchodnost, což negativně ovlivňuje její organické začlenění na stupni svazek.

Uvedená kapacita se rozumí za 24 hodin nepřetržitého pečení [tj. počínaje prvním upečeným chlebem od zahájení výroby], nikoliv celkové výroby chleba. Před vlastním pečením probíhá výroba kvasů a těsta, která ovlivňuje [snižuje] skutečnou kapacitu polních pekár.

Polní pekárny KPN mohou vyrábět chléb dvěma způsoby; tzv. „klasickým vedením kvasů“, první chléb je upečen za 12 — 13 hodin a zkrácenou technologií, při které je první chléb upečen za 4 hodiny. Nevýhodou této zkrácené technologie je soustavná potřeba poměrně velkého množství droždí, jehož zabezpečení v polních podmínkách činí určité potíže.

Polní mechanizované pekárny vyrábějí chléb jednoduchou technologií, první chléb je upečen za 4 hodiny. Při výrobě je též soustavná potřeba droždí.

Skutečná kapacita polních pekárů závisí na tom, jak často se přemísťují a jaký druh technologie výroby je používán.

Při tzv. klasickém vedení kvasů mají polní pekárny KPN tuto průměrnou kapacitu:

přemísťování za 24 hodin	— 30 %
36 hodin	— 50 %
48 hodin	— 60 %
72 — 96 hodin	— 70 %

Polní mechanizované pekárny a polní pekárny KPN při zkrácené technologii výroby mají tuto průměrnou kapacitu:

přemísťování za 24 hodin	— 60 %
36 hodin	— 70 %
48 — 72 hodin	— 75 %
96 hodin	— 80 %

Jak často se polní pekárny přemísťují, závisí v podstatě na tom, na kterém stupni velení jsou organicky nebo dočasně začleněny.

V současné době se organické začlenění polních pekárů předpokládá na těchto stupních:

— vševojskový svazek — polní pekárna KPN,

— armáda — polní mechanizovaná pekárna,

— front — několik polních pekár.

Týl svazku a armády se v útočném boji (operaci) přemísťuje zpravidla denně. Při současném přemísťování polních pekárů by jejich kapacita výroby potřeby chleba svazku nezabezpečovala a proto je nutné polní pekárny přemísťovat za 36 — 48 hodin, tj. dočasně je ponechat na místě samotné a potom je přesunout za týlem svazku (armády) do nového prostoru rozmístění.

Polní pekárny mohou vyrábět též skladovatelný chléb, který je balený ve speciálních papírových pytlích a zachová si vlastnosti (chuť, vůni, měkkost) čerstvého chleba nejméně 4 týdny.

Maso vyrábějí polní masné závody, jejichž organizační začlenění se předpokládá u týlu frontu. V celkovém zabezpečení vojsk masem se nevyskytují podstatné problémy, neboť část masa bude kryta masovými konzervami. Polní masné závody vyrábějí maso a masné výrobky (uzeniny). Čerstvým masem a některými druhy vnitřností se budou přednostně zásobovat určené kategorie vojáků, jako např. nemocní a letci.

Při zabezpečení vojsk masem je nutné současně zabezpečit jeho uchování. V současné době jsou prostředky k uchování masa (chladicí přepravníky) u svazků a vyšších zásobovacích stupňů. V nejbližších letech budou malými chladicími přepravníky vybaveny i útvary, čímž bude problém uchování masa u vojsk vyřešen.

Na úseku stravování se bezprostředně realizuje cíl proviantního zabezpečení — denní zabezpečení vojáků stravou. Z hlediska požadavků výživy a ekonomických možností našeho národního hospodářství i v soudobém boji zůstává hlavní formou stravování teplá strava. Používání konzervových dávek potravin se předpokládá

proto jako dočasné, častější jen u malých jednotek a jednotlivců.

Příprava stravy je organizována po praporech, stravu připravuje hospodářské družstvo, které k tomu účelu rozvinuje hospodářskou výdejnu. Hlavním prostředkem k přípravě stravy jsou polní kuchyně. V současné době a blízké perspektivě má ČSLA k přípravě stravy u jednotek k dispozici přívěsné kuchyně, které je možno přesunovat v přívěsu za nákladním autem nebo na něm. Toto řešení vyplývá zejména z požadavku — aby dopravní prostředky nebyly jen jednoúčelo-

vé. Z hlediska organizace zabezpečení vojsk stravou v soudobých bojových podmínkách má některé problémy. Zejména z hlediska požadavků ochrany proti účinkům ZHN je použití polní kuchyně v přívěsu u bojových jednotek nevhodné a ani umístění polní kuchyně pod plachtou tyto požadavky nesplňuje. K přisunu stravy bojovým jednotkám nestačí již kolová vozidla, což je problém celého týlu praporu. Bude-li mít týl praporu k dispozici k přesunu materiálu jednotkám pásová nebo kolopásová vozidla, bude vyřešena i otázka přisunu stravy.

Charakter a způsob vedení soudobých operací a bojové činnosti si vynutil i některé změny z organizací proviantního zabezpečení vojsk, což se projevilo mj. ve zkvalitnění proviantní techniky u vojsk i u polních proviantních zařízení. Otevřenou otázkou v tomto směru dosud zůstává, zda tyto požadavky dostatečně splňují i současné prostředky na přípravu stravy.

Vláda postaví armádu a brannost našeho lidu na nový ústavní právní podklad. Postará se o vypracování osnov příslušných zákonných opatření, kterými se upraví význačné postavení armády v našem státním a národním životě. Navrhne vydání zvláštního zákona o služebních a požitkových poměrech příslušné armády. Na podkladě těchto legislativních opatření vypracuje pak vojenská správa do dvou let základní řády a předpisy pro armádu; bude v nich využito válečných zkušeností vlastních, jakož i nejmodernějších zkušeností jiných armád, zejména Rudé armády.

(Z Budovatelského programu třetí vlády Národní fronty Čechů a Slováků, předneseného K. Gottwaldem v ústavodárném Národním shromáždění dne 8. 6. 1946.)

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

Dosahování vysokého tempa útoku v horách

V horách jsou velmi omezené možnosti manévru. Přesto vojska budou usilovat o to, aby udržela vysoké tempo útoku s cílem předstihnout bránícího se nepřítele a zbavit ho možnosti organizovat obranu na výhodných čarách v hloubce; tím zabrání i narůstání jeho úsilí. Nesplní-li útočící vojska tento úkol, nepřítel může poměrně malými silami po dlouhou dobu udržet rozhodující postavení v jeho obraně. Potom nezbývá nic jiného, než aby útočící vojska postupně prolamovala každé obranné postavení.

Rozhodujícím prostředkem průlomu nepřitele obrany jsou bezesporu jaderné zbraně. Přitom ovšem musíme počítat s tím, že jejich použití na jedné straně otevírá cesty útočícím vojskům, na druhé straně však pomáhá obránci v jejich přehrazení. Základ vytváření převahy nad nepřítelem hledáme z toho důvodu nejen v efektivnosti použití jaderných zbraní, ale i ve způsobech bojové činnosti vojsk. To znamená využívat plně dnešního vojenskotechnického vybavení vojsk a nacházet takové způsoby bojového použití sil a prostředků, které by nejlépe odpovídaly konkrétním podmínkám situace a umožnily předstihnout nepřítele v rychlosti manévru.

Hovoříme-li o nutnosti dosáhnout vysokého tempa útoku, musíme mít na zřeteli především jeho odpovídající hodnotu, která vyjadřuje stupeň převahy nad nepřítelem a schopnost k manévru vůbec a v každém konkrétním případě zvláště. Ukazatelem tempa v soudobých podmínkách přinejmenším je taková jeho hodnota, která by umožnila včas využít výsledků vlastních jaderných úderů nebo předstihnout odpovídající protimanévr nepřitele.

Při plánování operace nepotřebujeme relativní, ale zcela určité hodnoty. Při tom bereme v úvahu především všechny charakteristické údaje minulé války, možnosti nových bojových prostředků, podmínky válčiště a zkušenosti ze cvičení posledních let. Hodnotíme-li zkušenosti cvičení, velmi opatrně a pečlivě si všímáme a vylučujeme subjektivní názory těch, kteří je zpracovali a řídili. Shrňme-li všechny kladné i záporné stránky hodnocení, přicházíme k závěru, že tempo v horách

v bezjaderném období války může dosahovat 25–30 km, v jaderném období války 35–40 km za den.

Zabezpečení nepřetržitého udržování vysokého tempa útoku v soudobých operacích předpokládá, tak jako nikdy před tím, **mohutné současné úderu na celou hloubku nepřátelské obrany**. Nezbytnost takových úderů je předpokladem úspěchu i v horách. Na samostatných směrech o malé kapacitě, které je možné poměrně snadno přehradit, velmi často dochází k jakémukoli střetnutí obou stran. To ve své podstatě vede ke zpomalování útoku. Proto v horách, kde výhodných čar k obraně je víc než dost, budou vojska uplatňovat takovou bojovou činnost, která by vylučovala postupné „prokousávání se“ každým obranným postavením nepřítel.

Současného zničení, průlomu obrany a rozvíjení úspěchu do značné hloubky můžeme dosáhnout jen v tom případě, jestliže v zápětí po hromadném jaderném úderu vysadíme do nepřátelského týlu operační a taktické vzdušné výsadky. Tím donutíme nepřítel, aby rozpůlil své úsilí a vnutíme mu prakticky novou frontu boje. Současně to umožní vlastním vojskům útočit z různých směrů na nepřítel, dělit jeho uskupení a ničit je po částech. Současný úder do celé hloubky operační sestavy nepřítel může tedy představovat spojení hromadného jaderného úderu s útokem ze vzduchu, který směřuje k obsazení nejdůležitějších rajónů a rozhodujících postavení horského terénu v jeho týlu, zahrnutých do celkového systému obrany.

Vzhledem k tomu, že vojska nemají dosud ve výzbroji dostatečné množství prostředků k zabezpečení přepravy početných sil vzduchem do týlu nepřítel, nadále si udržuje svůj **význam tempo průlomu, na němž ve značné míře závisí tempo útoku v celku**. Zejména to platí o bezjaderném období operace, kdy vojska značnou část svého úsilí a času budou věnovat právě průlomům připravených čar obrany.

Před zavedením jaderných zbraní byl průlom obrany ve vysokém tempu vždycky problémem číslo jedna. Jeho rozpracováním se zabývali nejpřednější vojenští teoretikové. Vyřešit tento problém se jim v plné míře nepodařilo, neboť existovalo dostatečné množství prostředků, které by mohly odstranit rozpor mezi možnostmi palby a pohybu. Tento rozpor existuje i nyní, ale podstatně se změnil. Nepříteli velmi často nezbyde praktický čas, aby uskutečnil plánovanou protiopatření: ihned za palebným úderem následuje úder hlavního uskupení sil a prostředků, které tvoří útočící sledy. Další studium, které by smě-

řovalo k dalšímu zmenšení tohoto rozporu, je třeba vést ve směru maximálního zvětšování samostatnosti útočících sledů.

Vysoké samostatnosti útočících sledů můžeme v dnešních podmínkách dosáhnout tím, že začleníme do jejich sestavy tankové svazky a útvary. To potvrzují i zkušenosti cvičení vojsk jednoho vojenského okruhu. Dobrá příprava tankových osádek byla základem toho, že tankové útvary a jednotky i v horách dokázaly vysokou pohyblivost na bojišti. Těmto ve značné míře napomohlo i zavedení bojových vozidel pěchoty a široké využívání vrtulníků. Těsná součinnost těchto sil v průběhu průlomu umožňuje rozhodně přenést úder do hloubky a řešit značnou část úkolů z chodu.

Vysoké tempo útoku závisí i na šířce úseku průlomu a na vytvořených hustotách v silách a prostředcích. V bezjaderném období války musí být minimální šířka úseku průlomu taková, aby současněmu úderu vlastních sil a prostředků v průběhu útoku byla vystavena celá bojová sestava nepřítel. To zbaví nepřítel možnosti, aby zabránil vytvoření vznikajícího průlomu do doby, než útočící vojska dosáhnou narůstání úderu. V závislosti na hodnotě vybudování nepřátelské obrany a její pevnosti, na uskupení jeho sil a prostředků, šířka úseku průlomu divize se pohybuje v rozmezí od 3–4 km.

Na výhodných podmínkách terénu je nejúčelnější plánovat úder na styku dvou sousedních divizí. Tím vytváříme možnost vytvořit maximální hustoty sil a prostředků a prolomit nepřátelskou obranu na frontě do 8 km. V takovém případě úsilí dvou divizí se prostě nesčítá, ale síla společného úsilí na jednom úseku průlomu bude značně vyšší. To je zdůvodněno tím, že odolnost obrany při úderu současně na jednom úseku se snižuje rychleji, než při jednotlivých úderech na téže frontě, ale na několika samostatných úderech.

K dosažení vysokého tempa průlomu je účelné spojit čelní úder vojsk s činností částí sil na křídlech a v blízkém týlu nepřítel. Tím myslíme obcházení odřady a speciální odřady, dále taktické vzdušné výsadky, které v perspektivě doplní vzdušná úderná vojska. Takové použití sil a prostředků zvyšuje sílu a efektivnost celkového úderu a zvyšuje rozsah fronty bojového působení na nepřítel. To vede k rozšíření úsilí nepřítel a k jeho přinucení vést boj a odrážet úder i ze směrů, kde to vůbec neočekával. Činnost těchto sil musí kromě toho paralyzovat celý systém obrany, zejména v prostorech průsmyků a horských přechodů, které nesmí obránce zničit.

Vysoké tempo průlomu a útoku vcelku závisí na schopnosti vojsk co nejdříve využívat výsledků vlastních jaderných úderů na nepřítele. To ve své podstatě závisí na možnosti co nejvíce zkrátit čas mezi jadernými údery a vyjitím vojsk do prostoru ničení, který právě v podmínkách horského terénu dosahuje značné hodnoty. Z dříve uvedených zásad vyplývá, že nejradikálnějším způsobem tohoto řešení je široké použití taktických a operačních výsadek, vysazovaných v zápětí po jaderných úderech. Omezíme-li ovšem jejich činnost jen úkolem udržet obsazené rajóny na směrech útoku, nepříznivě se to odrazí na zvýšení tempa útoku v celku. Aby vzdušné výsadky měly bezprostřední vliv na průběh průlomu operační obrany, dostávají aktivnější úkoly — v součinnosti s čelně útočícími vojsky vstřícnými údery podílet se na ničení protistojícího uskupení. Podle zkušeností manévru DNÉPR je účelné vzdušné výsadky vysazovat v řadě případů do hloubky 120—150 km od čáry fronty, a to v několika prostorech.

Včasné využití výsledků jaderných úderů na nepřítele neomezujeme použitím jen vzdušných výsadek. Na významu nabývá bojová činnost předsunutých odřadů. Poučné jsou v tomto směru zkušenosti cvičení jednoho vojenského okruhu, kde útok v zápětí za jadernými údery vedly předsunuté odřady bez rozvíjení hlavních sil divizí. Hlavní síly si tak uchovály volnost manévru na ty směry, kde se mohl projevit úspěch. Jen v těch případech, kdy bojová činnost předsunutých odřadů z chodu neměla úspěch, zasáhly do boje hlavní síly; částí sil útočily čelním úderem, široce používaly obchvatů a obejití nepřátelských odporů.

Zvláště účinná je činnost předsunutých odřadů, do jejichž sestavy se vyčleňují tankové útvary. Ty se nezavazují do boje, snaží se proniknout do hloubky obrany nepřítele, předstihují manévry jeho záloh, obsazují a drží do příchodu hlavních sil rozhodující prostory horského terénu a důležité úseky připravených obranných postavení v hloubce.

Při zabezpečování vysokého tempa útoku mají velký význam **obcházející odřady**. I když jejich manévry vzhledem k těžko dostupným úsekům terénu vyžaduje mnoho času, výsledky jejich bojové činnosti se projeví velmi zřetelně na tempu útoku za předpokladu, že se vysílají včas a do značné hloubky.

Při boji o dosahování vysokých temp útoku je nutné brát v úvahu jednu zvláštnost horského terénu. V podstatě je podmiňována tím, že v horách více než kde jinde střídají se v poměrně rozsahově

omezených prostorech dostupné a těžko dostupné úseky. Proto úkolem vojsk bude po dosažení dostupných úseků maximálně využít výhodných podmínek terénu a rozvíjet útok ve vysokém tempu a tak kompenzovat nezbytné snížení tempa útoku v těžko dostupných prostorech.

Důležitou povinnost v tomto směru mají velitelé a štáby, kteří ještě před dosažením dostupných prostorů musí předvídat potřebná opatření k rozvinutí úspěchu. Především je nutné ničit zálohy nepřítele, které se přesunují k protiúderům a protiztečím v terénu, který umožňuje široký manévry silami a prostředky. V této době je rovněž zapotřebí zasadit do sražení vlastní zálohy a vyslat vysocí pohyblivé předsunuté odřady, způsobící k dlouhodobé činnosti v odtržení od hlavních sil svazků. Velký význam mají

— včasný přechod k pronásledování nepřítele s cílem zabránit jeho odchodu,

— obsazení výhodných obranných čar v týlu nepřítele,

— dovedné střídání činnosti v bojových, předbojových a pochodových sestavách.

K udržení požadovaného tempa útoku i v těžko dostupných úsecích horského terénu je účelné s potřebným časovým předstihem před příchodem hlavních sil zahájit **úder na nepřítele, který brání prostory horských soutěsek**. Aktivní bojová činnost vzdušných výsadek a rozhodná činnost obcházejících odřadů, v jejichž sestavě působí (nebo i samostatně) skupiny průzkumu a ničení jaderných min, umožňují obsadit průsmyky a jiné horské soutěsky v neporušeném stavu.

Velký význam při udržování vysokého tempa útoku má **dovedné použití jaderných zbraní**. Soustavně musíme uvažovat o zvláštnostech horského terénu, abychom vyloučili možný vznik závalů a zhoření v prostoru průsmyků a soutěsek, které by byly velkou překážkou na směrech útočících vojsk. Na tyto prostory plánujeme zpravidla jednotlivé jaderné údery s náloží malého ráže s výbuchem ve velké výšce a epicentrem mimo úseky, kde hrozí nebezpečí jejich zničení. Pozemní výbuchy plánujeme převážně jen v případech, kdy je nezbytné na dlouhou dobu izolovat nepřátelské zálohy od nejdůležitějších prostorů nebo na směrech, kde útok nemá operační význam nebo se nevede vůbec.

V úsecích horských soutěsek má zvláštní význam bojová činnost stíhacího bombardovacího letectva, které včas a spolehlivě umlčuje cíle malých rozměrů, ukryté v roklinách horského terénu. Letectvo je jediný prostředek, který je schopen zabezpečit činnost vzdušných výsadek

a obcházejících odřadů v týlu nepřítele. Zejména to platí v případě, kdy nemůžeme použít jaderné zbraně. V průběhu útoku v horském terénu připouštíme možnost, aby velitelé útvarů měli právo výzvy letectva na bojiště. To jim dovolí operativněji řešit palebné úkoly.

Správná volba směrů úderů je jednou z podmínek dosahování vysokého tempa útoku. Nejčastěji volíme úderu na nedostupnějších směrech, kde s výhodou využíváme všech druhů vojsk. Činnost hlavních sil úderných uskupení rozvinutých na nejdostupnějších směrech může být však velmi často neutralizovaná hlavními silami nepřítele. Proto v horách, zejména v bezjaderném období války, je velmi důležité nejen absolutní hodnota sil a prostředků na tom či onom směru, ale i hodnota převahy sil a prostředků nad nepřítelem na každém zvoleném směru. Vzhledem k tomu bude účelné bojovat především tam, kde množství rozvinutých sil a prostředků nemusí být příliš velké, ale zabezpečí palebnou převahu nad nepřítelem, jeho úplnou porážku v krátké době a rozhodné rozvinutí útoku do hloubky.

Při rozvinutí útoku ve vysokém tempu v operaci, která začíná použitím jen konvenčních zbraní, mají velký význam úderu na omezeném množství směrů ve spojení se širokou demonstrační činností na jiných směrech. To umožní oklamat nepřítele o cílech vojsk frontu (to je v horách důležité, neboť nepřítel předem zná pravděpodobné směry činnosti) a zabezpečí útočícím vojskům velkou operační taktickou samostatnost a schopnost bez přestávky a ve vysokém tempu řešit uložené úkoly.

Při vedení bojové činnosti v hloubce vyvíjíme se rozptylování sil a prostředků na všechny dostupné směry. Pečlivě je hodnotíme z hlediska řešení hlavního úkolu a perspektiv rozvíjení bojové činnosti. Nebezpečí rozptylování sil a prostředků vyplývá nejen ze zvláštností terénu, ale i z předvídané činnosti nepřítele. Jako příklad uvádíme útok 23. února německých fašistických vojsk v Nalčikovské operaci v říjnu 1942. Útvary naší 37. A, které odcházejely početnými horskými soutěskami, vázaly bojem útvary 23. td. V důsledku toho úderné uskupení nepřítele postupně sláblo a rozptýlilo se na samostatné izolované skupiny. 23. td tak ztratila svou údernou sílu a byla přinucena zastavit útok.

Abychom nedopustili snížení tempa útoku, snažíme se vždy správně vyhodnotit obranné čáry nepřítele, jejichž průlom by narušil pevnost jeho obrany jako celku.

Současně s určením rozhodujících směrů útoku určíme i uskupení vojsk, které se postupně zmocní obranných čar nepřítele. Při určování potřebných hustot sil a prostředků vycházíme z jejich maximálních hodnot, potřebných k průlomu nejvíce opevněných postavení nepřítele na každém směru. V průběhu operace nevylučujeme možnost přenesení úsilí na jiný směr, abychom tak zabezpečili rozvíjení útoku ve vysokém tempu.

Tak např. na válečné hře jednoho vojenského okruhu rozhodl se velitel přenést hlavní úsilí jedné armády na nový směr hlavního úderu. To bylo podmíněno tím, že útočící svazky na původním směru ztratily svou bojeschopnost a obnovit ji v krátké době bylo nemožné. Kromě toho současně pokračování útoku na původním směru ve vzniklé situaci rozhodujícím způsobem neovlivňovalo celý průběh operace. Přenesení úsilí na nový důležitější směr v hloubce umožnilo frontu rozvíjet útok bez snížení tempa útoku.

Nebudou-li vojska používat jaderné zbraně, často se budou snažit nepřítele obklíčit. V souvislosti s tím vzniká problém likvidace obklíčeného nepřítele v pokud možno nejkratší době. V horách to má obzvláštní význam, neboť i malé síly obklíčeného nepřítele jsou schopny poměrně dlouhou dobu bránit obsazené prostory soutěsek a odrážet silnější uskupení. Tím mohou na dlouhou dobu přehradit nej důležitější komunikace a zbavit naše hlavní síly operačních svazů možnosti manévru a podmínek k rozvinutí dosaženého úspěchu ve vysokém tempu.

Abychom tomu zabránili, je velmi důležité současně s manévrem k obklíčení zahájit úderu, které směřují k odříznutí nepřítele od výhodných úseků terénu a k jeho vytlačení od komunikací; tím nepřítele znemožníme, aby se mohl zachytit v prostoru obklíčení a organizovat kruhovou obranu. Kromě toho vysíláme obcházející a předsunuté odřady a vysazujeme vzdušné výsadky s cílem obsadit průsmyky, další postavení, jakož i důležité úseky a horkostavení, kde by se mohl obklíčený nepřítel opevnit.

Vysokého tempa v útočné operaci dosahujeme především **nepřetržitým vedením bojové činnosti**. Zahájení úderu z chodu nejen na začátku operace, ale i ve všech jejích obdobích je jednou z nejdůležitějších podmínek rozvíjení operace bez přestávky. Tím zbavíme nepřítele možnosti přijmout včasná protioopatření a stabilizovat frontu obrany. Nepřetržitosti a v důsledku toho i vysokého tempa útoku v operacích minulé války dosahovala vojska ve značné míře vedením bojové čin-

nosti velkých sil nejen ve dne, ale i v noci. V soudobých podmínkách, kdy vojska mají ve výzbroji osvětlovací prostředky a přístroje pro noční vidění, musí noci využívat nejen k řešení dílčích či pomocných, ale především hlavních úkolů operace.

K udržování nepřetržitosti útoku v operaci zahájené jen konvenčními zbraněmi má velký význam připravenost hlavních sil raketového vojska a letectva k okamžitému zahájení prvního jaderného úderu. Např. na cvičení JARNÍ BOUŘE vojska dosáhla vysokého stupně připravenosti těchto prostředků ničení (do 75 %) centralizovaným plánováním prvního jaderného úderu a přemístováním raketových brigád frontu a armád. Velitel a štáb předvídal v plánu nejvyšší připravenost (100 %) k zahájení operace a v nejdůležitějších obdobích operace (při průlomu hlavních obranných čar nepřítele, při úthroze protiúderu apod.).

Již jsme zdůraznili, že samotné použití jaderných zbraní v horách nemusí přispět ke zvýšení tempa útoku. Ke zrychlení postupu vojsk je účelné široce využívat především takových způsobů bojové činnosti, které umožní jednak co nejrychleji a nejúplněji využít vlastních jaderných úderů, jednak maximálně oslabit následky jaderných úderů nepřítele. Za těchto předpokladů vzroste tempo útoku z 25–30 na 35–40 km za den. Vyšší tempa útoku budou velkou výjimkou, neboť omezená dostupnost prostorů stranou komunikačních směrů, řada obranných čar v hloubce sestavy nepřítele a velké množství úzkých míst, které lokalizují náš útok a omezují frontu bojové činnosti šířkou dostupných úseků — to vše umožňuje obránci i přes případné velké ztráty nevelkými silami po dlouhou dobu bránit a držet rozhodující postavení.

Je-li v průběhu operace zřejmá úhroza jaderných úderů, co nejvíce aktivizujeme bojovou činnost svazků prvního sledu k navázání dotyku s nepřítelem a vojska druhých sledů a záloh na přesunu co nejrychleji převádíme přes úseky průsmyků či jiných soutěsek, které mohou být prvotními objekty nepřátelských jaderných úderů.

Přechod k použití jaderných zbraní povede nezbytně k náhlým změnám ve způsobech vedení bojové činnosti, které ve značné míře budou záviset i na množství ztrát obou stran. Udržení nepřetržitého vedení útoku ovlivní i to, jak rychle vojska obnoví svou bojeschopnost.

Velkou úlohu v tomto směru sehrají smíšené odřady, i když dřívější názory na jejich použití a úkoly jsou idealizová-

ny. Smíšené odřady nemohou vyřešit problém nepřetržitosti útoku, protože k jejich vytvoření budeme potřebovat mnohem více času, než jsme předpokládali. Přitom budou mít svůj vliv i následky morálně-psychické působení jaderného napadení nepřítele na vojska; tento faktor nemůžeme dobře předvídat a hodnotit vzhledem i k dalším různým prvkům situace, která vznikne po nepřátelských úderech. Přesto však smíšené odřady budou v určitých případech jediným prostředkem, který může pokračovat v útoku proti ještě slabším silám nepřítele. Kromě toho, k zabezpečení překonání nepřátelské obrany ve vysokém tempu za této situace, armáda i divize musí mít k dispozici neustále připravené síly a prostředky, které budou schopny ihned nahradit svazky a útvary prvních sledů, které ztratily bojeschopnost.

Neméně důležitým problémem, těsně spjatým s dosahováním vysokého tempa útoku, je **dovedné používání vojsk v podmínkách radioaktivního zamoření**. Celý problém mnohdy zúžujeme jen na jednu jeho součást — na překonávání pásma zamoření. Činnost vojsk v těchto podmínkách je však mnohem složitější souhrn bojového úsilí. To se zvláště zřetelně projevuje v horách, kde možnosti obejít pásmo zamoření jsou velmi omezené, a proto hlavní síly svazků i svazů je budou muset nejen překonávat, ale v nich i bojovat. Při plánování operace a stanovení tempa útoku předvídáme vzhledem k tomu možnou radiaci situací po rajónech a obdobích bojové činnosti. Zámysl se všemi jeho ukazateli rozpracujeme s přihlédnutím k vlivu, který bude mít radiace na celý průběh operace. To umožní správně kalkulovat varianty použití sil a prostředků a zvolit takové způsoby bojové činnosti, které nejvíce odpovídají situaci. Situace se může sice změnit, ale úsilí vojsk musí vždycky směřovat k řešení dříve daných bojových úkolů. Např. vyvedení vojsk ze zamořeného pásma nesmí být jen prostým vyjitím z nebezpečného prostoru, ale především začátkem manévru k přenesení úsilí na nový směr nebo začátkem jiného způsobu bojové činnosti, kterému nejvíce odpovídá vzniklá situace.

Nezávisle na tom, budou-li vojska v zamořených pásmech nebo v jejich blízkosti, budou-li je překonávat v duchem nebo po zemi, budou-li je obcházet nebo vyčkají snížení úrovně radiace — základem zůstane vždycky zásada pokračovat v útoku a splnit úkoly bez snížení tempa útoku a ne pouhé vyvedení vojsk do bezpečných prostorů, které v jaderné válce nebude ani lehké najít.

Možnosti obejít pásma radiálního zamoření jsou v horách velmi omezené. K obejití pásem je třeba překonávat značné vzdálenosti a často vracet vojska a techniku po komunikacích v obráceném směru; to při málo rozvinuté síti cest je spojeno s velkými potížemi a ztrátou času. Vyčkávat na snížení úrovně radiace je zpravidla nevýhodné, neboť v takovém případě veškerá organizace boje ztrácí smysl, prodlužuje se čas plnění bojových úkolů, narušuje se systém součinnosti a vážně narůstá úhroza napadení vojsk jadernými údery nepřítelů.

Při rozvíjení útoku bez snížení tempa budou vojska pásma radioaktivního zamoření nejčastěji překonávat, aby včas využila výsledků vlastních jaderných úderů. V rámci toho přepravujeme část sil vzduchem s cílem obsadit horské soutěsky nebo výhodné čáry a zabránit přísunu nepřátelských záloh. Hlavní síly svazků mohou potom plnit některé úkoly z chodu; kromě toho útvary druhých sledů mohou být přesunuty na čáru zasazení do boje vzduchem. To vše bude napomáhat zvyšování tempa útoku.

Vysokého tempa útoku dosahujeme nejen přímým zvýšením útočných možností vlastních vojsk, ale i činností, která směřuje ke **snížení manévrových a bojových možností nepřítelů**. K tomu směřují údery na komunikace a nepřátelské zálohy. Řešíme-li tento úkol poměrně snadno v jaderné válce, pak v bezjaderném období války mění se ve velmi složitý problém, který vyžaduje neustálé a dohovořené úsilí druhů vojsk a speciálních vojsk co do času a místa.

Hlavním prostředkem plnění tohoto úkolu je frontové letectvo. K zabránění přesunu záloh nepřítelů kromě toho využíváme operační a taktické vzdušné výsadky, obcházející odřady a speciální diverzní skupiny. Při ničení nebo bránění prostorů horských soutěsek jsou schopny i na dobu několika hodin zadržet přesun nepřátelských záloh a tím zmařit splnění jeho operačního zámyslu.

Podarí-li se nepříteli přisunout zálohy na bojiště, k udržení vysokého tempa útoku vlastních vojsk je velmi důležité zbavit je možnosti splnit jejich údernou funkci a přinutit je k pasivní činnosti (např. k obraně na nepřipravených čarách) a předčasně je zavázat do boje.

Nejrozhodnějším způsobem zničení nepřítelů k zabezpečení rozvíjení útoku v požadovaném tempu je úder v západě za hromadným jaderným úderem. Určené síly přesunujeme pod příkrytí vpredu bojujících útvarů a zasazujeme s úkolem proniknout do značné hloubky a zničit celé

protiúderné uskupení. Velmi důležité je vystihnout okamžik, kdy nepřítel vyčerpává svou údernou sílu a zničit ho do doby, než uspěje opevnit se v terénu a organizovat systém palby.

Snahu nepřítel udržet silami přicházejících záloh a odcházejících útvarů mezi lehlé čáry obrany je nutné zmařit údery jaderných prostředků a letectva, kromě toho i činností předsunutých odřadů a obcházejících odřadů, operačních a taktických vzdušných výsadků. Jejich cílem je obsadit a udržet nejdůležitější úseky na určených obranných čarách. Zvláště účinná bude činnost těchto sil a prostředků, budou-li jako předsunuté odřady působit tankové pluky, zesílené motostřeleckými jednotkami a protitankovým dělostřelectvem.

Dosahování vysokého tempa útoku závisí na **době zasazení záloh frontu** do sražení. Musí k němu dojít v okamžiku náhlých změn operace, kdy svazky prvního sledu při plnění stanovených úkolů vytvoří podmínky pro širokou manévrovou činnost. V opačném případě zasazení a rozvinutí záloh proběhne ve stísněných podmínkách pro manévry; pak část záloh může plnit i některé úkoly prvního sledu. Úder ztratí sílu a nebude se rychle rozvíjet do hloubky.

Zasazení druhých sledů a záloh do sražení v průběhu operace vedené bez použití jaderných zbraní je jedním z nejdůležitějších okamžiků, který ovlivňuje rozhodující změnu v průběhu sražení, určuje jeho další průběh. Druhé sledy a zálohy jsou totiž v těchto podmínkách nejmohutnějším prostředkem velitele, kterým může podstatně změnit vývoj bojové činnosti na určitém směru.

Vzhledem k tomu rozmisťujeme a přesunujeme zálohy frontu za svazky prvního sledu ve vzdálenosti, která je poněkud menší, než při používání jaderných zbraní. Nesmějí se odtrhnout od vojsk prvního sledu na větší vzdálenost, než kterou mohou překonat v průběhu jedné noci. Na druhé straně však se nesmí příliš přiblížovat k přednímu okraji, neboť v horách je možné řešit manévry jedině na komunikacích a křižovatkách v hloubce vlastní sestavy. Svazky záloh zbavené možnosti manévru do stran by byly přinuceny útočit čelně na úzké frontě. Stupeň rozptýlení druhých sledů a záloh určujeme v každém konkrétním případě podle charakteru řešených úkolů a na základě vlivu terénu na možnosti manévru jak vlastních vojsk, tak i nepřítelů.

Tempo útoku bude v mnoha případech záviset na **stupni ochrany komunikací**. V horách, kde je zvláště mnoho úzkých

míst a zranitelných objektů, nabývá nezbytnost tohoto úkolu na zvláštním významu. Jeho splnění je jedním z nejdůležitějších problémů, který velení frontu neustále řeší.

Boj na komunikacích může mít výjimečně úsilový charakter. To bude především záležet na tom, jaké má nepřítel možnosti současně používat různé síly a prostředky a působit ze směru, odkud jeho úder jsou neočekávané. To vyžaduje, aby velitel frontu použil k odrazení nepřátelských úderů různých sil a prostředků schopných ve složitých podmínkách splnit řadu charakterově různých úkolů. S přihlédnutím k tomu je jasné, že problém ochrany komunikací není možné řešit izolovaně od úkolů ochrany týlu celku. Organizace boje s nepřitelem, který je v týlu vojsk, se nemůže omezovat jen na jednotlivá dílčí opatření. Musí se stát stálou činností organizačně vytvořené služby, která bude zodpovídat za ochranu týlu a komunikací zejména.

Největší úhrozou komunikací a po nich se přesunujících svazků jsou jaderné a letecké úderů nepřítel. Proto spolehlivé příkrytí komunikací ze vzduchu je jednou z nejdůležitějších podmínek jejich ochrany. Uskutečňuje se jak v celkovém systému PVO frontu, tak i vyčleněním speciálních PL raketových a dělostřeleckých útvarů. Např. na jednom cvičení byly k příkrytí komunikací v prostoru horských soutěsek na směru hlavního úderu frontu vyčleněny speciální PL raketové útvary. Kromě toho úkol nepřetržitěho střelení, zejména prostorů nekrytých PL raketovými útvary, plnilo stíhací letectvo. Značnou část úkolů, zejména v první operaci, plnily prostředky PVOS. PVO komunikací byla zesílena i na úkor organických prostředků divizí a pluků.

Zvláštní úkoly mají síly a prostředky, vyčleněné k pořádkové službě na komunikacích. Neomezují se jen na regulaci přesunů, ale řeší aktivní úkoly boje s nepřátelskými silami v pásmech, které se přimykají ke komunikačním směrům. V jejich sestavě je účelné mít vysoce pohyblivé síly a prostředky, které umožňují plnit úkoly služby podle os přesunu.

V rámci ochrany komunikací má velký význam včasné upevnění dobytých úseků

průsmyků v průběhu operace, křižovatek a dominantních výšin, které se přimykají k hlavním osám přesunu. Obsazení těchto prostorů značně posiluje systém protivýsadkové obrany v týlu a zabezpečuje životnost komunikací. Nepřetržitý pohyb na nich ve značné míře závisí i na přípravě cest k manévru mezi nimi, na možnostech obejít prostory soutěsek, na schopnosti vojsk široce využívat úvozové a polní cesty a konečně na maskování a dovedném rozptýlení vojsk.

Při vedení bojové činnosti v horách používáme všechny druhy vojsk. Efektivnost jejich použití závisí především na jejich organizační struktuře a na zvláštnostech činnosti v horských prostorech. V sestavě vojsk musí být útvary a jednotky, které jsou schopné řešit specifické úkoly samostatně, v odtržení od hlavních sil i na dlouhou dobu. Organizace dnešních motostřeleckých divizí a připravenost jejich útvarů a jednotek odpovídá vcelku těmto požadavkům. Např. v některých vojenských okruzích již několik let připravují se v každém motostřeleckém pluku jedny jednotky k činnosti v sestavě obcházecích oddílů, jiné v sestavě taktického vzdušného výsadku. Kromě toho v každém praporu jedna rota má výcvik v horolezectví.

Zkušenosti cvičení ukazují, že ke zvýšení bojové samostatnosti je nutné divizi posílit dělostřelectvem. Počítáme s tím, že musí mít minimálně dělostřelecký pluk o třech oddílech a v jednotlivých plucích houfnicový oddíl. Do sestavy motostřeleckých praporů a rot je účelné začlenit baterie 120 mm a čtyři 82 mm minometů.

Velmi důležitou podmínkou zvýšení bojové síly svazků a útvarů k činnosti v horách je jejich vybavení

- bojovými a dopravními vozidly s vysokou průchodností,
- samohybnými děly a minomety, které je možné i letecky přepravovat,
- vrtulníky, vyzbrojenými raketovou, pěchotní a jinou výbrojí.

Široké využití všech druhů létacích aparátů jako bojových prostředků způsobí, že útok ze vzduchu bude jedním z nejdůležitějších způsobů bojové činnosti vojsk v soudobém boji a operaci.

Způsoby dosahování vysokého tempa v horách tento článek plně nevyčerpává. Obsahuje jen některé problémy, které ovlivňuje specifika horského bojiště. Rada názorů vyžaduje další výzkum a praktickou prověrku v průběhu operační a bojové přípravy.

Aspekty moderního válečného umění

Válka proti socialistickým státům může být rozpoutána různými způsoby, např.

— jako přímý vojenský přepad jednotlivé socialistické země nebo celého socialistického společenství,

— jako vojenské vměšování imperialistických států do vnitřních záležitostí jednotlivých socialistických států,

— jako válka imperialistů proti osvobozeným rozvojovým zemím se snahou vojenským zásahem zabránit pokrokovému rozvoji.

Hlavní nebezpečí je světová válka, která představuje rozhodující neúprosné třídní sražení dvou protichůdných společenských systémů, kapitalismu a socialismu. Taková válka by nevyhnutelně přerostla ve všeobecnou jadernou válku. Možnost takové války trvá, protože charakter imperialismu se nezměnil. Přesto rozpoutání všeobecné jaderné války bude pro imperialisty rok od roku těžší.

Ačkoliv imperialistické kruhy zaměřují také nadále pozornost na hromadné použití jaderných zbraní, pokoušejí se v poslední době nějak zdůvodnit omezenou jadernou válku a válku bez použití jaderných zbraní.

Pod pojmem „omezená jaderná válka“ rozumí se na Západě válka, omezená v prostoru a v jejích vojenskopolitických cílech, ve které budou použity operačně taktické jaderné zbraně. Na takové válce mají zájem především USA, poněvadž chtějí zabránit zničujícímu odvetnému úderu strategických zbraní na své území. Vojenští teoretici jsou toho názoru, že by omezená jaderná válka mohla vzniknout eskalací konvenční války, kdyby bylo žádoucí použít jaderné zbraně proti vojenským cílům na bojišti. Taková válka by ale také vedla k velkému ničení v zázemí a ke ztrátám na civilním obyvatelstvu, především v tak hustě obydleném území, jakým je Evropa. Mimo to je dosti těžké rozlišit operačně taktické jaderné zbraně od strategických a během války by bylo snícva možné kontrolovat zákaz použití strategických jaderných zbraní na určitý druh objektů. Není žádná záruka, že agresor při neúspěchu nesáhne k silnějšímu prostředku a nepoužije strategické jaderné zbraně. Tak by se omezená jaderná válka mohla velmi rychle vyvinout ve všeobecnou jadernou válku.

Pod „konvenční válkou“ rozumějí západní vojenští teoretici válku, v níž se použijí jen konvenční bojové prostředky. Vojenská činnost by byla zaměřena především na rozbítí uskupení nepřátelských ozbrojených sil na válčišti a obsazení jeho území.

Upraveno z tisku NDR

Od poslední světové války rozpoutal imperialismus několikrát takovou válku. A v poslední době je zjevná tendence rozšířit válečné území i rozsah těchto válek. Příkladem je eskalace války ve Vietnamu, vpád amerických jednotek do Laosu a Kambodže stejně jako agrese Izraele na Blízkém východě. Také tyto otázky přinášejí velké nebezpečí pro celý svět, zvláště

budou-li do nich zataženy jaderné možnosti.

V zájmu bezpečnosti vlastní země je nucen SSSR udržovat své strategické jaderné prostředky — strategické raketové vojsko, ponorky s jaderným pohonem (nosiče raket), dálkové letectvo i ostatní bojové prostředky — ve vysoké bojové pohotovosti,

Rozpoutání moderní války

Válečné umění musí určovat také způsoby útočnicka k rozpoutání moderní války. V dnešní době rozeznáváme dva hlavní způsoby a to nenadálý přepad nebo eskalaci.

Nenadálý přepad je hlavní a nejnebezpečnější způsob rozpoutání války. Při něm mohou být neomezeně použity jaderné zbraně, operačně taktické jaderné zbraně i úder vzdušných, pozemních a námořních sil i ostatních bojových prostředků. Západní vojenští teoretici se zabývají těmito způsoby překvapivého a neomezeného použití jaderných zbraní:

- hromadný úder po jednotlivých provokačních jaderných úderech
- úder pohotovostními jadernými silami po krátké přípravě nebo s největší částí jaderných sil po relativně dlouhé přípravě.

V poslední době věnují strategové Pentagonu větší pozornost možnostem eskalace jaderné války. Zkoumají a zvažují různé možnosti jako

- zostření situace,
- provokace, místní konflikty, lokální války,
- demonstrace nukleární síly (obnovení jaderných zkoušek ve všech rozsazích, provokační jaderné výbuchy, současné ničení jednotlivých objektů, úder s přestávkou proti omezenému počtu objektů, místně omezená jaderná válka s použitím operačně taktických jaderných zbraní),
- nenadálé použití strategických zbraní.

Na základě těchto možností zpracovávají se schémata stupňovaného nebo etapového rozpoutání všeobecné jaderné války:

1. etapa: konflikt v místně omezeném prostoru, válka s použitím konvenčních

bojových prostředků (konvenční válka)

2. etapa: použití taktických jaderných zbraní (omezená jaderná válka)

3. etapa: použití strategických jaderných zbraní (všeobecná jaderná válka)

4. etapa: závěrečná etapa, vojenská činnost branných sil, budou-li strany ještě schopny v ní pokračovat.

Někteří buržoazní teoretici a politici ostře kritizují teorii eskalace jaderné války. Přesto by nebylo správné nevídat s takových teorií, i když se zdají málo pravděpodobné.

V budoucnu jsou možné tyto základní formy a způsoby rozpoutání konvenční války:

— začátek vojenské činnosti bez vyhlášení války, jak to praktikují USA na Dálném východě (využití reakčních sil v zemích, používání „vojenských poradců“, použití branných sil agresora, jeho satelitů apod.);

— nenadálé vzdušné útoky a překvapující vpád pohyblivých uskupení agresora do postižené země (strategie „hroty skutečnosti“ jako při akcích Izraele na Blízkém východě).

Tím není samozřejmě vyčerpána rozmanitost způsobů k rozpoutání válek. Agresor se bude vždy pokoušet použít nejzákladnější způsoby k překvapení protivníka. Úkol válečného umění spočívá v tom, trvale zjišťovat a zevšeobecňovat způsoby k rozpoutání válek agresivními silami, odkrýt skutečné plány protivníka, určit účinné způsoby jak zabránit základním metodám agresora a jak zajistit trvalou pohotovost branných sil.

Způsob vedení válek

Hlavní úkol válečného umění spočívá v tom, vypracovat metody vedení války, které jsou právě tak proměnlivé jako prostředky ozbrojeného zápasu. Každá válka bude vedena způsobem pro ni charakteristickým.

Pod pojmem „způsoby vedení války“ rozumíme souhrn vojenské činnosti, způsoby koordinovaného použití branných sil k řešení vojenskopolitických, strategických, operačních a taktických úkolů současné války.

Vojenská činnost má konkrétní formu, ohraničenou úkoly, prostorem, časem, silami a prostředky. Forma vojenské činnosti je velmi důležitá kategorie, která má organizovanou sílu. Moderní válečné umění rozeznává strategické, operační a taktické formy:

- strategická forma — činnost strategických jaderných sil a strategické operace na válčistiích

- operační forma — různé způsoby společných nebo samostatných operací částí branných sil s použitím raketových jaderných zbraní

- taktická forma — různé způsoby bojů s použitím nebo bez použití jaderných zbraní.

Všeobecná jaderná válka

Dnes není pochyb o tom, že by všeobecná jaderná válka probíhala zcela jinak než minulá válka. Dosažení vojenskopolitických cílů takové války by vyžadovalo

- zničit prostředky strategických jaderných zbraní

- rozrušit válečné hospodářství

- dezorganizovat systém velení

- obranu proti jaderným úderům protivníka

- zničit ozbrojené síly protivníka ve velmi krátkém čase.

Rozhodující význam mají strategické jaderné zbraně, jimž se budou řešit hlavní úkoly války. K nim náleží:

- strategická raketová vojska (v USA patří k velitelským strategickým vzdušným silám, u nás tvoří samostatnou část ozbrojených sil),

- raketové ponorky s jaderným pohonem

- strategické letectvo.

Podle názoru amerického velení je hlavní forma použití jaderných sil vzdušná kosmická operace, při níž budou vedeny jaderné úderové současy nebo budou na sebe navazovat. Obsahuje operace strategických raketových vojsk, strategického letectva a ponorek, vyzbrojených raketa-mi. Přitom první úder strategických raketových vojsk bude uskutečněn formou salvy, další úderové buď salvou nebo budou na sebe navazovat, podle připravenosti startovacích zařízení. Ponorky — nosiče raket se připravují ke skupinovým úderům během plavby pod vodou, sladěným podle času a cíle s úderem strategických raketových vojsk. Po prvním jaderném úderu může být použito strategické letectvo k úderům jadernými zbraněmi na pozemní a námořní cíle. Je připraveno napadnout objekty v malých skupinách při manévru

výškou a směrem, při čemž používá různé způsoby úderů raketami a bombami, podle systému protivzdušné obrany protivníka a situace zamoření ovzduší.

V současné době zabývá se buržoazní tisk problémy dalšího rozvoje strategických jaderných zbraní. Největší pozornost přitom věnuje zdokonalení techniky, především většímu dosahu a větší přesnosti zásahu, stejně jako automatizaci příprav a použití raket. Ponorky s jaderným pohonem mohou používat mezikontinentální rakety, počet raket na ponorce se zvyšuje. Pracuje se na rozvoji strategického letectva. V USA bude např. brzy zaveden střední bombardér s proměnlivou geometrií křídla (FB-111). Vývoj těžkého bombardéru (B-1A) s dřívějším označením AMSA se urychluje. Je třeba předpokládat, že úsilí v tomto směru bude pokračovat. Do popředí pronikají nové problémy při použití strategických jaderných zbraní.

Zavedením zdokonalenějších raketových systémů zvyšují se možnosti strategických jaderných zbraní. Z toho mohou vyplynout změny se zřetelem na počet objektů pro jaderné úderové.

Pro zahájení všeobecné jaderné války nabývá stále větší význam činnost prostředků strategické obrany. K těmto silám počítají západní teoretici síly a prostředky letecké, raketové a kosmické obrany, jejichž možnosti se trvale rozšiřují.

Američtí odborníci zaměřují se hlavně na zvýšení účinnosti raketové obrany. Jako prostředek k tomu počítají antirakety „SPARTAN“ a „SPRINT“, radiolokační prostředky a raketové řídicí systémy. Způsoby činnosti sil a prostředků strategické obrany budou se v budoucnu zřejmě opírat o automatické zaměřování cílů, automatický start aktivních prostředků, automatické naváděcí systémy raket a automatický boj s cíli. Tyto síly a prostředky budou se vyznačovat velkou aktivitou a dynamikou a budou používány bez přerušování.

Podle názorů buržoazních vojenských teoretiků bude vojenská činnost na pozemních i námořních válčistiích ve všeobecné jaderné válce dalekosáhlá. Na pozemních válčistiích bude se rozvíjet strategická operace za účasti strategických raketových vojsk, pozemních sil, vojsk protivzdušné obrany a námořních sil. Hlavní úkoly budou přitom řešit strategické jaderné zbraně. Pozemní síly a taktické letectvo zahájí útočné operace bezprostředně po jaderných úderech strategických zbraní. V průběhu těchto operací zničí uskupení pozemních sil a letectva protivníka, při čemž použijí operačně taktické jaderné zbraně a ovládnou

území protivníka. Charakteristické pro tyto operace je překonávání rozsáhlých zamořených pásem a velkých prostorů s požáry a zátopami, které vzniknou po hromadných jaderných úderech.

Možnosti sil a prostředků na pozemních válčících se podstatně zvětšily především údernou silou bojových prostředků pozemních sil — operačně taktických raket, vícehlavňového reaktivního dělostřelectva, tanků a bojových vozidel, vrtulníků, prostředků protivzdušné obrany, průzkumu a velení. Taktické letectvo má k dispozici bojové letouny — stíhací bombardovací, bombardovací, stíhací se silnou výzbrojí, průzkumné letouny apod. Všechny tyto prostředky jsou také dále zdokonalovány. V západním tisku se poukazuje na to, že v nejbližší době bude třeba počítat

— se zlepšenými operačně taktickými raketami

— s bojovými letouny s krátkým, příp. kolmým startem a přistáním

— se zlepšenými operačně taktickými prostředky raketové obrany a protitankovými řízenými raketami

— s terénními bojovými a dopravními vozidly, s novými vrtulníky, různými leteckými přístroji apod.

To vede k novým metodám při bojové činnosti na pozemních válčících. Operace spočívají především ve vzájemném střetnutí stran s jadernými zbraněmi, po nichž budou použity pozemní síly a vzdušné výsadky, aby dokončily zničení protivníka. Útok bude veden současně v několika směrech a ve vysokém tempu, bude docházet k pohyblivé činnosti ve velké hloubce, bude chybět souvislá fronta apod.

Na námořních válčících bude docházet k operacím námořních branných sil, které mají ve výzbroji ponorky na jaderný pohon s balistickými raketami o velkém dosahu, s torpédy a raketovými torpédy, letectvo s raketami značného dosahu, námořní péchotu s moderními bojovými prostředky a vylodovacími plavidly.

Tím se zvyšuje úloha námořních branných sil při řešení strategických úkolů všeobecné jaderné války. Jejich činnost zasahuje do vzdálených oceánů.

Síly a prostředky námořních ozbrojených sil se dále zdokonalují. Západní vojenští odborníci jsou toho názoru, že k ochraně ponorek je třeba zvýšit jejich rychlost pod vodou i ponornou hloubku. Výzbroj a řízení ponorek se automatizuje, zdokonalují se vrtulníkové lodě a stíhače ponorek. USA staví další mateřské letadlové lodě na jaderný pohon. Budou zavedena vznášedla, zlepšují se průzkumné prostředky, zaměřovací a navigační přístroje, především ke kosmické navigaci.

Námořní operace obsahují tedy velmi pohyblivou činnost námořních a vzdušných námořních sil, které vedou jaderné údery raketami a torpédy, aby zničily námořní síly protivníka.

Bojová činnost ve všeobecné jaderné válce obsahuje koordinované operace všech součástí ozbrojených sil, při čemž rozhodující úlohu přejímají strategické jaderné zbraně.

Omezená jaderná válka

Teoretici Pentagonu počítají s možností omezené jaderné války, která může vzniknout v určitém prostoru. Takovou válku posuzují jako stupeň eskalace všeobecné jaderné války. Jaké jsou zvláštnosti omezené jaderné války?

Podle názoru západních teoretiků může být taková válka vedena v omezeném prostoru a jejím hlavním obsahem bude rozbití uskupení protivníka a obsazení jeho území. Hlavním bojovým prostředkem jsou operačně taktické rakety (s jadernou náplní), letectvo, námořní síly — jaderné náplně menší a střední síly. Síla jaderné nálože by podle jejich názoru neměla přesahovat 0,6 Mt. Velký význam připadá pozemním silám, taktickému letectvu a použité části námořnictva.

V poslední době vynakládají imperalistické země, zvláště USA, velké úsilí k rozvoji operačně taktických raket, příp. jaderných zbraní. Raketa „PERSHING“ má být nahrazena zlepšeným typem, místo taktických raket „LITTLE JOHN“ a „HONEST JOHN“ zavádí se zlepšený typ na kapalné palivo. Ve Francii vyvíjí operačně taktickou raketu „PLUTON“. Stále ve větší míře se počítá s dělostřelectvem jako prostředkem použití jaderných zbraní.

Taktické letectvo se zdokonaluje jako nosiče jaderných zbraní. Nový stíhací bombardér USA F-11A je dvoustupňový víceúčelový letoun s přestavitelnou geometrií křidel, vyzbrojený bombami a raketami. Ve stadiu vývoje je letoun F-111D se zlepšenou elektronickou výzbrojí a dále taktický stíhací letoun F-15. Taktický stíhač PHANTOM má být používán jako nosič jaderných zbraní. Podobné letouny vyvíjejí ve Francii, V. Británii, záp. Německu a ostatních imperialistických státech.

V omezené jaderné válce mají se jaderné zbraně používat do operační hloubky (300–500 km). Jako cíle pro jaderné údery mohou být jaderné zbraně protivníka, uskupení sil a prostředků fronty, systém velení, dopravní uzly, překladiště a týlová zařízení. Jaderné zbraně mají vést jednotlivé, skupinové nebo hromadné údery. Vojska bojují bezprostředně po jader-

ných úderech, aby dokončila zničení protivníka a obsadila jeho území.

Někteří zastánci omezené jaderné války prohlašují, že v takové válce by byly jaderné zbraně použity jen proti vojenským cílům a že civilní obyvatelstvo by zůstalo ušetřeno. Proto prý by mohla taková válka být vedena i v tak hustě obydleném prostoru, jakým je střední Evropa. To však neodpovídá skutečnosti. Ve V. Británii se konala speciální válečná hra, zaměřená na možnosti jaderné války na území západoevropských zemí. Potvrdilo se, že země s malým územím a silnou koncentrací průmyslu a obyvatel utrpí nevyhnutelné ztráty na lidech a materiálních hodnotách, nehledě na morální účinky. Celé válečné území by bylo zamořeno, všude by vypukly požáry, mnoho osad by bylo zbořeno a spáleno.

Válka bez použití jaderných zbraní

Západní vojenští stratégové se stále častěji zabývají válkou bez použití jaderných zbraní [jen v Evropě]. Přitom se opírají o výsledky agrese Izraele proti arabským zemím. V čem spočívají podle jejich názorů zvláštnosti války bez použití jaderných zbraní? Se zřetelem na způsob vedení války, nebyla by válka bez použití jaderných zbraní opakovaním minulé války, poněvadž bojové prostředky prošly dalším vývojem. Bylo zdokonaleno taktické letectvo, bylo vybudováno vojenské letectvo, pozůstávající v podstatě z vrtulníků.

Tím jsou k dispozici vysoce pohyblivé bojové a dopravní prostředky. Tanky se vyznačují vysokými bojovými vlastnostmi, mají zlepšené pancéřování, kanóny s dvou-dimenzovou stabilizací. Pěchota dostala do výzbroje obrněné transportéry, z nichž mohou jednotky vést bojovou činnost bez sesednutí. Dělostřelectvo má k dispozici samohodné prostředky s větší manévrovací schopností, částečně větší ráží a účinnějším granáty. Zavedením nerýhovaných PT děl a PT řízených střel zvýšila se podstatně účinnost PT prostředků. To platí také u prostředků PVO, poněvadž vojska jsou vyzbrojena různými řízenými PL raketami. U pěchotních zbraní zmenšila se váha, zvýšila se průbojnost, střelba byla zautomatizována. Nové prostředky průzkumu, velení a zajištění dále zvýšily účinnost bojových prostředků.

Podle západních vojenských teoretiků budou se technické bojové prostředky v příštích letech zvláště rychle vyvíjet. Lze očekávat rakety s tříštivými náložemi a vysokou přesností zásahu. Budoucí tanky

budou mít jistě řízené rakety, budou nová vozidla (např. vznášedla). Účinnost dělostřelectva zvýší se podstatně zlepšením systému a použitím nových náplní. Velmi pravděpodobné jsou laserové zbraně. Ve výzbroji pozemních vojsk zvýší se počet vrtulníků, vyzbrojených PT řízenými střelami, automatickými kanóny, kulomety a raketami. Jsou také možné prostředky vojenské raketové obrany.

Všechny tyto a ostatní systémy konvenčního vyzbrojení jsou nejen uváděny v tisku, ale jsou základem výzbrojního programu branných sil mnoha zemí. Je uplatňován názor, že konvenční válka v moderních podmínkách bude se lišit od minulé války. Kromě toho je v konvenční válce trvalé nebezpečí nenadálého použití jaderných zbraní. Dřívější soustřeďování sil a prostředků v ohraničených prostorech by bylo hlavně v případě použití jaderných zbraní protivníkem příliš nebezpečné. Silná koncentrace sil a prostředků není již také proto žádoucí, poněvadž účinnost konvenčních bojových prostředků se podstatně zvýšila.

Hlavní události v konvenční válce budou se odehrávat na pozemních, vzdušných a námořních válčistiích. Hlavním objektem bojové činnosti by byly námořní síly, došlo by ale také k úderům proti zemi. Souvislá fronta nebude. Bojová činnost bude se rozvíjet na hlavních směrech a bude velmi pohyblivá. Ztráty sil a prostředků, jakož i jejich rozsah použití budou vyšší.

Vzdušné operace zaujmají důležité místo při řešení vojenských úkolů. Jsou zaměřeny na zničení letectva protivníka a získání vzdušné nadvlády. Letectvo vede proto hromadné údery na letiště, navigační stanoviště, sklady munice a pohonných hmot. Dochází ke vzdušným bojům s velkou intenzitou. Vojska PVO musí vynaložit velké úsilí k odrazení vzdušných útoků.

Hlavní úkoly konvenční války budou řešit útočné operace různých rozsahů. Operační svazky budou útočit v širokých pásmech na jednotlivých směrech (ve srovnání s minulostí) při relativně malé hustotě sil a prostředků, s použitím tanků, bojových vozidel a vrtulníků. Bojová činnost bude charakterizována velkou manévrovací schopností vojsk. Široké uplatnění budou mít takové formy manévru jako obchvat, obejít, údery do boků a týlu a použití vzdušných výsadek. Bez umlčení palebných prostředků nebude útok možný. V minulé válce byl k tomuto úkolu soustřeďován značný počet dělostřelectva v úseku průlomu. To je dnes vzhledem k možnému jadernému úderu velmi nebez-

pečné. Dnes právě tak jako v minulosti musí být zničeny nebo umlčeny protitankové prostředky, dělostřelectvo a palebný systém pěchoty. Tyto úkoly mohou být splněny jen soustředěnou palbou dělostřelectva, zvláště reaktivního a hromadým bombardováním a útočnou činností letectva.

Zvláštní úlohu při řešení těchto úkolů mají bojové vrtulníky. Poněvadž mají velkou palebnou sílu a manévrovací schopnost, mohou se překvapivě vynořit na bojišti, útočit na tanky a palebné prostředky a tím uvolňovat cestu vlastním pěchotě a tankům. Bojové použití vrtulníků přináší podstatné změny do taktiky vojsk na bojišti. Vrtulníky mohou nejen palbou ničit protivníka, ale také vysadit jednotky a útvary v týlu protivníka, přemístit vzdušnou cestou jednotky, dělostřelectvo, munici, PHM, přepravní prostředky a zabezpečit rychlé překonávání vodních překážek.

Podle četných cvičení NATO, provedených v poslední době, zaujímají obranné operace a boje při bojové činnosti bez použití jaderných zbraní důležité místo. Poněvadž se zvýšila účinnost palebných prostředků protitankových a protiletadlových a ženijní práce jsou dalekosáhle mechanizovány, může být v krátké době vybudována odolná obrana. Vojska budou zaujímat důležité prostory, klíčová postavení, dopravní uzly apod. Podstatná část s l a prostředků bude manévrovat v hloubce. V obranných bojích směřují palebné úderý hlavně na protivníka, připravujícího se k útoku (protipříprava), k podpoře vlast-

ních protiútoků a k zajištění soustředění sil a prostředků na ohrožených směrech.

Činnost vojsk PVO má v konvenční válce také svoje zvláštnosti. Jejich hlavní úsilí se zaměřuje na odrazení vzdušných útoků na válčišti. Je také možné, že se letectvo protivníka pokusí vést hromadné útoky na objekty v zázemí (vojenské i civilní). To dokazují zkušenosti z lokálních válek poslední doby.

Protivník může právě tak vést raketové úderý s konvenční náplní velké síly na týlové objekty. Ve velkých kapitalistických státech probíhá intenzivní výzkum ke zvýšení účinnosti konvenčních trhavin.

Protivzdušná obrana má tedy nejen zmařit úderý letectva, ale i raketové úderý vedené na životně důležité objekty země.

Účinnost raketové výzbroje konvenčních sil ukazuje případ potopení izraelského torpedoborce v průběhu konfliktu mezi Izraelem a SAR v r. 1967. V dějinách námořních válek je to první případ, kdy válečná loď byla potopena jedním úderem.

V buržoazním tisku se konstatuje, že je těžké určit vypětí a trvání konvenční války v moderních podmínkách. Taková válka bude mít sotva charakter 2. světové války, ale může být — jak ukazují zkušenosti z několika lokálních válek poválečného období — zdoluhavá. Jsou však i příklady, že takové války mohou mít rychlý průběh.

To jsou nejcharakterističtější aspekty válečného umění, které vyplývají z analýzy západního tisku.

Válečné umění naší epochy se stále rychle vyvíjí a jeho nejdůležitější zásady se stále častěji mění. Výsledek rychlého vědeckotechnického pokroku staví válečné umění stále nové a složitější úkoly. Jejich úspěšné řešení vyžaduje vědeckou prognózu na delší období, při níž je třeba přihlížet k vývoji vojenskopolitické situace, ozbrojení, vojenské výzbroji a válečnému umění.

Zvláštní význam nabývá v této etapě taktika. To je podmíněno rychlým rozvojem výzbroje a stále rostoucím nebezpečím všeobecné jaderné války. Přitom je nutné trvale zdokonalovat zásady použití nových technických bojových prostředků, taktiku obsluh, osádek, jednotek, útvarů a svazků.

Stále více budou využívány matematické metody při rozpracování válečného umění. V nejbližší době zaujme důležité místo v procesu plánování modelování bojové činnosti. K tomu účelu musí kategorie válečného umění — jako druhy válek, druhy, normy a způsoby bojové činnosti — být uspořádány do uzavřeného vědeckého systému. Je nutné přesně klasifikovat operace různých měřítek, aby bylo umožněno zavést matematické metody plánování a analýzy bojové činnosti. Stejně nutným úkolem je modelovat dvoustannou bojovou činnost, sestavit algoritmy, vyzkoušet modely a prakticky uskutečnit. To vyžaduje velké úsilí vědců a vojenských odborníků.

Vojenská politika Francie na začátku sedmdesátých let

Podplukovník

PhDr. ing. Miloslav Handl, CSc.

V zahraniční i vojenské politice Francie je na začátku sedmdesátých let v některých směrech patrný odklon od zásad uplatňovaných dřívějším prezidentem de Gaullem, i když třídne vyhraněná podstata politiky francouzského státně monopolistického kapitalismu pochopitelně nedoznívá změn. Rada nových prvků této politiky se objevovala už v posledním období de Gaullovy vlády, neboť bylo stále zřejmější, že úsilí o obnovení velmocenského charakteru Francie, tak jak je chápal a uplatňoval de Gaulle, neodpovídá ekonomické, vojenské a tím ani politické potenci Francie. Proto již delší dobu probíhá složitý proces adaptace francouzské zahraniční a vojenské politiky na reálné možnosti kapitalistické Francie, jejíž vládnoucí buržoazie je si vědoma labilnosti vnitropolitické a sociální situace i pokulhávání za svými konkurenty v západním světě.

Na úseku zahraniční politiky se i současná vláda presidenta Pompidoua sice snaží zachovat relativní samostatnost v rozhodování a využívat jí k prosazování svých specifických cílů v rámci kapitalistického světa i při řešení vztahů mezi Západem a Východem, přesto sblížení s jejími spojenci v Severoatlantickém paktu je stále zřejmější. Poměrně největších výsledků dosáhla ve zlepšování dříve napjatých vztahů k USA. Francouzská vláda zaujala také pružnější postoj k možností rozšíření EHS, zejména o Velkou Británii. Postoj Francie ke konkrétním opatřením na tomto úseku i k úsilí ostatních členských zemí EHS o koordinaci zahraniční politiky zůstává nadále nejasný.

Ve vztahu k SSSR a dalším socialistickým státům nedochází k podstatnějším změnám. Od r. 1966, kdy de Gaulle navštívil Sovětský svaz a kdy mezi Francií a SSSR zavládlo nové ovzduší, vztahy se udržují zhruba na stejné úrovni. Spolupráce mezi oběma zeměmi se týká obchodu, kulturní a vědecké oblasti. Při návštěvě presidenta Pompidoua v SSSR v říjnu 1970 došlo k dohodě i o pravidelných půlročních konzultacích ministrů zahraničí obou zemí o politických otázkách. Od poloviny šedesátých let si osobuje Francie mezi západoevropskými státy určité výsadní postavení ve vztazích se socialistickými zeměmi. Proto také politika Brandtovy západoněmecké vlády vůči socialistickým zemím, zejména podepsání sovětsko-západoněmecké smlouvy, vyvolala ve Francii značnou pozornost z obavy z narušení tohoto zvláštního politického postavení. Po rozhovorech mezi Pompidouem a Brandtem pravděpodobně došlo k odstranění rozporů. Francouzská vláda vy-

jádřila podporu tzv. východní politiky NSR. Když se Brandt na oplátku ztotožnil s Pompiduovými představami o západoevropské ekonomické integraci.

Stanovisko francouzské vlády k uspořádání konference o evropské bezpečnosti prošlo určitým vývojem a dosud není vyhraněné. Po řadu let se Francie stavěla proti této formě řešení evropských bezpečnostních problémů pod záminkou, že celoevropská konference by byla prakticky jednáním mezi dvěma vojenskopolitickými bloky, což prý francouzská vláda odmítá. Při moskevských rozhovorech s nejvyššími sovětskými představiteli v roce 1970 dochází k určitému názorovému posunu. President Pompidou vyjádřil podporu myšlenky konference. Na zasedání Rady NATO v Bruselu v prosinci 1970 však francouzský delegát zaujal v této otázce stanovisko zcela shodné s ostatními člen-

skými státy paktu, zejména s tvrdým postojem USA a NSR, jednoznačně podmiňujícím uspořádání bezpečnostní konference předchozími vyřešením berlinské otázky.

Pokračuje zvýšená politická angažovanost Francie v mimoevropských oblastech, zvláště na Středním východě. Významnou konstantou její zahraniční politiky se stal zájem o západní Středomoří, motivovaný zejména snahou zabezpečit si využívání naftových zdrojů v severoafrických arabských státech. USA mají sice výhrady k francouzské angažovanosti v tomto prostoru, avšak není předpoklad, že budou dělat francouzské vládě větší potíže. Vycházejí z toho, že je lépe, získá-li zde ztracené či oslabené pozice Francie, která k tomu má ze všech ostatních států atlantické aliance nejlepší možnosti, než aby vznikající vakuum zaplnily socialistické státy, především SSSR.

Vojenská politika

Na úseku vojenské politiky se rovněž projevilo sblížení Francie s členskými státy NATO včetně USA. Nynější francouzská vláda nemá sice v úmyslu znovu vstoupit do integrované vojenské struktury paktu (Francie z ní vystoupila v roce 1966), projevuje však stále větší ochotu především k dvoustranné vojenské spolupráci s jeho členskými státy, v některých směrech i k součinnosti mezi francouzským velením a velením NATO.

Francouzský prezident Pompidou při návštěvě USA na jaře 1970 vyjádřil ochotu francouzské vlády zúčastnit se prací při plánování různých variant konfliktu v Evropě a s tím spojené koordinace strategických cílů pro jaderné zbraně. V souvislosti s úvahami o možném částečném snížení početního stavu amerických vojsk v NSR v sedmdesátých letech Pompidou — na rozdíl od de Gaulla — zdůraznil význam americké vojenské přítomnosti v Evropě. Francie nikdy neomezila svou účast v systému protivzdušné obrany NATO NADGE, používá spojovací kódů paktu, účastní se rovněž jeho telekomunikačního systému, který má zabezpečit spojení mezi řídicími orgány NATO a vládami jeho členských států v krizových situacích.

Přes oficiální neúčast v integrovaných orgánech paktu Francie udržuje styk s jeho vrchním velitelstvím v Evropě prostřednictvím svého vojenského představitele. Začátkem roku 1971 došlo na Vrchním velitelství spojeneckých ozbrojených sil NATO v Evropě v Casteau (Belgie) k rozhovorům mezi francouzským náčelníkem generálního štábu gen. Fourquetem a vrchním velitelem paktu v Evropě gen.

Goodpasterem, poprvé od vystoupení Francie z vojenské organizace Severoatlantického paktu. Rozhovory byly projevem francouzského zájmu o rozšíření dvoustranné spolupráce s NATO.

Velmi těsná a všestranná je vojenská spolupráce mezi Francií a Německou spolkovou republikou, která nikdy v šedesátých letech nebyla přerušena ani omezena. V souladu se smlouvou mezi oběma zeměmi z roku 1963 každoročně probíhají bilaterální vojenská cvičení, dochází k výměně příslušníků pozemních vojsk, vojenského letectva i námořnictva. Vzájemně se vysílají frekventanti do vojenských akademií a učilišť. Dochází k pravidelné výměně zkušeností na úrovni velení obou armád. Společná západoněmecko-francouzská skupina pracuje na studii o dlouhodobých perspektivách evropského a světového vývoje a o problémech koordinované vojenské politiky západoevropských států NATO v sedmdesátých letech.

Také s Velkou Británií Francie koordinuje výrobu vojenské techniky více než dříve, na úseku jaderných zbraní však k navázání francouzsko-britské spolupráce nedošlo.

Důraz, který klade francouzská vláda na prostor Středozemního moře, ve vojenské oblasti se projevuje ve zvýšeném zájmu o součinnost francouzských námořních sil s námořními silami NATO v této oblasti. Francie se účastní některých společných cvičení a se svými spojenci si též vyměňuje zprávy o pohybu sovětských lodí ve Středomoří. Účast v integrované středomořské námořní flotile však francouzská vláda nadále odmítá.

Ve vojenskostrategické koncepci se projevil zvlášť zřetelně odklon od rysů, typických pro většinu období vlády de Gaulle. Francouzští gaullističtí vojenští odborníci po řadu let kritizovali americkou strategii „pružné reakce“, přijatou po vystoupení Francie z integrovaných vojenských orgánů NATO jako oficiální strategii NATO. Poukázali na to, že zřeknutí se dřívější koncepce „hromadné odvety“ znamená, že USA nejsou nadále ochotny — vzhledem k riziku přenesení války na americký kontinent — garantovat „obranu“ západní Evropy hrozbou použití strategických jaderných zbraní, nýbrž především konvenčními zbraněmi. Podle názoru gaullistických představitelů americká strategie „pružné reakce“ dělá kvalitativní a pro Francii diskriminující rozdíl mezi významem bezpečnosti USA a Evropy. Z toho dedukovali nespolehlivost a malou vojenskou účinnost NATO, v němž rozhodující úloha přináležela USA. Tato skutečnost byla také jedním z důvodů odchodu Francie z integrovaného systému NATO.

Gaullističtí vojenští teoretikové a odborníci tedy nepřipouštěli možnost omezené konvenční války v Evropě, nýbrž jen mimo evropský kontinent — v Asii, Africe, Latinské Americe. Zároveň zdůrazňovali, že pro Francii — vzhledem k jejímu geografickému položení a vzhledem k převaze sovětských konvenčních sil v Evropě — neexistuje v případě vzniku ozbrojeného konfliktu v Evropě možnost výběru vhodných vojenských prostředků (v rámci strategie „pružné reakce“), ale jediné řešení: „odvetný“ úder strategickými jadernými zbraněmi, a to francouzskými, jestliže na americké nebude spolehnouti.

Tato teorie se stala základem francouzského pojetí strategie odstrašování, která vychází z toho, že už samotná existence jaderných zbraní, byť nepříliš početných, a odhodlání použít je ve válce působí — vzhledem k jejich obrovské ničivosti — jako odstrašovací síla proti možnému protivníkovi, jako faktor, zabezpečující obranu státu, jako mírový faktor, činící válku v Evropě značně nepravděpodobnou, absurdní.

Francouzskému odstrašování můžeme ovšem těžko přiznat prvořadý vojenský význam. Její představitelé jednak dobře věděli a vědí — a mnohdy neváhali ani veřejně prohlásit — že žádné napadení ze strany SSSR nepřichází v úvahu, jednak stále vycházejí z teze, že v případě vzniku globální války by pro západní alianci

hrál významnou roli přece jen raketový jaderný potenciál USA.

Francouzská strategie odstrašování má tedy v prvé řadě, ne-li výlučně, význam politický; jde o zdůrazňování úlohy Francie jako střední jaderné mocnosti. Její kalkulované působení míří přinejmenším stejnou měrou dovnitř imperialistické aliance, k neangažovaným státům a do tzv. třetího světa, jako vůči zemím socialistické soustavy. Výstižně to vyjadřují francouzští vojenští teoretikové slovy, že „mít jadernou zbraň, to je zvláštní oprávnění, jakýsi mandát, který dává možnost v určitém okamžiku zasáhnout do vývoje mezinárodní situace; je to síla a nástroj, kterým se dá prosadit, aby byl vyslechnut hlas třetí mocnosti a aby byl případně její názor přijat.“¹⁾

Téměř současně s odchodem generála de Gaulle z funkce presidenta začalo se ve vojenských kruzích hovořit i o změně francouzské vojenské strategie. Jakoby načasovaně, v okamžiku, kdy de Gaulle odcházel z Elysejského paláce do ústraní, publikoval náčelník generálního štábu francouzských ozbrojených sil gen. Fourquet významný článek k této problematice.²⁾

Nová francouzská strategie, tak jak ji naznačil ve své stati, je daleko méně kritická ke strategii USA a NATO, než tomu bylo kdykoli předtím v průběhu šedesátých let; přibližuje se k ní, prakticky s ní není v rozporu.

Jedna ze změn, kterou vyhlásil gen. Fourquet, týká se i postoje ke strategii „pružné reakce“ a tedy i k možnosti vedení omezených válek.

Nový kurs francouzské strategie počítá mnohem více s celou řadou variant válečné činnosti, obdobně jako atlantická strategie „pružné reakce“. Výrazy v šedesátých letech užívané v oficiálním slovníku jako „hromadný a okamžitý protiúder“, „odveta strategickými jadernými zbraněmi“ a „obrana ve všech azimutech“ (to je strategický úder proti protivníkovi z kteréhokoli směru) zjevně z vojenského slovníku vymizely. Ani jeden z pojmů, charakteristických pro strategii, kterou formuloval dřívější náčelník generálního štábu gen. Ailleret, se do pera jeho nástupce nevrátil. To není v žádném případě prostá shoda okolností, nýbrž projev nových rysů vojenské politiky a vojenské strategie Francie.

Gen. Fourquet odmítá strategickou zá-

¹⁾ Redakční článek v časopise *Revue de défense nationale*, juin 1965, str. 991

²⁾ *Revue de défense nationale*, mai 1969

sadu „všechno nebo nic“. Vyslovuje názor, že není možné hrozit strategickými jadernými zbraněmi při každé příležitosti, při jakémkoli nebezpečí a za jakýchkoli okolností a ztotožňuje se se zásadou pružnosti při volbě konvenčních a jaderných sil. Dříve než se velení rozhodne pro zasazení strategických jaderných prostředků, musí, jak říká Fourquet, náležitě zhodnotit zámysl a cíle protivníka. Okamžitý jaderný úder by totiž mohl být zahájen předčasně a mohl by navodit eskalaci. Je prý sice nutné přesvědčit protivníka o věrohodnosti odstrašování jadernou zbraní, zároveň je však nutné zabránit eskalaci konfliktu. K tomu účelu musí francouzské vojenské velení použít nejprve konvenčních prostředků, jejichž střetnutí je „první zkouškou“. Jestliže by konvenční prostředky měly neúspěch, přichází „druhá zkouška“ — do procesu ozbrojeného měření sil mají být zasazeny operačně taktické jaderné zbraně, které změní charakter bojové činnosti. Teprve přímé, bezprostřední ohrožení francouzského území by si vynucovalo „třetí zkoušku“, aby totiž „do akce vstoupila strategická jaderná síla“.

Před „odvetným“ jaderným úderem se tedy počítá s několika etapami. V tomto procesu se stávají důležitým činitelem operačně taktické jaderné prostředky jako „zbraně, kolem nichž je manévr uspořádán“.

Vcelku shrnuje gen. Fourquet zásady své strategie takto:

1. Francouzskou strategií „hromadné jaderné odvety“ musí nahradit strategie „odstupňovaného odstrašování“ (tedy strategie „pružné reakce“ — M. H.).
2. Francouzské jaderné síly musí v případě válečného konfliktu v Evropě spolupracovat s ozbrojenými silami NATO na všech stupních.
3. Francie musí již v míru přijmout

Výstavba ozbrojených sil

Strategické koncepci odpovídá výstavba ozbrojených sil. V průběhu šedesátých let jejich organizace sice předpokládala možnost zásahu do jakéhokoli konfliktu, orientace na strategii jaderné odvety však vedla k preferování jaderných sil a v důsledku toho k zaostávání ve výstavbě konvenčních sil, zejména v jejich přezbrojování na moderní techniku.

Také III. plán vyzbrojování armády na léta 1971—1975 nadále věnuje zvláštní pozornost jaderným silám, na jejichž výstavbu v tomto období bude věnovat asi jednu třetinu všech zbrojních výdajů. Plán nepočítá s výzkumem a výrobou mezikontinentálních raket. Úsilí v jaderné oblasti se

opatření v civilním i ve vojenském sektoru k přípravám na obranu země s cílem ztížit nebo znemožnit obsazení státního území.

Po napsání Fourquetova článku vyvstala otázka, zda nová strategie francouzského vojenského velení byla či nebyla vypracována tajně, přes hlavu gen. de Gaulla, zda její publikování v okamžiku referenda, které znamenalo de Gaullův odchod z prezidentské funkce, nebylo jistým hřebíkem do rakve de Gaullovým vojenskopolitickým plánům a jeho prestiží jako nejvýznamnější hlavě státu v západní Evropě.

Praxe vojenské politiky Pompidouovy vlády však zcela přesvědčivě ukázala, že změna francouzské strategie se již po určitou dobu připravovala a že de Gaulle v posledních dobách své vlády už nebyl jejím zásadním odpůrcem.

Příčin této změny je celá řada, některé obecnější jsem uvedl hned v úvodu stati.

Dotkneme-li se poněkud politických, vojenských i ekonomických aspektů francouzského jaderného vyzbrojování, můžeme konstatovat, že toto jaderné úsilí přineslo Francii významné mezinárodně politické postavení, velmocí, uznávané na Západě i na Východě. Znamenalo však také obrovské a pro Francii jako střední mocnost zcela neúměrné ekonomické zatížení i sociální potíže, které dosáhly svého vrcholu zejména v roce 1968. Gaullistickou vládou sledovaná nezávislost na USA se přes určité úspěchy v tomto směru ukázala problematická. Zároveň některá vojenská místa už delší dobu upozorňovala na to, že je sporné, zda francouzská strategická jaderná síla je skutečně s to odrazit možného protivníka, zda kvalitě francouzské obrany není na závalu, že Francie zaostává ve výzbroji konvenčních zbraní a v jejich zavádění do výzbroje ozbrojených sil.

má zaměřit především na rakety středního dosahu a na zbraně operačně taktického použití. Změny v názorech na možnosti vedení omezené konvenční války i v Evropě zvyšují však nároky také na množství a kvalitu konvenčních sil. Zvyšovat početní stavy není možné, neboť by to neúměrně zatížilo státní rozpočet nebo narušilo výstavbu jaderných sil i přezbrojení mechanizovaných svazků. Francouzské velení vidí cestu k vyřešení této disproporce ve zkvalitňování systému doplňování ozbrojených sil a ve zvýšení úlohy teritoriálních vojsk.

Ozbrojené síly mají dvojí členění — mírové a válečné.

V míru se dělí na pozemní vojska, letectvo a námořnictvo. Tomu odpovídá i systém mírového velení. Za války a při cvičeních dělí se ozbrojené síly na strategická jaderná vojska, manévrová vojska a vojska operační obrany území. Velitelství pro tyto druhy ozbrojených sil se v míru teprve připravují, trvale existují pouze některá velitelství, např. velitelství PVO a v budoucnu i velitelství strategických jaderných vojsk.

Přidržíme-li se druhého systému členění, je charakteristika výstavby ozbrojených sil asi taková:

Strategická jaderná vojska jsou budována ve třech etapách (generacích). První je v podstatě dokončena a tvoří ji 60 bombardérů středního dosahu Mirage IV, nosičů jaderných pum ráže 60–70 kt. Druhou generaci mají tvořit pozemní protizemní řízené střely středního dosahu — asi 3000 km, jaderná bojová hlavička má mít ráži 500 kt, jejich výstavba je zpožděna (má trvat do roku 1972), předpokládáné počty se dále snížily (z 27 na 18). Třetí generaci budou tvořit ponorky na jaderný pohon. Mají mít ve výzbroji řízené střely, obdobné americkým střelám Polaris (dosah až 4000 km, jaderná bojová hlavička 500 kt, v budoucnu i 1000 kt). První z ponorek Redoutable koná zkušební plavbu a má být uvedena do operačního použití v r. 1971, druhá a třetí La Terrible a Foudroyant do r. 1975. K výstavbě dalších dvou ponorek má dojít až v druhé polovině sedmdesátých let.

Na úseku operačně taktických jaderných zbraní je ve vývoji řízená střela Pluton s předpokládaným dosahem 20 až 120 km s jadernou bojovou hlavičkou ráže 10–25 kt. Je v sériové výrobě její zavedení do výzbroje se rovněž zpozdilo (má k němu dojít postupně od r. 1972).

Manévrová vojska sestávají z pozemních vojsk, taktického a dopravního letectva a námořnictva (bez ponorek na jaderný pohon).

Pozemní manévrová vojska jsou učeňena do pěti mechanizovaných divízi, z nichž dvě jsou dislokovány v NSR, tři ve Francii, a jedné lehké intervenční divize, určené k bojové činnosti v zámoří. Patří sem i větší množství samostatných útvarů. U pozemních vojsk probíhá přestavba organizační struktury a přezbrojování moderní výzbrojí a bojovou technikou, která má umožnit vedení bojové činnosti v omezené konvenční i ve všeobec-

ně jaderné válce. Značná část výzbroje a bojové techniky není k dispozici, takže reorganizace proběhla zatím jen tabulkově. Přednost při přezbrojování mají mít svazky, dislokované na území NSR. Celkový počet pozemních manévrových vojsk je 272 000.³⁾

Pokud jde o letectvo, celkový počet bojových letounů činí asi 500, počet osob v letectvu (včetně strategického) je 106 tisíc. Taktické letectvo se organizačně rozděluje na dvě taktická letecká velitelství a zahrnuje 17 letek. V taktickém letectvu pokračuje unifikace výzbroje dalším nahrazováním starších typů Mystère a F-100D letouny Mirage, jejichž zdokonalený typ bude mít v budoucnu víceúčelové použití. Společně s Velkou Británií se připravuje letoun Jaguar, určený především pro účely přímé letecké podpory. Společně s NSR se vvvíjí školní letoun.

Námořní síly včetně námořního letectva mají 72 000 mužů.

Vojska operační obrany území mají 56 000 mužů a zahrnují jednu horskou divizi, 20 pěších pluků commandos, 5 obrněných pluků a asi 100 rámcových pěších pluků (v síle roty) zřizovaných zpravidla po jednom v každém departementu. Zatímco první a druhá složka francouzských ozbrojených sil tvoří soustavu „vnější obrany“, takže se s nimi počítá v bojových akcích mimo území Francie, teritoriální vojska jsou určena pro plnění bojových úkolů uvnitř země v případě tzv. vnitřního ohrožení (tj. při vnitřních nepokojích nebo při aktivizaci tzv. vnitřního nepřítele, čímž jsou myšleny především pokrokové síly francouzského lidu) nebo vnějšího ohrožení (za války a v období zotřeseného napětí). Za války mají teritoriální vojska zabezpečovat hladký průběh mobilizačního rozvinutí manévrových vojsk, zajišťovat bezpečnost přesunů na území Francie, vést boj proti nepřátelským výsádkám a diverzním skupinám, které pronikly na francouzské území apod.

Celkový počet francouzských ozbrojených sil činí 506 000. V průběhu platnosti třetího pětiletého plánu vyzbrojování armády má se snížit o 40 000. Ve Francii trvá systém všeobecné branné povinnosti, která byla v roce 1970 zkrácena z 16 na 12 měsíců. Cílem tohoto opatření bylo zabezpečit procvičování většího počtu osob v základní službě při mírném snížení celkových počtů ozbrojených sil. Je ovšem také projevem tendence profesionalizace armády.

³⁾ Údaje o počtech podle The Military Balance 1970–71, vydal The Institute for Strategic Studies, London, 1970

ZKUŠENOSTI

PRAXE

Poznatky ze cvičení

»Bratrství ve zbraní«

Rozhodující, ale ne jediné kritérium v činnosti štábů všech stupňů velení je čas, jako možná a měřitelná hodnota (od - do), která nekompromisně stanoví, zda příslušný štáb v nařízeném časovém intervalu (nebo lhůtě) splnil úkoly, stanovené pro tento interval (lhůtu).

Stejně kritérium musí platit i při využívání výpočetní techniky představované samočinnými počítači (dále jen SAPO) na štábech, jejichž hlavním posláním v současné době je snižovat pracnost a odstraňovat rutinní práci štábu a tak zabezpečit, aby štáb jako celek se mohl věnovat tvůrčí práci.

Ve svém článku, který vychází z časových rozborů jednotlivých úkolů nutných v procesu využití SAPO štábem, které byly získány na spojeneckém cvičení »Bratrství ve zbraní«, nastíním možné cesty k snižování těchto průměrných časových lhůt tak, aby ve své konečné časové hodnotě byly natolik reálné, aby na nich mohl každý štáb stavět náplň (metodiku apod.) své pracovní činnosti.

Základní údaje

Pro potřebu cvičícího štábu polní armády NDR bylo z programového díla zpracovaného VzÚ 401, VS 032 a VAAZ vybráno 15 programů. Z toho k časovému

rozboru jednotlivých nutných úkolů v procesu využití SAPO vybral jsem jen 6 programů z VzÚ a VAAZ. Za dobu trvání cvičení byly vybrané programy použity takto:

- program č. 1 — 45×
- č. 2 — 26×
- č. 3 — 10×
- č. 4 — 18×
- č. 5 — 9×
- č. 6 — 8×

Za nutné úkony byly stanoveny ty, jejichž časové údaje tvoří základ statistického výkazu. Jsou to údaje o časovém intervalu k

- získání podkladů,
- vyplnění formuláře pro děrování,
- děrování pásy,
- šifrování,
- přenosu do výpočetního střediska,
- činnosti ve výpočetním středisku,
- přenosu na VS armády,
- dešifrování,
- výpisu z děrné pásy a
- předání příslušnému oddělení.

V tabulce 1 jsou vyčísleny průměrné hodnoty intervalů podle statistického výkazu. Podkladem k jejich získání byly průměrné časové hodnoty v jednotlivých programech.

Tabulka 1

Průměrné časové hodnoty

Získání podkladů	Vyplnění formuláře	Děrování	Šifrování	Přenos	SAPO *)	Přenos	Dešifr.	Výpis	Předání	Celkem
15'	7'	5'	3'	1'	30'	1'	4'	7'	8'	± 81'
18,5 %	8,6 %	6,1 %	3,7 %	1,2 %	37 %	1,2 %	4,9 %	8,6 %	9,8 %	± 100 %

Poznámka

*) protože vstupní údaje se musí v SAPO dešifrovat a výstupní sestavy šifrovat, pak čistý čas pro SAPO je jen 23', tj. 28,4 % (za předpokladu, že časové intervaly dešifrování a šifrování v SAPO jsou stejné jako na VS polní armády).

Váha jednotlivých údajů je různá, hlavně v závislosti na počtu a přesnosti jednotlivých měření a zaokrouhlení výsledných hodnot u jednotlivých programů ke stanovení hodnoty celého reálného čísla jako časové míry. Bez ohledu na stupeň přesnosti je i tak možné přijmout určité závěry, protože při dodržení všech postupů při přesném statistickém měření a výpočtů, nebudou rozdíly ve výsledcích tak velké, aby znehodnotily současné údaje.

Základní závěry:

a) z celkového průměrného času mají jednotliví činitelé v procesu využití SAPO tento podíl:

— práce analytiků (získání podkladů vyplnění formuláře a předání)

$$15' + 7' + 8' = 30' \approx 37,0 \%$$

— děrovna (děrování vstupních údajů a výpis vstupních sestav)

$$5' + 7' = 12' \approx 14,8 \%$$

— šifrování a dešifrování

$$3' + 4' = 7' \approx 8,6 \%$$

— přenos (2X)

$$1' + 1' = 2' \approx 2,4 \%$$

— SAPO

$$30' = 30' \approx 37,0 \%$$

$$\text{Celkem } 81' = 99,8 \% \approx 100 \%$$

b) z celkového průměrného času mají jednotlivé profese v procesu využití SAPO tento podíl:

— analytici

$$15' + 7' + 8' = 37,03 \%$$

— technici

$$5' + 3' + 1' + 1' + 4' + 7' = 21' \approx 25,92 \%$$

— SAPO

$$30' = 30' \approx 37,03 \%$$

$$\text{Celkem } 81' = 99,98 \% \approx 100 \%$$

c) z celkového průměrného času mají jednotlivá místa podílející se na procesu využití SAPO tento podíl:

— VS polní armády

$$15' + 7' + 5' + 3' + 1' + 4' + 7' + 8' = 51' \approx 62,96 \%$$

— SAPO

$$30' = 37,00 \%$$

$$\text{celkem } 81' = 99,99 \% \approx 100 \%$$

Vzhledem k bodu a), b), c) můžeme vyvodit závěr, že je nutné

— urychlit práci na jednotlivých místech pracovní činnosti,

— sloučit dílčí činnost u jednotlivých profesí a

— snížit na minimum hlavně analytickou práci, která představuje stejnou časovou hodnotu jako SAPO, i když rozdíl v účinnosti práce je značný a tak dosáhnout nového průměrného času, který svou reálnou hodnotou bude plně vyhovovat cvičicím štábům.

Možné cesty snížení časových intervalů

Varianta I — snížení pracovního času analytiků.

Základní podmínka — SAPO je mimo prostor rozmístění polního štábu.

Ostatní podmínky:

a) vstupní údaje jsou hodnoty se kterými štáb přímo pracuje, tzn., že nemusí být získávány různými propočty, úvahami apod.,

b) formulář vstupních dat odpovídá svým obsahem některému z pracovních dokumentů vedených na štábu a s jeho vyplněním jsou všichni příslušníci štábu seznámeni,

c) při zpracování programu zabezpečuje analytik jednoduchost formuláře vstupních dat, manipulaci s ním i děrování těchto údajů.

Varianta II — snížení pracovního času analytiků a zjednodušení technického procesu.

Základní podmínka — stejná jako u varianty I

Ostatní podmínky: a) — c) stejné jako u varianty I

d) přímo na pracovišti štábu, kde se získávají vstupní údaje, je přístroj k děrování s přímým spojením do střediska přenosu (jednoduchost děrování umožňuje snížit čas až o 1/4),

e) středisko přenosu je vybaveno takovým přenosovým zařízením, které přímo šifruje i dešifruje děrnou pásku,

f) výslednou sestavu na děrné pásce předává středisko přenosu na pracoviště štábu, kde je zpracován její výpis

Varianta III. — snížení pracovního času analytiků, zjednodušení technického procesu a zlepšení organizace práce u SAPO.

Základní podmínka — SAPO je přímo v prostoru rozmístění polního štábu.

Ostatní podmínky:

a) — c) stejné jako u varianty I

d) — f) jsou jiné, protože obsah jejich činnosti probíhá v jiné základní podmínce a proto nové podmínky v těchto bodech

Jednotlivé úkony		Výchozí průměrné časové údaje		Varianta				
				I		II	III	
Získání podkladů		15'		—		—	—	
Vyplnění formuláře		7'		7'		7'	7'	
Děrování		5'		5'		4'	4'	
Šifrování		3'		3'		1'	**)	
Přenos		1'		1'				
SAPO)	Dešifrování	30'	4'	30'	4'	23'	15'	
	Výpočet		23'		23'			
	Šifrování		3'		3'			
Přenos		1'		1'		1'		
Dešifrování		4'		4'				
Výpis		7'		7'		7'	7'	3'***)
Předání		8'		8'				
Průměrný čas		= 81'		= 66'		= 43'	= 33'	= 29'
Průměrný čas v % vzhledem k výchozím údajům		100 %		81,48 %		53,88 %	40,74 %	35,80 %

Poznámka

*) viz poznámka v tabulce 1.

**) časový interval pro výpočet, je-li vzata v úvahu poznámka v tabulce 1.

***) časový interval pro výpis zpracovaný rychlotiskárnou

g) přímo na pracovišti štábu, kde se získávají vstupní údaje, je přístroj k děrování s přímým spojením k SAPO,

h) výsledná sestava na děrné pásce je ze SAPO předána přímo na pracoviště štábu, kde je zpracován výpis s použitím současných přístrojů nebo rychlotiskárny,

ch) Zlepšenou organizací práce u SAPO můžeme počítat se snížením doby pro výpočet nejméně o 1/3 (při zahrnutí poznámky v tabulce 1. může být doba snížena až o 1/2).

Zpracováním variantních řešení do tabulky dostaneme přehledný obraz, který ukazuje cestu při zavádění výpočetní techniky do štábu, aby reálný čas odpovídal potřebám štábů.

Stanovené varianty jsou jen rámcové kombinace jednotlivých úkonů, můžeme získat další varianty. Cílem článku však nebylo vyčerpat všechny varianty, jen nastínit možné cesty.

— * —

Jak ukazuje rozbor musí být časové intervaly snižovány u všech profesí, které

se podílejí na zavádění a využití SAPO na štábech.

Z celkového pohledu zatím nejlépe splňuje časové intervaly **technická profese**, které zahrnuje z celkové doby jen 25 %.

Základní nápor musí být zaměřen na práci analytiků, kde je nutné

— zlepšit součinnost se štáby při zpracování programu, vycházet z jejich pracovní dokumentace, znát metodiku jejich pracovní náplně a neustále být připraven pružně reagovat na možné změny.

— při vlastním zpracování programu vycházet ze zásad, že

a) objem vstupních údajů musí být minimální,

b) získání a děrování vstupních údajů musí být jednoduché,

c) výstupní sestavy musí štábům sloužit jako podkladový materiál bez jejich zásahu.

Organizaci práce u SAPO můžeme zlepšit vytypováním a stanovením pořadí výpočtů jednotlivých programů. Bude-li SAPO přímo v prostoru rozmístění štábu, může být pracovní činnost přímo řízena podle metodiky práce příslušného štábu.

Únorovým vítězstvím našeho lidu vstoupilo budování branné moci do rozhodujícího období. Naši snahou musí být vybudovat naprosto spolehlivou armádu, věrnou lidu, zcela oddanou lidově demokratickému řádu, vyspělou politicky, prodechnutou uvědomělou kázní, vládoucí vysokým vojenským uměním a vybavenou moderními zbraněmi a technickými prostředky. Musíme se stále zdokonalovat a učit, zejména pak od našeho největšího spojence, armády sovětské. Naši povinností bude jít vždy s požadavky doby a s pokrokem vojenského vývoje. Úkolem je dosáhnout toho, aby se armáda stala pevnou a spolehlivou záštitou svobody, nezávislosti a lidově demokratického řádu.

(K. Gottwald, z „Armádního rozkazu“ ze dne 16. června 1948.)

СОДЕРЖАНИЕ

- Подполковник, доктор философии Франтишек Несвадба
КПЧ и борьба за народную армию в годы второй мировой войны 3
 Автор оценивает основные вопросы военной политики КПЧ в период второй мировой войны. Разбирает усилия КПЧ за народный характер новой чехословацкой армии как в период ее формирования на территории СССР, так и на освобожденной территории и особенно подчеркивает борьбу КПЧ за ее народный характер.

- Доктор философии Пальо Дршка
Борьба КПЧ за народную армию после освобождения (1945—1948 г. г.) 7
 Автор на основе программы первого правительства Национального фронта анализирует основные принципы строительства армии в послевоенный период. Объясняет влияние партии на внедрение прогрессивных элементов и реализацию правительственных программ, на формирование политического и идейного характера новой армии.

- Кандидат военных наук, полковник, доцент Франтишек Цврчек
Выбор целей 11
 Автор в статье критически обсуждает зачастую проводимую практику при выборе целей в бою и операции. Обосновывает и одновременно намечает пути, как должно лучше, более обдуманно и с более глубокими знаниями о противнике, его технике, способах боевых действий и конкретной обстановке (и главным образом более находчиво) выбирать цели для достижения как можно большего эффекта.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

- Полковник Ладислав Йачек
Основная линия руководства в системе обороны государства 19
 Автор подчеркивает необходимость строительства системы обороны в рамках коалиции и приводит взгляды на основную линию руководства в системе обороны государства. Разбирает проблемы партийнополитической линии руководства, руководства советами обороны, правительственной линии руководства и решает проблемы соотношения ответственности и правомочия.

- Подполковник Зденек Грон
Воздушный десант при овладении водным рубежом 27
 Автор приводит основные принципы и разбирает возможные варианты боевого применения воздушных десантов при овладении водными рубежами с целью обеспечить их преодоление сухопутными войсками в наиболее короткое время. Оптимальным вариантом он считает сосредоточенные боевые действия комбинированного десанта на большом пространстве в пользу первоочередных соединений.

- Кандидат военных наук, полковник Мирослав Недвед
Подготовка командиров и штабов 35
 Автор обобщает ряд взглядов и знаний о формах и способах подготовки командиров и штабов. Разбирает особенно проблемы самостоятельного изучения, подготовки учения, методики руководства учением и проблемы выхода из строя пунктов управления.

- Подполковник Франтишек Скопец
Определение параметров ядерных взрывов 41
 Автор анализирует некоторые методы определения ядерных взрывов в целях ускорения процесса принятия решения командирами и штабами. Приводит также возможности применения нового комплекта для получения параметров ядерных взрывов в полевых войсках и на территории.

Подполковник Мирослав Шкоп

Средства автоматизации в ходе учения 49

Автор разбирает применение средств механизации и автоматизации на учении „БРАТСТВО ПО ОРУЖИЮ” в 1970 году. Приводит объем и вид этих средств, способ их использования в отрядных штабах и масштаб подготовленных и использованных программ.

Подполковник Ярослав Кмоничек

Продовольственное обеспечение войск 57

Автор занимается вопросами содержания продовольственного снабжения и характеризует деятельность его основных участков, т. е. участка снабжения, производства и участка питания. Указывает на необходимость повышения качества продовольственной техники в соответствии с современными условиями боевых действий.

ИНФОРМАЦИЯ

Достижение высоких темпов наступления в горах 61

В статье приведены некоторые проблемы боевых действий войск, касающиеся достижения высоких темпов наступления в горах, на которые имеет влияние прежде всего специфика горного поля боя. Разбирает особенно значение одновременных ударов на всю глубину обороны противника, непрерывности наступления, передовых и обходящих отрядов, воздушных десантов и резервов в ходе ведения операций с применением и без применения ядерного оружия.

Аспекты современного военного искусства 68

В статье анализируются виды войны в настоящее время, возможности развязания современной войны и способы ведения войны. Упоминается о всеобщей ядерной войне, о войне с органическим применением и без применения ядерного оружия. В заключение подчеркивается, что математические методы моделирования боевых действий будут чем далее тем больше занимать важное место в процессе планирования боевых действий.

Подполковник, доктор философии Мирослав Гандл, кандидат наук

Военная политика Франции в начале семидесятых годов 74

Автор характеризует современную военную политику Франции и ее перспективы приблизительно до половины семидесятых годов. Исходит из краткой характеристики внешней политики и более подробно занимается современной французской военно-стратегической концепцией, современным состоянием и основными направлениями развития французских вооруженных сил.

ОПЫТ - ПРАКТИКА

Подполковник Эдуард Когут

Опыт учений 80

Автор приводит некоторый опыт по использованию автоматических вычислительных машин в ходе учения „БРАТСТВО ПО ОРУЖИЮ” в 1970 году. Он исходит из разборов времени этого учения и намечает возможные способы сокращения времени при обработке данных, необходимых для использования автоматических вычислительных машин.

Vydává ministerstvo národní obrany ve vydavatelsví MAGNET, n. p.,
Praha 1, Vladislavova 26.

Vychází v Redakci vojenských odborných časopisů, šéfredaktor plukovník ing. Branislav RAPOŠ, tel. 2191/2293, zástupce plukovník ing. Jindřich MALINA, tel. 2191/2611.

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.

Vychází 10× ročně.

Rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/2611; 261551—7 l. 380). Plukovník ing. Jindřich Malina (vedoucí redaktor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, podplukovník Josef Hekl, Soňa Šimandlová (technická redaktorka).

Redakční rada: generálmajor PhDr. Antonín BRABEC, podplukovník ing. Ladislav ČECH, podplukovník ing. Miloš DOLEŽAL, podplukovník ing. Otakar GARA, plukovník gšt. ing. Zdeněk HAVALA, plukovník ing. Bohuslav HAVLÍČEK, plukovník gšt. ing. Jaromír JAŠEK, podplukovník ing. Jaromír LANK, generálmajor doc. ing. Václav MATICKÁ, CSc., podplukovník PhDr. Alois MICHŇAK, CSc., plukovník gšt. ing. Jiří NEČAS, podplukovník ing. Jan PAPÍK, plukovník PhDr. ing. Václav SMETANA, plukovník gšt. ing. Miloš SVOBODA, plukovník gšt. ing. PhDr. Josef VAVŘÍNEK, plukovník ing. Jaroslav VOLEK, CSc., plukovník ing. Jaromír VYHNANOVSKÝ, plukovník ing. Jiří ZELENKA.

Ročník XXI. Toto číslo vyšlo v dubnu 1971.